

и 8834 / [П. 1932]

УКРАЇНСЬКИЙ ІНЖЕНЕР

ДЕСЯТИЛІТТЯ
УКРАЇНСЬКОЇ
ГОСПОДАРСЬКОЇ
АКАДЕМІЇ

II УКРАЇНСЬКИЙ
НАУМОВИЙ
ЗІЗД

ІНЖЕНЕР

ОРГАН СОЮЗУ ОРГАНІЗАЦІЙ ІНЖЕНЕРІВ УКРАЇНЦІВ НА ЕМІГРАЦІЇ

L'INGENIEUR UKRAINIEN

ORGANE D'UNION DES ASSOCIATIONS DES
INGÉNIEURS UKRAINIENS A L'ÉTRANGER

4

ПОДЕБРАДИ

1932

ЗМІСТ.

	Стор.
Три свята української культури	1
Доц. інж. <i>В. Іванис</i> . Одержання бензини із солярового олію	4
Лект. <i>В. Саницький</i> . З приводу 1-го Конгресу українських інженерів	18
Доц. <i>М. Добриловський</i> . Фахово-літературна чинність УГА	21
Звіт з 1-го Конгресу українських інженерів 15—16 травня 1932 р. у Львові	31
Технічні і економічні науки на II. Українському Науковому З'їзді в Празі	42
Святкування десятилітнього ювілею УГА	65

Некрологи:

Евген Голіцинський. Инж. <i>В. Кучеренко</i>	97
Олександр Михайловський. Инж. <i>Гр. Денисенко</i>	98
Модест Левицький. <i>В. Іванецький</i>	100
Посмертні згадки. <i>К. П.</i>	102

Хроніка:

Технічна освіта:

Засади громадської акції до збереження УГА. <i>С. Гольдельман</i>	102
Край на допомогу УГА	104
Життя українських інженерів на еміграції	105
В справі допомоги безробітним інженерам	106

Бібліографія:

Др. інж. <i>І. Фециенко-Чопівський</i> : Записки Української Господарської Академії в ЧСР. Т. I; т. II, вип. 2; т. III, вип. 2	107
Инж. <i>М. Скидан</i> : Записки Української Господарської Академії в ЧСР. Т. III, вип. 3	109
Др. <i>Б. Малик</i> : Доц. др. Ю. Русов — До вивчення оселедців (clupeidae) Чорного моря	110
Доц. <i>Л. Шрамченко</i> : Українська людиність С. С. С. Р.	110
Доц. <i>М. Добриловський</i> : Сучасні проблеми економіки України	113
<i>Н. В.</i> : <i>M. Lorenzo-Pardo</i> — Le Confederación del Ebro	114
Доц. <i>М. Добриловський</i> : <i>Elemér Hantos</i> — Die Kooperation der Notenbanken als Mittel zur Rationalisierung der Weltwirtschaft	115
Доц. <i>М. Добриловський</i> : <i>Trimbom Wilhelm</i> — Der Weltwährungsgedanke	116
<i>Д. М.</i> : <i>О. І. Бочковський</i> — Боротьба народів за національне визволення	117
Надіслані до редакції книжки та журнали	118

Ч 8834/[II].(1932).

L'ingenieur
ukrainien

Organe d'union des associations
des Ingénieurs ukrainiens
à l'étranger

Український
інженер

Орган Союзу організацій інженерів
українців на еміграції

4. Poděbrady. 1932.

Ч. 4.

Подєбради.

1932.

Три свята української культури.

Коли нарід досягає певного щабля національної свідомости та коли воля до політичного самоозначення переходить в активний національний рух широких народніх мас — нема і не може бути жадної сили, якаб могла стати на перешкоді зусиллям цього народу, скерованим на відбудову та розбудову своєї власної національної культури. Культурні змагання поневолених народів набирають забарвлення героїзму. Вони знаходять незнайому пануючим народам відданість та жертвенність серед рядових інтелігентних робітників та активну підтримку для цих останніх в широких суспільних масах. Культурний рух тоді стає революційним рухом *par excellence*. Він вражає швидкістю поступу і масою осягнень в одиницю часу. А всяке осягнення приймається цілою народньою масою як факт національної перемоги.

Ми саме переживаємо добу, коли український нарід відбуває такий революційний процес творення національної культури, ламаючи на шляху до цієї шляхетної і природної мети тяжкі до переборення барикади. Але саме тому ми є свідками надзвичайно цікавого явища пристосовання кадрів нашої еліти до всяких найменше сприятливих умов праці. Ми спостерігаємо елемент посвяти, натхнення в їхній чинності. Ми бачимо, нарешті, серед них особливий потяг до організованого спільного чину.

Протягом останніх місяців перед нашими очима пройшло декілька маніфестацій того, що уже зроблено, а разом з тим покладено підвалини до дальшої культурно-національної праці.

2580/66

Три події останніх часів притягують до себе особливу увагу українських інженерів, найбільше торкаються їхніх фахових та професійних інтересів.

* * *

Перша подія — це II Український Науковий З'їзд в Празі 20—24 березня б. р. Це було підсумовування неабияких здобутків наукової чинності української еміграції протягом останнього десятиліття. Це була урочиста маніфестація перед цілим світом того, що, опинившись на вигнанні, українська інтелігенція не припинила свого служення національній справі, не змарнувала часу, а зібрала й створила нові духові скарби, щоб покласти їх до скарбниці національної культури. Беручи від інших народів їхнє, даючи їм в заміну своє, ці інтелектуальні робітники додали ще одно ланку до того довгого історичного ланцюга традиційних культурних зв'язків України з Західньою Європою, що не переривалися протягом цілих століть.

Дві секції З'їзду — технічна та економічно-кооперативна — дали особливо багато цікавого матеріалу для українських інженерів. Вони показали, що й далеко від рідної землі наші товариші провадять підготовку до господарської відбудови рідного краю...

Науковий З'їзд, будучи безпосередньо святом нашої еміграції, має істотно далеко ширше значіння і може вважатися загальнонаціональним святом.

* * *

Друга подія — це свято десятиліття з дня заснування Української Господарської Академії. Це свято — завершення певної доби плідної співпраці еліти з усіх українських земель над збудуванням першої і єдиної національної політехніки, над виготовленням нових кадрів будівничих господарського відродження нації. Це є, можна так висловитися, свято духової соборності української нації. Соборна праця відбувалася на чужій землі. Але своєю чинністю Академія стерла кордони між еміграцією та українськими землями по цей бік ризького кордону. Її абсолюенти тепер у великій кількості працюють на Українських землях. І ювілей Академії з однаковим піднесенням був прийнятий і еміграцією і Краєм, як день свята національної української культури.

* * *

Третя подія — це Перший Конгрес Українських Інженерів у Львові в днях 15—16 травня б. р. Це здійснення давньої мрії об'єднання старшинства великої мирної армії робітників на полі українського господарства. Це маніфестація усвідомлення українськими інженерами єдності основних економічних завдань цілої Соборної України, незалежно від політичних кордонів. Це є початок організованого співділення національно-свідомих провідників господарського життя народу. Конгрес поклав підвалини до утворення Федерації Українських Інженерів. Щоправда, Федерація тим часом має об'єднати лише інженерів, фізично по цей бік ризького кордону суціль. Але віримо — настане скоро час, коли наші товариші з берегів Дніпра й Кубані могутнім потоком увіллються в загальні води започаткованої у Львові Федерації.

Ініціатива скликання Конгресу вийшла з лона нашого Союзу. Але краще Технічне Товариство підготувало й скликало його. У столиці Західніх українських земель, стародавньому Львові, він відбувся. Отже на рідній землі коналася ця визначна маніфестація ідеї господарської соборності.

І це ми вважаємо великим національним святом, особливо ж святом всіх українських інженерів.

* * *

Цим трьом великого культурного й економічного значіння подіям присвячуємо Ч. 4 «Українського Інженера» та проголошуємо славу всім тим бойовникам духа, що героїчно змагаються за піднесення культури й добробуту нашого Народу.

Редакція.

Доц. інж. В. Іванис.

Одержання бензини із солярного олію.

(Зміст докладу на II Українському Науковому З'їзді).

З розвитком автомобілізма та авіації потреба в бензині остільки зросла, що її почали здобувати з різноманітної сировини різними, іноді дуже технічно скomплікованими, способами. Найбільше для цього використовують методу кракування тяжких дериватів нафти. За браком місця ми не спиняємося тут на розгляді теорії процесу кракування, як і на різних способах його технічного переведення. Зазначимо лише, що вплив тиснення на цю реакцію, як свідчать Leslie¹⁾, Cross²⁾, Саханов та Тілічев³⁾, як і інші численні дослідники, не є релятивно значним.

Дослідження ми переводили над солярним олієм, що походить з нафти Грозного (Кавказ), під тисненням атмосфери, уживаючи різні каталізатори.

У вихідному продукті були визначені наступні константи: специфічна вага при 15/4° С — .8504, в'язковість — Е 20° — 1,41, уміщення S-сліди, акцизні смоли — 3,6%, йодне число — 45,13, ароматичні вуглеводні — 5,60%, вода й асфальт — не було і Енглерова дистиляція: початок кипіння 205°, дистиляту: до 200° — 0, до 300° — 42.5%, більше 300° — 57.5%.

Апарат для дослідження був виготовлений по нашому замовленню: його конструкцію легко зрозуміти із схеми ч. 14).

Вжита нами конструкція дозволяла визначати влюбий момент т-ри: в кубі (термометр t), пари дистиляту (терм. t_1 і t_2), кількість одержаного рідкого дистиляту в cm в L і O та кількість газу по скалі газгольдеру. Атмосферне тиснення в апараті дотримувалося вливанням та виливанням води у газгольдері краном p та затиском z , а контролювалося ртутним манометром h . Місцеве перегрівання куба запобігалася жвавим перемішуванням мішалкою з валом m , яка рухалася з швидкістю 45 оберт.-хв.

Для кожного досліду до куба вливалось 1 кг. солярного олію, всипалося, частіше 10% (100 гр.) по вазі олію, каталізатору, наповнюючи його до половини. Куб у перших дослідах через клінгеритову, а в пізніших графітово-азбестову переліжку герметично зачінявся кришкою, яка притискувалася 9 шрубами s, s_1, s_2, s_3, \dots . Далі куб з'єднувався через колодники E і I з циліндрами L і O . та газгольдером K . Термометри t_1 і t_2 вставлялися корками на свої місця і герметично замазувалися гіпсом. Термометр t опускався в закрити знизу залізану рурку, заповнену на дні столом Wood'a для ліпшої теплопроводности. Перед початком кожного досліду апа-

¹⁾ Motor fuels. ст. 322.

²⁾ A handbook of petroleum, ст. 314, 1924.

³⁾ Итоги исследования грозненских нефтей, 306, 350, 1927.

⁴⁾ Всі рисунки до цієї статті виготовив інж. І. Додура.

рат перевірявся на цілковиту герметичність всіх з'єднань. Запобігаючи можливого місцевого перегрівання куба, мішалку пускалося в рух до початку нагрівання.

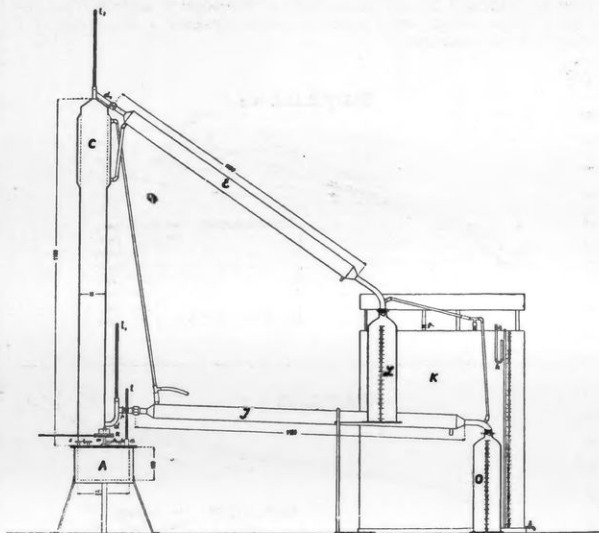
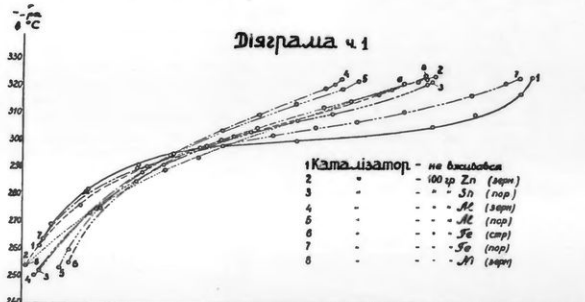

Схема ч. 1.

A — залізний куб, *B* — з. дефлегматор, *C* — з. конденсатор, *E* та *J* — з. холодильники, *K* — з. газгольдер *L* і, *O* — скляні градузовані циліндри для дистиляції, *a* — рура для термометру, яким міряється т-ра в кубі, *t* — вал мішалки, *к* — крутень мішалки, *d* і *d*₁ — дистилятні патрубки, *p* — кран, *s*₁, *s*₂, *s*... — шруби, *p*₁ — кран, *z* — затиск, *h* — ртутний манометр, *t*, *t*₁, *t*₂ — термометри.

Першу серію дослідів переведено, нагріваючи куб на початку найінтенсивніше, щоб в найкоротший час почалася реакція і в прийомному циліндрі з'явився продукт реакції. Це досяглося у всіх дослідах за 4—5 хвилини, після яких нагрівання збільшувалося повільно, і лише після того, як протягом 3—5 хвилин дистилят

переставав капати до прийомного циліндру. Т-ра у цей спосіб повільно підносилась в кубі до 324—327°, після якої дестилат перестав капати до прийомника, на дні куба лишалася незначна ріжної густоти рещтка і дослід закінчувався. Дестилат у першій серії дослідів увесь стікав через кран *p*, конденсувався в холодильнику *I* і збирався до циліндра *O*.

Таблиця ч. І.

Церга дослід-ду	Назва катализатору і його кількість в гр.	Час дослі-ду хви-лин	Зміни т-ри в °С		Одержано				Примітки	
			в кубі	пари до-стят.	дослі-ду	решт-ки	літрів га-зу	% % дослі-ду		
										% % решт-ки
1.	Без катал.	180	90-324	105-315	891	260	1.5	75.77	22.11	
2.	100 гр. Zn	200	75-324	123-315	725	400	2.5	61.22	34.01	
3.	100 „ Sn	150	91-322	155-300	720	430	2.0	61.22	36.56	
4.	100 „ Al (3.)	140	237-323	110-296	560	560	3.7	48.38	47.61	
5.	100 „ Al (п.)	200	85-322	110-295	589	—	4.1	60.17	—	
6.	100 „ Fe (стр.)	135	90-323	285-307	710	430	3.5	60.37	36.56	
7.	100 „ Fe (пор.)	135	90-323	208-314	875	260	2.5	74.40	22.11	
8.	100 „ Ni (п.)	155	95-324	100-311	710	445	3.0	60.37	37.76	
9.	100 „ MgO	175	87-324	80-343	930	120	6.0	79.08	10.20	
10.	100 „ CaO	160	140-326	210-321	975	160	5.0	82.90	13.16	
11.	100 „ ZnO	175	97-326	143-320	892	120	5.0	75.85	13.16	
12.	100 „ AlPO ₃	185	132-325	105-315	925	160	30.0	78.65	13.16	
13.	100 „ Fe ₂ O ₃	190	75-325	90-309	880	250	15.5	74.78	21.26	
14.	100 „ Cr ₂ O ₃	190	92-324	90-316	960	140	49.0	81.83	11.91	
15.	100 „ MnO ₂	180	87-327	120-320	950	170	23.3	80.78	14.46	
16.	100 „ SiO ₂	190	80-324	105-310	890	—	24.0	75.68	—	
17.	100 „ квіцель, ур	175	91-325	90-320	945	—	18.5	80.03	—	
18.	100 „ фториди	180	89-325	110-319	920	—	20.5	78.23	—	
19.	100 „ MgCl ₂	170	97-327	135-281	960	130	14.0	81.63	11.05	
20.	100 „ CaCl ₂	205	98-324	117-320	940	170	6.9	80.00	14.45	
21.	100 „ ZnCl ₂	200	87-326	97-318	910	200	30.0	77.29	17.00	
22.	100 „ AlCl ₃	205	91-327	80-244	1010	—	39.5	85.45	—	
23.	100 „ FeCl ₃	200	91-325	110-321	980	100	23.5	83.33	8.50	
24.	100 „ NaClO ₃	205	110-325	102-315	900	210	16.30	76.54	17.85	
25.	100 „ KClO ₃	180	90-325	110-319	905	205	19.30	76.95	17.43	
26.	100 „ Na (мет.)	195	95-325	160-300	970	—	10.0	82.48	—	
27.	100 „ графіт	210	97-325	108-319	960	—	24.80	81.63	—	
28.	100 „ аист. вугіль	240	91-325	65-316	905	—	16.00	76.54	—	
29.	100 „ NaOH	220	95-325	110-320	900	210	8.0	76.54	17.75	
30.	50 „ NaOH	150	97-324	200-287	630	510	3.9	55.27	43.36	
31.	100 NaOH + 50 Zn	165	108-322	135-297	532	600	9.5	43.23	51.01	
32.	50 NaOH + 11 Al	195	90-324	180-300	610	560	5.0	51.86	47.61	
33.	50 NaOH + 50 Al	200	190-324	200-300	640	510	3.3	54.42	43.37	
34.	50 гр. AlCl ₃	170	150-316	90-282	810	310	18.0	65.60	26.40	
35.	50 AlCl ₃ + 12 Sn	240	90-325	75-295	630	230	26.0	55.27	19.30	
36.	50 AlCl ₃ + 11 Fe (стр.)	275	120-320	40-278	739	200	22.0	63.00	17.00	
37.	50 AlCl ₃ + Fe (п.)	230	80-323	250-290	830	50	17.5	70.40	7.60	

Рештка змішал. з катал.

Рештка змішал. з катал.

Рештка — юнкс.

Рештка змішал. з катал.

Каталізаторами при цьому способі праці уживалися різкі безводні реагенти, які зазначені в таблиці I. Всі вони були остільки хемічно чисті, оскільки їх виготовляли фірми Мерк чи Шерінг-Кольбаум. Вигляд каталізатору був від тонкого порошку до зерна з горошину і залізних стружок.

Пересічні числа вислідів цієї серії дослідів нами введені до таблиці ч. I.

За даними таблиці I. солярний олій при нагріванні з уживанням усіх каталізаторів починає дестилуватися при нижчій т-рі, ніж у випадку нагрівання без них. Газу одержується більше при нагріванні з каталізаторами, ніж без них. Релятивно мало газу одержується при вживанні більшости металів, NaOH та мішаних з останнім каталізаторах. Реакція тяглася при всіх каталізаторах біля 3-х годин, а при вживанні $AlCl_3$ — 295 хвилини. Кількість рідкого дестилату одержалася при вживанні всіх каталізаторів більша, ніж при нагріванні без них, але при додаванні металів, NaOH та мішаних з останнім каталізаторах його виділюється релятивно менше. Найактивніше діють хлоріди, при яких одержується більше газу й рідкого дестилату; найпасивнішими виказалися метали.

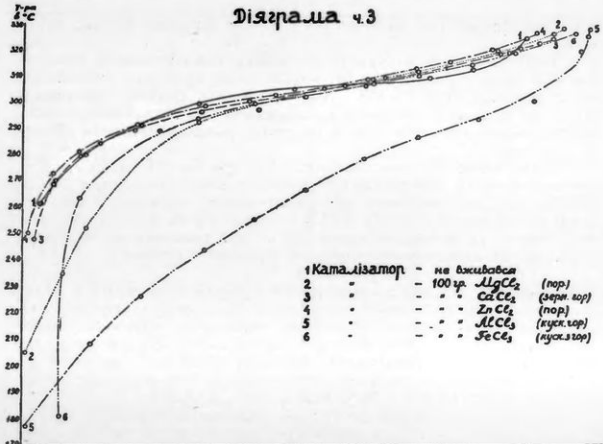
Кількість рідкого дестилату в *сст* в залежності від т-ри нагрівання сол. олію в кубі характеризується групами кривих (для металів, оксидів, хлоридів і інших) на діаграмах 1, 2, 3 і 4, на абсцисі яких показана кількість *сст* дестилату, а на ординаті відповідна т-ра нагрівання в кубі в C° .

З діаграми 1. видно, що при вживанні каталізаторами металів однакова кількість рідкого дестилату, як і без каталізатору, твориться до $295-297^\circ$ при нижчій, а після цього при вищій т-рі. Можна припустити, що металеві каталізатори сприяють після т-ри $295-297^\circ$ більше процесам конденсації й полімеризації, ніж трісканню молекул з творенням низькокиплячих бензинових рідких продуктів.

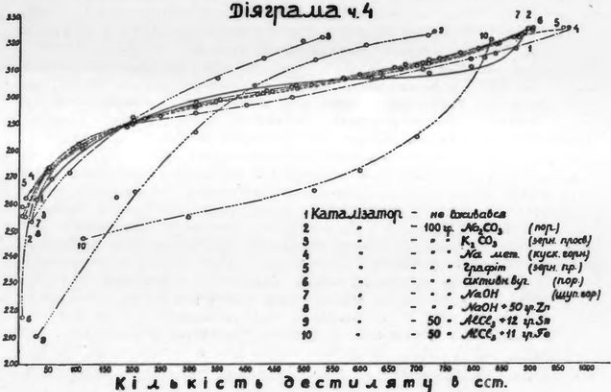
Діаграма 2-га свідчить, що процес творення рідкого легкого дестилату при вживанні каталізаторами оксидів у всіх випадках ще більше одиоманітний і ближчий до перетворення при нагріванні без каталізаторів.

Кількість рідкого дестилату при користуванні хлорідами, як каталізаторами, згідно з діаграмою 3., значно хитається. При праці з $CaCl_2$ і $ZnCl_2$ дестилат одержується майже по рівнобіжним кривим. Однакова кількість дестилату, як і при нагріванні без каталізатору, одержується до 305° при нижчій, а після цього при вищій т-рі. Дестилат починає виділятися при уживанні $MgCl_2$ та $FeCl_3$ при релятивно низькій т-рі (205 і 181°), але після осягнення 305° виділення дестилату в однаковій кількості, як і при нагріванні без каталізатору, відбувається при вищій т-рі. $AlCl_3$, як каталізатор, сприяє виділенню дестилату протягом цілою про-

Діаграма ч.3

Діаграма ч.4

Кількість дистиляту в в.ст.

цесу при нижчій т-рі (початок — 178°) і в загально більшій кількості.

Найбільше щодо кількості дестилату наближуються між собою і до висліду нагрівання без каталізатору процеси з уживанням каталізаторами Na, Na OH, Na₂CO₃, K₂CO₃ графіту, активного вугля, як то видно з діяграми 4. Активність цих каталізаторів мало помітна. При цьому Na сприяє творенню великої кількості смоляної рештки.

Вплив мішаного каталізатору з 100 гр. Na OH та 50 гр. Zn, при яких мусів би повставати і H in statu nascendi, характеризується кривою, яка наближується до кривої впливу металевого Zn. Сумішні каталізатори з 50 гр. Al Cl₃ з 11 гр. Fe чи з 12 гр. Sn, при яких теж мусів би виділюватися і H in statu nascendi, по творенню дестилату характеризуються цілком ріжними кривими.

*

Продукти, що одержувалися при процесі нагрівання з каталізаторами, досліджувалися наступно. Пікнометром визначалася специфічна вага дестилату й рештки, якщо вона лишалася рідкою й відстоювалася від каталізатору; переводилася Енглерова дестиліяція дестилату з визначенням фракцій; бензини — до 200°, до 300° і більше 306°. В дестилаті визначалося І число й акцизи смоли (дестилат струшувався з 20% H₂SO₄ спец. в. 1.84).

Пересічні висліди цих досліджень наведено в таблиці ч. II.

Спец. вага більшости дестилатів по наведеній таблиці ріжняться у 3-му знаці, крім тих, які переводилися з уживанням AlCl₃, дестилати яких легше уже в 2-му знаці, а при 100 гр. AlCl₃ навіть у 1-му знаці. Бензина (фракц. з викіпанням до 200°) у помітній кількості утворилася лише в дестилатах дослідів з AlCl₃ (до 56.5%). Фракція з викіпанням до 300° (гас) у всіх дослідях хитається межі 65—80%, а кракування без каталізатору дає — 69.0% гасової фракції. Треба зазначити, що в дослідях з уживанням Al, SiO₂, NaOH і його сумішах одержуються виняткові висліди. Фракція з викіпанням більше 300° складає менше 50% продукту, крім дослідів з користуванням каталізатором NaOH. Дестилати всіх дослідів при праці з металевими й оксидними каталізаторами мали йодні числа біля 50, що мало ріжняться від йодного числа вихідного продукту (45), виключаючи дослід з CaO (I=16). Подні ж числа дестилатів дослідів з іншими каталізаторами пересічно в 3—4 рази менші від йодного числа вихідного продукту. При уживанні Al Cl₃ йодне число дестилатів близьке до 0. При Al Cl₃ в дестилатах буває і найменше акцизних смол. Рештка у більшості дослідів була рідкою темної барви масою, яка легко відстоювалася і мала спец. в. .870. Страти й газ разом по вазі складають 1.6 до 15.67%.

Ці висліди в порівнянні з даними Саханова й Тілічєва, які кракували сол. олій з непарафінової нафти з Грозного ж без каталізатору під тисненням 10 атмосф., визначаються більшою кіль-

Таблиця ч. II.

Черга до-слідч	Специфічна вага при 15/4°C		Вагові %		Дестилляція по Енглеру		I- % вод-них ест-ков.	Примітка:			
	дестил.	реїткін	дестил-ляту	реїт-газу в ки-пінні	% по об'єму до 300°	% по об'єму до 300°			(Нод) числа		
1.	.8378	.8714	74.65	22.66	2.71	200	69.00	31.00	55.60	2.4	
2.	.8298	.8780	60.16	35.12	4.72	157	81.80	18.20	48.20	2.0	
3.	.8337	.8677	60.03	37.31	1.60	163	4.60	80.60	19.40	47.55	4.0
4.	.8285	.8731	46.40	48.89	3.91	143	11.60	81.60	18.40	40.30	4.8
5.	.8299	—	48.88	—	—	171	6.20	82.90	17.10	41.90	4.8
6.	.8356	.8735	59.33	37.56	3.21	167	3.00	92.00	8.00	47.77	4.0
7.	.8380	.8697	72.33	22.61	4.16	190	1.10	76.50	24.50	36.90	2.4
8.	.8320	.8731	59.07	38.85	2.18	169	3.00	73.30	27.70	44.72	3.2
9.	.8376	.8705	77.90	10.44	11.63	178	1.50	72.70	27.30	43.38	3.2
10.	.8356	.8748	81.47	14.00	3.53	185	1.00	66.90	33.10	16.50	1.4
11.	.8300	.8696	74.04	10.44	15.67	201	0.00	69.90	30.10	49.98	4.4
12.	.8203	.8734	75.88	13.97	8.74	195	0.00	66.00	34.00	50.02	4.0
13.	.8355	.8737	80.07	21.84	4.64	178	1.10	69.90	34.10	49.04	4.4
14.	.8367	.8939	80.07	12.51	8.63	204	0.00	63.70	36.30	51.14	2.8
15.	.8335	.8747	79.18	14.87	5.94	179	1.90	65.80	34.20	15.73	3.2
16.	.8341	—	74.23	—	—	178	1.10	68.01	31.90	51.42	3.2
17.	.8360	—	79.00	—	—	200	0.00	63.80	36.20	15.69	4.8
18.	.8350	—	76.82	—	—	185	1.00	68.00	32.00	15.42	0.8
19.	.8339	.8730	80.05	11.35	8.90	190	0.50	65.70	34.30	16.79	0.8
20.	.8368	.8783	78.06	14.93	6.41	205	0.00	66.50	33.50	13.46	2.0
21.	.8351	.8597	75.99	17.19	0.82	198	0.00	60.00	40.00	14.66	2.4
22.	7352	—	74.26	—	—	39	56.30	83.00	17.00	0.73	—
23.	.8360	.8734	81.93	8.73	9.34	202	0.00	62.80	34.20	12.11	1.2
24.	.8354	.8711	75.19	8.73	6.52	188	1.00	73.40	26.60	12.73	1.2
25.	.8340	.8727	75.54	17.89	6.57	190	1.00	71.40	29.00	12.31	2.0
26.	.8331	—	80.81	—	—	188	1.20	61.50	38.50	10.60	1.2
27.	.8408	—	80.72	—	—	200	0.00	63.10	34.90	13.65	4.0
28.	.8353	—	75.59	—	—	198	0.50	69.90	30.10	12.09	3.2
29.	.8355	.8702	75.20	18.27	6.53	204	0.00	71.00	29.00	12.42	3.6
30.	.8277	.8665	44.03	51.99	3.98	168	7.00	87.20	12.80	51.63	4.4
32.	.8265	.8695	50.42	48.69	0.89	146	11.00	82.00	18.00	45.83	4.4
33.	.8310	.8677	53.18	44.25	1.97	163	5.60	75.90	24.10	40.52	4.8
35.	.8092	.8614	52.60	19.81	21.20	57	23.18	78.00	21.90	28.36	0.4
36.	.7982	.8906	58.99	17.99	23.02	60	34.80	88.00	12.00	28.20	0.4
37.	.7858	.8439	65.22	21.60	27.18	65	35.20	81.10	10.90	27.55	0.4

Решетка змішала, з катал.

Решетка змішала, з катал.

Решетка — кокс

Решетка — густа смолатка змішала, з катал.

Таблиця Ч. III.

Чер-та до-доду	Назва металіза-тору і його кіль-кість в гр	Час до-доду	Зміни Т-рин в °С		сезн		решетки		лі-трів газу		%о		Примітка	
			в куби	пери-оду.	Дослідитів		газу	Дослідитів	пошт-ни					
					1	2			1	2	1+2			
1.	100 гр. Zn.	195	307-309	62-181	415	530	945	140	62,5	35,29	45,07	80,35	11,90	P. зміш. з Кат.
2.	100 „ MgO	195	310-312	115-265	310	490	800	—	48,0	26,36	41,67	68,03	—	P. зміш. з Кат.
3.	100 „ ZnO	900	314-311	80-277	336	490	826	—	54,0	28,57	41,67	70,24	—	„ „
4.	100 „ FeO ^р	205	313-311	115-273	445	430	875	210	30,5	37,84	36,56	74,40	18,86	„ „
5.	100 „ SiO ^р	210	312-311	110-278	365	465	860	220	76,0	31,04	42,09	73,13	18,71	P. зміш. з Кат.
6.	100 „ SiO ^р	200	318-315	90-270	400	525	765	—	53,0	34,01	31,04	65,05	—	„ „
7.	100 „ кісленьГур	200	318-315	95-290	450	525	975	—	41,0	38,27	44,64	82,91	—	„ „
8.	100 „ фторілін	195	317-314	95-278	360	420	780	205	79,0	30,61	35,71	68,33	17,43	P. зміш. з Кат.
9.	100 „ графіт	200	315-313	100-269	327	405	732	—	95,0	27,80	34,44	62,65	—	„ „
10.	100 „ акт. вугіль	200	319-316	170-290	317	330	847	—	47,0	43,06	28,06	72,02	—	„ „
11.	100 „ Na ₂ CO ₃	205	315-313	160-287	350	430	780	300	65,0	29,76	36,56	66,33	25,51	„ „
12.	100 „ NaOH	200	314-312	100-275	275	350	795	—	48,0	23,38	44,22	67,70	—	P. зміш. з Кат.
13.	100 „ MgCF	205	313-311	80-264	247	333	780	260	33,5	21,00	45,32	66,32	22,11	„ „
14.	100 „ CaCF	200	314-312	100-274	290	475	765	290	29,0	24,60	40,39	65,05	24,66	„ „
15.	100 „ ZnCF	210	309-307	85-260	170	580	750	318	29,5	14,46	49,31	63,77	27,04	„ „
16.	100 „ FeCF	205	310-309	110-245	180	600	780	290	34,5	15,31	51,02	66,32	24,66	„ „
17.	100 „ AlCF	260	270-262	40-172	705	200	905	—	67,5	59,95	17,01	76,96	—	P. —нонос
18.	100 „ SiCF ^р	210	312-311	95-254	290	335	815	—	74,0	24,66	44,64	68,30	—	P. зміш. з Кат.
19.	100 „ Na ₂ CO ^р	205	314-313	60-285	360	435	815	270	92,0	30,61	38,33	68,30	20,41	„ „
20.	100 „ CaCl	210	314-313	105-250	285	515	800	255	30,5	24,23	43,79	68,02	21,68	„ „
21.	100 „ SnCF	250	270-260	80-250	137	603	800	140	60,5	11,65	56,38	60,37	—	P. зміш. з Кат.
22.	200 „ AlCF	200	270-262	47-199	352	430	782	80	76,5	29,93	30,56	66,49	6,80	„ „
23.	50 „ AlCF ^р	200	270-262	47-199	352	430	782	80	76,5	29,93	30,56	66,49	6,80	„ „
24.	100 „ AlCF ^р + 50 кіат.	200	282-279	40-216	360	525	885	—	129,0	30,61	44,64	72,25	—	P. —нонос
25.	100 „ AlCF ^р + 50 акт. вугіль	210	285-280	65-230	585	345	930	—	42,0	49,74	29,34	76,08	—	„ „
26.	100 „ NaOH + 50 Al	215	306-304	152-198	170	625	795	—	82,0	14,46	53,15	67,61	—	„ „

кістю бензини лише в досліді з уживанням $AlCl_3$ (56.5, 23.8, 34.8, 34.5%, проти 18.6%)¹⁾. Фракції ж до 300° (бензини й газу разом) при всіх каталізаторах одержується більше, ніж у названих авторів. Ненасичених вуглеводнів при праці під тисненням значно більше (I-числа біля 130, акцизних смол 14%)²⁾, а у наших дослідіх при всіх каталізаторах I-числа не перевищували 51.42, а акцизних смол не було більше 4.8%).

*

Другу серію дослідів ми перевели при наступних умовах. Навантажувалося кожний раз до куба 1 кг. сол. олію і всипалося каталізатор (який і кількість його див. таблицю III) і зачінявся кран *p*, примушуючи летючі продукти реакції проходити через дефлегматор *B* та конденсатор *C* (порожній — без води) до холодильника *E*. Скропившись у останньому, дистилят зливався до циліндра *L* (дест. ч. 1). Мішалка пускалася в рух до початку нагрівання, куб зразу якнайінтенсивніше нагрівався до найвищої можливої *t*-ри (біля 310°) в найкоротший час (3—5 хвилин). При найвищій *t*-рі куб нагрівався протягом 3 годин. Після цього відчінявся кран *p* і решту продукту віддестильовувалося через холодильник *I* до циліндра *O* (дест. ч. 2). При досліді кожні 5 хв. занотовувалися: *t*-ри куба (терм. *t*), нарі дистиляту в дефлегматорі (терм. — *t*₂), кількість *смт* рідкого дистиляту та літрів газу.

У цей спосіб досліджено процес, уживаючи більшість каталізаторів з попередніх дослідів і частину нових (див. т. III).

Умови праці при всіх дослідіх дотримувалися однакові. Висліді цих дослідів видно з таблиці ч. III.

Як видно з чисел цієї таблиці, загальна кількість дистиляту при цьому способі праці одержується менша, ніж при першому способі (див. т. I) від 0.30 до 18.98% при каталізаторах Fe_2O_3 та графіті. Газу цим способом з уживанням всіх каталізаторів одержується більше, ніж у першому випадку.

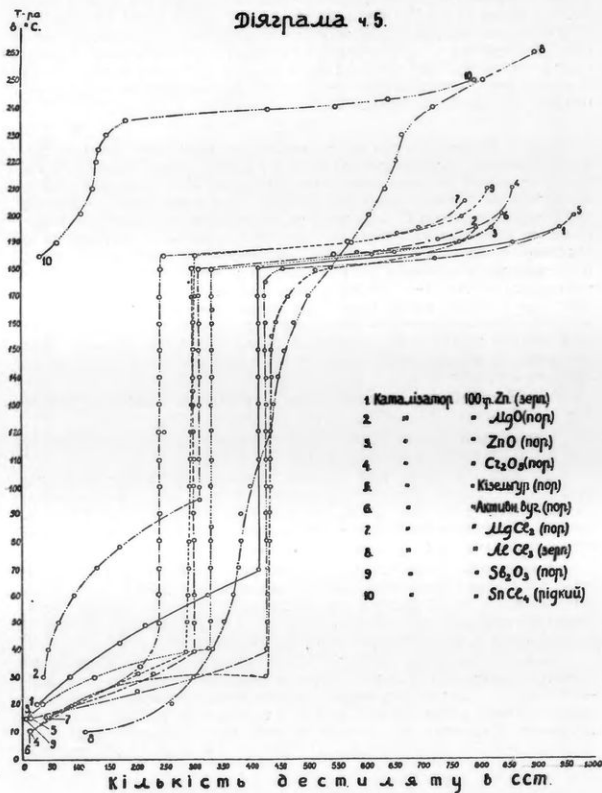
Залежність кількості *смт* одержаного рідкого дистиляту від часу нагрівання для найбільше характерних каталізаторів показано на діягр. ч. 5, на якій верхні криві визначають процес закінчення нагрівання з відкритим краном *p* і конденсуванням дистиляту в холодильнику *I* та зливанням його до циліндру *O*.

Аналізуючи криві діяграми ч. 5, констатуємо, що бензиновий дистилят одержується лише протягом перших 40 хвилин (при MgO — 90 хв.), а даліше нагрівання спричиняється очевидно до відщеплення дрібних у газовій фазі молекул та творення рідких, але вищекиплячих продуктів, що, конденсуючись уже в дефлегматорі, зливаються до куба. При вживанні $AlCl_3$ творення бензини відбувається

¹⁾ Ibid., с. 319.

²⁾ Ibid., с. 313.

Діаграма ч. 5.

протягом цілого процесу, хоч після 50 хвил. воно помітно ослаблюється.

Отже криві цієї діаграми свідчать, що творення легких бензинових продуктів при кракуванні інтенсивно відбувається лише у перший момент (приблизно перших 50 хв.) нагрівання. Це явище спостерегли і Саханов та Тілічев при праці під тисненням, як це бачимо з уже цитованої їхньої праці.

Продукти одержані 2-м способом досліджувалися наступно. Визначалася пікнометром спец. в. 1-го й 2-го дестилатів. Подне число визначалося для 1-го дестилату, а акцизні смоли для обох дестилатів. Пересічні висліди цих досліджень зведені до наступної таблиці ч. IV.

Числа з наведеної таблиці загально стверджують висліди першої низки дослідів. Спец. в. 1-го й 2-го дестилатів при вживанні більшості катализаторів різняться у 3-му знаці. Сп. в. 1-го дестилату натурально є меншою, а 2-го більшою від відповідних дестилатів першої серії дослідів (див. т. III). З $AlCl_3$ і тут одержується бензиновий дестилат легший і в значно більшій кількості. Спец. в. рештки майже однакова при обох способах праці. Ваговий % дестилату при другому способі одержується загально менший. Бензини при другому способі одержується більше, ніж у першій серії дослідів (від 0.17% при MgO до 4.41% при $AlCl_3$). Гасу й бензини разом (фр. до 300°) у першій серії дослідів одержується при всіх катализаторах більше (на 5.76% при $AlCl_3$ та на 35.43% при $NaOH$).

Отже при швидкому піднесенні т-ри продукту до 310—315° і триманні при ній протягом 3 годин твориться більше дрібних молекул у газовій фазі та повстають релятивно з великою молекулою рідкі продукти, що киплять вище 300°.

Далі було зроблено декілька спроб нагрівання сол. олію з катализаторами в умовах повернення всього сконденсованого продукту до кубу. Для цього кран *p* зачінявся, а в конденсатор *C* впусклася вода. Дестилат, стікаючи до куба, підлягав многократному впливу нагрівання й катализатору. Умови праці були наступні. 1 кг. сол. олію вливалось до куба, і вешалося 100 гр. катализатору, а далі пускалася в рух мішалка і вода до конденсатору. Нагрівання швидко до найвищої т-ри (біля 290°) і трималося при ній 3 години. Після цього одчинявся кран *p* і весь можливий рідкий продукт віддестильовувався до циліндра *O*. Продукти досліджувалося аналогічно з вище наведеним.

Висліди цих дослідів виявили, що при цьому рідкого продукту одержується загально майже однакова кількість, як і при другому способі праці, але продукт цей має більшу специф. вагу, ніж відповідний дестилат при першій серії дослідів. Бензини цей дестилат майже не містить, а гасу має приблизно на 10% менше, ніж при праці першим способом.

Таблиця ч. IV.

Черга досліду	Швидкісна вага при 15/4 °С		Ватони %			газу й страт		Дестиліяція по Енглеру				числа		Примітка				
	досліди	рештки	дестиліяція			рештки	газу	1	2	% по об'єму		1	2					
			1	2	1+2					до 220°	до 300°				до 300°	до 300°		
1.	8237	8479	9028	34,18	39,64	78,74	12,64	13,54	190,286	6,0	62,6	34,4	10,2	89,8	19,61	4,0	4,8	P. зміш. з кат.
2.	8227	8251	—	22,50	41,75	67,25	—	—	164,282	5,2	83,4	20,8	30,8	75,2	24,52	5,5	5,6	
3.	8224	8470	—	27,63	41,50	69,13	—	—	164,282	6,8	85,2	14,8	4,6	95,4	29,57	6,4	10,4	" " "
4.	8230	8412	8789	36,65	36,17	72,82	18,46	8,72	178,295	2,8	75,6	24,4	4,8	95,2	21,65	7,2	8,0	
5.	8218	8435	8793	30,00	41,75	71,75	19,34	8,91	180,305	2,8	82,4	17,6	0,0	100,0	29,41	6,4	6,0	P. зміш. з кат.
6.	8247	8428	—	32,99	30,76	63,75	—	—	190,304	1,0	80,4	19,6	0,0	100,0	33,09	3,2	5,6	
7.	8249	8471	—	37,12	44,47	81,59	—	—	185,307	1,8	78,0	22,0	0,0	100,0	30,92	4,8	6,4	" " "
8.	8223	8417	9889	26,60	32,35	64,95	17,81	17,24	176,301	4,2	85,2	14,8	0,0	100,0	31,74	6,4	4,0	
9.	8209	8440	—	26,84	34,18	70,73	—	—	172,302	4,8	82,4	17,6	0,0	100,0	36,02	1,6	3,6	P. зміш. з кат.
10.	8236	8442	—	42,72	28,61	70,73	—	—	185,306	1,0	81,6	18,4	0,0	100,0	24,80	4,0	4,0	
11.	8231	8450	8706	28,80	36,34	65,14	36,12	8,74	175,301	5,0	80,2	19,8	0,0	100,0	36,91	6,0	4,8	P. зміш. з кат.
12.	8194	8476	—	22,60	44,08	66,68	—	—	160,302	8,4	88,0	12,0	0,0	100,0	23,29	4,8	4,8	
13.	8202	8424	8708	20,25	44,90	65,16	22,64	12,10	163,294	8,4	89,0	11,0	4,5	95,5	22,89	7,2	6,0	" " "
14.	8220	8439	8623	23,84	40,99	63,93	23,01	11,06	169,300	6,8	85,8	14,2	0,0	100,0	22,83	6,8	5,2	
15.	8104	8417	8631	18,72	42,82	62,00	27,44	9,99	151,280	18,0	95,6	4,4	30,4	69,4	28,22	6,4	6,0	" " "
16.	8118	8415	8625	14,51	50,49	65,10	25,01	9,89	152,281	13,4	94,9	5,1	25,0	75,5	26,51	2,0	3,6	
17.	7232	7998	—	50,99	10,00	60,99	—	—	40,247	87,4	99,5	0,5	30,0	70,0	1,42	0,3	0,3	P. — конк
18.	8138	8449	—	23,60	41,40	65,00	—	—	178,304	4,6	89,4	10,6	0,0	100,0	32,31	6,4	4,0	
19.	8237	8423	8753	29,65	38,33	67,98	21,01	11,01	188,299	2,0	78,8	21,2	0,0	100,0	22,65	6,4	5,2	P. зміш. з кат.
20.	8178	8421	8702	23,42	43,37	66,79	19,64	13,57	157,295	0,0	88,4	11,6	3,5	96,5	23,46	4,8	4,8	
21.	8071	8428	8674	11,00	58,88	66,94	12,14	20,92	121,275	29,0	99,9	0,1	30,6	69,4	16,41	4,4	3,6	P. — конк
22.	7071	—	—	50,20	—	50,20	—	—	33	83,8	100,0	0,0	0,0	100,0	2,63	0,0	0,0	
23.	7603	8260	—	26,76	35,32	62,38	—	—	60,252	85,6	100,0	0,0	35,8	64,2	2,70	0,4	2,0	" " "
24.	7793	8312	—	28,05	43,64	71,69	—	—	63,217	73,1	100,0	0,0	39,4	60,6	6,26	0,8	2,0	
25.	7671	8271	—	44,87	28,53	73,40	—	—	48,266	62,9	100,0	0,0	15,4	84,6	3,45	0,0	2,0	" " "
26.	8105	8426	—	13,78	52,06	66,64	—	—	181,270	37,0	100,0	0,0	20,0	80,0	31,25	6,0	5,2	

Ці досліді лише підтвердили думку, яку вже висловлено раніше, а саме, що повернення в апарат кракування сконденсованого дистиляту перешкоджає творенню бензинових легко-летючих продуктів та імовірно сприяє процесові конденсації.

Аналізуючи висліди переведеного дослідження ріжними способами, маємо зробити наступні висновки:

1. повернення сконденсованого рідкого продукту до апарату кракування зменшує вихід бензини і газу (низькокиплячих дериватів взагалі);

2. процес кракування дає більший вихід бензинових легкокиплячих рідких продуктів і менше газу при повільному нагріванню та сталому віддаленню з апарату дистиляту;

3. виділення рідких бензинових продуктів відбувається при нагріванню протягом перших 40—50 хвилин;

4. апарат кракування, на нашу думку, для праці з катализаторами мусить мати відповідний до їхнього діяння дефлегматор, який би не конденсував всі бензинові продукти;

5. з усіх реагентів, якими ми користувалися у своїй праці, найактивнішим виявився $AlCl_3$, при вживанні 10% якого отримується легкої прозорої (сп. в. 7352 та 7232) бензини в кількості 74.26 чи 50.99 ваг. % в порівнянні з одержаним Сахановим та Тілічевим з безпарафіністого солярного олію 18,6% при сп. в. 746, чи найбільшому загальному виході в 38—40% при сп. в. 737—751, або в порівнянні з тим, що одержується в Румунії з солярного олію (сп. в. 860) дистиляту під тисненням (сп. в. 780) в кількості 72.5%;

6. при кракуванні з $AlCl_3$ дистилят одержується прозорий, який не потребує рафінування;

7. найліпші висліди одержуються при вживанні біля 10% $AlCl_3$;

8. рештка при одержанні найбільшого виходу легких рідких продуктів з уживанням $AlCl_3$ лишається у вигляді пористого кокеу;

9. рідку рештку з уживанням $AlCl_3$ можна одержувати, припиняючи процес кракування на 120 хвилинах і одержуючи біля 50% бензинового дистиляту на вихідний продукт.

Лект. В. Сапіцький.

3 приводу 1-го Конгресу українських інженерів.

Відбутий в травні місяці ц. р. у Львові Конгрес Українських Інженерів, в наслідок якого прийшло до утворення Федерації Українських Інженерів, є безперечно подією великого національного значіння.

Сталося об'єднання технічно-фахових сил, яке виступає як новий чинник на кін нашого суспільно-господарського життя. В Федерації інтегруються технічно-фахові соборно-українські сили Західно-українських земель та еміграції, з одною метою, з одним завданням, з одним пліном національно-конструктивної діяльності. Під сучасну добу це є конче потрібним. Бо сучасний інженер, а особливо той, що належить до поневоленої нації, не сміє стояти на позиціях, на яких стояла стара інженерія, на позиціях «спеца», якого не обходило те, для кого і для чого він працює. Завдання техніки — не лише бути на послугах капіталу, а головню і в першу чергу служити цілому суспільству.

Новий інженер, справжній будівничий майбутнього, повинен усвідомити своє громадське призначення і ту роль, яку він, як член певної суспільної групи, має відігравати в житті нації. Його ідеалом має бути — інженер-суспільник і нова організація суспільства на науково-технічних підставах. Ці ідеї, ідеї витворення суспільної інженерії, під цей час захоплюють все більше і більше інженерські уми, і їх покладено в основу організації Світової Федерації Інженерів, що саме тепер знаходиться в процесі творення.

Для українського народу тип інженера-суспільника особливо потрібний. Він є певного роду національним імперативом; бо лише такий інженер зможе свій технічний досвід та реалізм думання корисно застосувати до раціонального розбудовання господарства свого народу та активно допомогти йому дійти до свого національного визволення.

У нації багатих на власні капітали, ініціатива господарського поступу ще довго може затримуватися в руках групи капіталістів. Українська нація ще не створила своєї національної групи капіталістів. Українське господарство на довгий час засуджене запліднюватися чужонаціональним капіталом. Тому процес опанування своєю господарським життям у української нації може статися лише через одностаїну акцію в цьому напрямі технічних керівників продукційних процесів, через плінову працю об'єднаного українського інженерства, скеровану до певних, наперед визначених, національно-корисних цілей. Без цього керівництво господарським життям української нації надовго залишатиметься в чужинських руках, як це бувало, звичайно, в колоніальних країнах.

Сучасна господарська криза прискорює в економічно розвинених країнах процес суспільного опановання доміни анархічними продукційними відносинами. Скрізь, навіть з уст ідеологів крайнього капіталізму, чути вимоги народогосподарського плинунвання. В майбутній Україні плиннове господарство не може бути відірване від господарської надвлади національного інженерства, яке лише одно і може бути компетентним чинником в керуванні народнім господарством.

По всьому світі зростає вага і роль фахових технічних сил в керуванні господарством. У української нації ці сили не матимуть собі конкурентів серед національних соціальних груп. Широкі перспективи, але і велика відповідальність! Українські інженери мусять бути підготовленими до цього, а в першу чергу тісно згуртованими. Це є основною передпосилкою новоутвореної Федерації.

* * *

Наш Союз ще на своєму організаційному З'їзді ясно собі усвідомив велику потребу творення найширшого об'єднання національних технічних сил. Ще тоді було заініційовано конгрес. І через це утворення Федерації ми зустрічаємо з особливою радістю.

Не станемо замовчувати, однак, того, що Конгрес відбувався не у вьому так, як це уявляв собі наш Союз. Участь в Конгресі, як і у Федерації, помимо краєвих організацій та нашого Союзу, взяли також, всупереч з думкою наших З'їздів, і сепаратні еміграційні організації вузько льокального значіння. Це безперечно порушує гармонійність структури Федерації, як об'єднання інженерських організацій кращого значіння та нашого Союзу. Маємо побоювання, що в дальшому цей безвідставний сепаратизм може не раз гальмувати плиннову працю Федерації, яка для успішної своєї чинности мусять бути згармонізованою не лише в цілому, а і в своїх поодиноких частинах.

Наша делегація не бажала, проте, з цього робити приводу до зриву Конгресу, бо поставлена Конгресом основна ціль — утворення Федерації — примушувала нас йти на найбільші компроміси, аби довести Конгрес до щастливого закінчення.

Сподіваємось, що в самому процесі праці Федерації силою фактів будуть виправлені всі недоречності, яких тяжко уникнути при творенні кожної нової організації, особливо в наших українських умовах, і що логіка життя в живій, конкретній роботі приведе до контакту з Союзом і ті організації українських інженерів на еміграції, які на сьогодні самостійно, без зв'язку з Союзом, входять до Федерації. Інтереси діла цього вимагають і це раніше чи пізніше мусять статися.

* * *

Крім основної своєї мети — утворення Федерації, Конгрес в своїх працях уділив певну увагу проблемам загальної техніки, технічної освіти, практичним питанням економіки українських зе-

мель. З поданих в цьому числі нашого журналу резолюції Конгресу читачі мають можливість докладніше ознайомитися з колом питань, що обмірковувалися на Конгресі. Немає потреби особливо підкреслювати, що ця сторона праці Конгресу не була належно налагоджена, хоч загалом Конгрес був технічно організований зразково в тій частині, яка залежала од самої Організаційної Комісії. Але вибір докладів на Конгресі був достій випадковий. На будуче варто було б, як про це згодувалося уже в пресі, наперед намітити не лише теми докладів, а і самих докладчиків.

Втішим є одначе, що організатори уже першого конгресу правильно зрозуміли, що Конгрес інженерів не має носити виключно професійного характеру, а повинен неодмінно близько цікавитися як теоретичними проблемами техніки та економіки, так і біжучими питаннями українського господарства.

В зв'язку з утворенням Федерації Українських Інженерів може повстати питання, чи виправдується далі існування нашого Союзу. Чи не мусить всі його функції заступити в цілому новоутворена Федерація? Безперечно — ні. Доки на українських землях загальна ситуація не дає навіть мінімальної свободи для ширшої чинності центральної інженерської організації, доти мусить бути міцна і авторитетна організація за кордоном, яка несе б на собі тягар зовнішнього представництва, утримувала б живий зв'язок з чужинцями аналогічними фаховими організаціями і т. п.

А що вільний, не зв'язаний гетерогенними чинниками, контакт з чужиною для нашого інженерства є справою не лише фахового та професійного порядку, це має бути добре зрозумілим для кожного, хто оцінює українські господарські проблеми в зв'язку з цілим світовим господарством. Від характеру та сили зв'язків будівничих економічного майбутнього України з закордоном залежатиме в великій мірі темп та успішність нашого господарського поступу, як рівно і напрям господарського співжиття з іншими народами. Саме цей останній момент уже й тепер притягує чужинцями економічні організації до контакту з нашим Союзом. І саме перспективи господарського порядку для чужоземних капіталів на Україні будуть тим магнетом, що притягне до визвольних змагань нашого народу увагу й симпатії керівників міжнародної політики. Українське інженерство покликане до того, щоби творити ґрунт не тільки для утворення з українського господарства самостійної одиниці, але також, щоби наперед забезпечити цій одиниці почесне місце в конгломераті господарств цивілізованих народів.

Звичайно, що закордонне це представництво мусить провадити свою діяльність в якнайблизьчій і в якнайтіснішій контакт з краєм та його технічними організаціями. Крім того, є ще не такі високі, а проте пекучі справи, що вимагають функціонування нашого Союзу. Маємо на увазі професійні інтереси та потреби соток укра-

їнських інженерів, що перебувають на еміграції. На Конгресі приблизно 56% голосів належало інженерам, об'єднаним в емігрантських інженерських організаціях. Цим не можна легковажати.

Від тієї енергії, з якою провадитиме свою діяльність новоутворена Федерація залежатиме, що саме з завдань Союзу відійде до неї, щоб не було колізії між працею Федерації та Союзу. Але одно вже ясно і сьогодні, а саме, що настає доба не занепаду, а інтенсивної роботи нашого Союзу, як об'єднання не тільки фахово-технічних, але й національно-творчих сил.

Доц. М. Добриловський.

Фахово-літературна чинність УГА.

Умови, наслідки, підсумки. *)

I.

На Українську Господарську Академію з самого її заснування, крім підготовки своїх слухачів до практичної діяльності в різних галузях техніки та економіки, ліг ще почесний, але тяжкий і відповідальний обов'язок теоретичної розробки технічних і господарських проблем та збагачення, а почасти й створення фахової літератури в українській мові. Академія не сміла легковажити цим своїм обов'язком, бо мимо неї по цей бік ризького кордону немає жадної української установи, яка б була в такій мірі озброєна для дослідчої та фахово-літературної праці.

Скупчення біля Академії мало не сотні фахівців, для яких наукова діяльність, поруч з навчальною, є основним заняттям, можливість сталого обміну думок між ними, близька співпраця зі студентською молоддю та можливість колективно переводити досліді, існування добре підібраної фахової бібліотеки, лабораторій, ферм, кабінетів, семінарів, розсадників і т. п. — все це сприяло інтенсивній дослідчій праці. А більша як для будь-якого ридового наукового робітника-емігранта можливість публікувати наслідки своєї праці давала, зокрема членам лекторського персоналу Академії, імпульс до літературного оформлення своїх думок та експериментальних досягнень. Академія з самого початку правильно зрозуміла це своє завдання.

Протягом всього часу свого існування Академія використовувала всі можливості, щоб спричинитися до розвитку української фахової літератури. Передумовою кожного підвищення кваліфікації осіб лекторського персоналу в Академії є виготовлення писаної

*) Крім сирових матеріалів, для цієї статті використано доклади про дослідливу чинність української еміграції в різних галузях технічних і економічних наук, що були виступами на пленумі II Українського Наукового З'їзду в Празі 20—24 березня 1932 р., а саме: проф. В. Чередиєва, проф. Б. Іванчицького, доц. М. Добриловського, проф. Б. Маргоса, проф. С. Комаарецького, проф. Л. Грини і доц. Б. Лисянського. Виступляю щирю подяку згаданим особам за дозвіл використати їхні рукописні доклади.

наукової праці. Успішне проходження стипендіяського стажу неодмінно має закінчуватися написанням монографії на схвалену факультетом тему. Для набуття при Академії докторського титулу необхідно написати і оборонити докторську дисертацію. Одержання титулу інженера також обумовлюється виготовленням та публічною обороною самостійної дипломної праці чи проєкту.

В інтересах поширення дослідчої та літературної праці в межах Академії, вона завжди, скільки то дозволяли її порівнююче скромні кредити, давала певний простір кожному членові лекторського персоналу щодо перебування потрібної літератури до академічної бібліотеки, необхідних пристроїв та матеріалів до лабораторій і кабінетів. Академія розвинула в міру можливості видавничу діяльність, щоб уможливити опублікування хочаб частини наукових та фахових праць її лекторського персоналу. Нарешті, в кращі часи свого матеріального добробуту, Академія уділила деяким членам лекторського персоналу студійні командировки як в межах Чехословаччини, так і за її кордони, частково фінансуючи ці командировки зі своїх коштів. Протягом чотирьох років 1924—1927 таких командировок за матеріальною допомогою Академії відбуло на Агрономічно-Лісовому факультеті 35, на Економічно-Кооперативному — 10 та на Інженерному — 16, а разом 61. Крім згаданих тут командировок, членами лекторського персоналу відбуло велику кількість студійних подорожів цілком за власні кошти за моральною підтримкою Академії.

Останні два роки, коли в наслідок заборони з 1928 р. прийому нових студентів, маса педагогічної праці лекторського персоналу почала помітно зменшуватися, Академія запровадила обов'язкове навантаження лекторського персоналу дослідчою та фахово-літературною працею з періодичним факультетським контролем досягнутих наслідків.

Крім того, в останні часи нав'язана тісніша співпраця з Чехословацькою Академією Хліборобською у формі виготовлення для видань ЧАХ докладів про господарські проблеми України.

*

Розвиток фахово-літературної праці Академії в минулому десятилітті йшов нерівномірно.

Перших чотири—п'ять років були добою організації школи. Протягом цих літ лекторському персоналові довелося майже виключно присвятити свої сили справам навчання, лише принагідно віддаючися науково-дослідчій праці.

Навчання в Академії з перших же днів зустрічалося з великими труднощами, що впливали з майже повної відсутності необхідних підручників на українській мові. Через це організаційна доба в житті Академії щодо літературної продукції лекторського персоналу може бути характеризувана, як доба організованого інтенсивного виготовлення підручників з тих галузей знання, що

с предметами навчання в Академії. Збезпечення студентства підручниками в українській мові Академія поставила в ті часи одним з основних своїх завдань і вживала всіх можливих заходів, щоб скерувати чинність свого лекторського персоналу саме в цьому напрямку. Як їй пощастило виконати це завдання видно з того, що протягом цієї першої доби виготовлено 165 підручників на 1.722 нормальних друкованих аркушах (40 тисяч друкарських знаків на аркуші). Отже приблизно щотижня з'являвся у світ один підручник, і то, за рідким винятком, перший підручник зі своєї галузі в українській мові. Навіть коли, в наслідок спішного виготовлення, ці підручники і не завжди є бездоганні щодо системи упорядкування матеріалу, вони все ж дали можливість слухачам студіювати науки в рідній мові, засвоювати українську термінологію, звертати більшу увагу на те, що має значіння для українського господарства, — чого всього не було б можливо досягнути, користуючись чужомовною підручковою літературою.

Значна частина підручників одначе по своїй змісту та методах уявляє в себе цінну вкладку в фахову літературу взагалі, а не лише українську. В деяких з них зібраний досвід багатолітньої багатой практичної діяльності авторів (курси проф. І. Шовгенова, проф. С. Бородавського, проф. Б. Іваницького, проф. Ф. Щербини, проф. О. Вілінського, проф. К. Мацієвича і багатьох інших). Деякі з підручників є навіть першими систематичними курсами дотичних дисциплін в фаховій літературі взагалі (напр., курс Місцезового господарства проф. Л. Бича).

З початком другого п'ятиліття потреба в підручкової літературі була вже до певної міри насичена і втрачала свою гостроту. Разом з тим закінчилася праця по організації школи. При Академії почали залишатися талановитіші її абсолювенти, як стипендіанти для підготовки до наукової діяльності. Студентство старших курсів творить ті кадри технічних помічників, які є необхідними для організації дослідів. Устатковані лабораторії, кабінети, бібліотеки, ферми творять зовнішню базу для дослідчої праці. В цю добу лекторський персонал більше віддає часу суто-науковій та фахово-інформаційній праці. Замість підручників типовою літературною формою стає монографія, розвідка, науково-інформаційна стаття. Разом з тим міняється і коло тих проблем, які знаходять собі розв'язання в літературній формі. Тепер уже це коло стає залежним не стільки від циклу предметів навчання в Академії, скільки від тих допоміжних засобів, якими розпоряджалася Академія. Загалом це коло звужується і процес поглиблення студій відбувається в різних галузях технічних та економічних знань нерівномірно.

В цю ж добу починають закінчувати Академію її абсолювенти, кснен з яких, після правил Академії, для випускного іспиту повинен подати дипломну працю чи проєкт. Отже зростає кількість осіб, що працюють над літературною розробкою фахових проблем.

Не всі ці праці, звичайно, є оригінальні. Більшість з них носять рефератний характер. Лише менша частина вносить щось нове в дотичну галузь знання. Але з погляду української фахової літератури майже всі ці праці, за рідкими винятками, є новими, більш чи менш цінними, вкладками.

Розвиток фахової монографічної літератури припав на той час, коли, в наслідок скорочення кредитів, сама Академія з своїми скромними матеріальними засобами уже не могла забезпечити видання більшої частини праць. Вони масово стали з'являтися в сторонніх виданнях як українських, так і чужих. Та все ж багато їх залишаються і до цього часу в рукописах, що почасти притамовує потяг до літературної продукції.

II.

Велике число ріжних фахів, репрезентованих в Академії, цілком природно, мало своїм наслідком значну різноманітність змісту виконаних Академією та її персоналом праць.

В цьому короткому огляді тяжко було б детально характеризувати здобутки Академії в обсягу фахової літератури. До того ж це уже зроблено покликаними на те фахівцями в поданих на II Науковому З'їзді оглядах наукової праці української еміграції. Тут мусимо обмежитися лише зазначенням головних напрямків монографічних праць в кожному з основних фахів та наведенням імен їхніх авторів. З тих же причин ми тут не торкаємося ближче підручників, констатуючи лише факт, що дякуючи праці лекторського персоналу, ними забезпечена більшість дисциплін, що викладаються в Академії.

*

Отже, на а г р о н о м і ч н о м у відділі заслуговують на увагу монографічні праці з обсягу бактеріології проф. *П. Андриєвського*, з обсягу с.-г. економії та політики проф. *К. Мацієвича*, асент. *К. Осауленка*, інж. *Д. Усенка*; з обсягу с.-г. конюктурі проф. *К. Мацієвича*, з анатомії та фізіології рослин проф. *В. Чередиєва*, його ж з обсягу загального хліборобства; з обсягу скотарства та зокрема годівлі худоби й кормів проф. *Ір. Шереметинського*, асент. *К. Осауленка*, асента *М. Сочинського*; з обсягу агробіотаніки доц. *І. Мазепи*, рибівництва — доц. *Ю. Русова*, біохемії лект. *К. Фільца*, фітопатології лект. *В. Лукашівського*, молочарства та молочарської кооперації асент. *К. Михайлюка*; громадської агрономії та спеціального хліборобства доц. *В. Доманицького*. В наслідок скільколітньої праці термінологічної комісії вироблений термінологічний агрономічний словник, який є головною заслугою голови комісії *С. Чикаленка*. Започаткована також популяризація в українській мові видатніших досягнень Західньо-європейської науки.

Щодо дипломних праць абсолютів відділу, то з загального числа 107 праць, написано на теми з галузі — 1) загального хлібо-

робства та досвідної справи — 23; 2) спеціального хліборобства та селекції — 27; 3) с.-г. економі, суспільної агрономії та с.-г. освіти — 27; 4) загального скотарства — 6; 5) спеціального скотарства та молочарства — 18; 6) рибівництва — 4; 7) с.-г. ентомології — 2.

*

На лісовому відділі основним тереном для експериментальних досліджень був академічний лісовий розсадник. Через те, з огляду на специфічні умови лісового господарства, ці експерименти мусили обмежитися лише проблемою вирощення лісокультурного матеріалу.

Мимо суто-експериментальних досвідів, було переведено широке колективне дослідження високо поставленого в технічному відношенні лісового господарства Чехословаччини, опубліковано декілька цінних праць теоретичного та прикладного характеру, а також розвідок на теми лісового господарства України. Серед закінчених праць зокрема треба згадати монографічні праці з обсягу умов лісопридатності та лісового господарства України проф. *В. Іваницького*. Його ж досліді в галузі лісовирощення; з обсягу лісової таксації пресф. *М. Костри* та асистента *К. Подоляка*; з обсягу дендрології асист. *В. Проходи*; критичні оцінки різних питань лісівництва проф. *Іваницького*, асист. *Подоляка* та асист. *В. Проходи*; з обсягу лісової інженерії лектора *О. Петрова* та асист. *С. Матвієнка-Сікаря*; з обсягу охорони лісу асист. *С. Колубася*. Вироблений крім того лісовий німецько-український термінологічний словник.

84 дипломних праць абсолювентів по змісту розподіляються так: 1) лісовирощення — 27; 2) лісокористування — 24; 3) лісовлаштування — 12; 4) лісове інженерне будівництво — 11; 5) охорона лісу — 10.

*

На економічному відділі дослідча й літературна праця провадилася не лише в царині суто-економічних проблем. Його літературна продукція (що власне відноситься до цілого Економічно-Кооперативного факультету) також почасти торкається проблем права, соціології та соціальної гігієни, а також мовознавства; зокрема відмічаємо тут праці з обсягу теорії політичної економії проф. *В. Тимошенка*; з обсягу проблем кон'юнктури проф. *В. Тимошенка* та доц. *М. Добриловського*; з обсягу історії політичної економії праці проф. *О. Мицюка*, проф. *В. Тимошенка*, лект. *В. Саницького*, проф. *В. Віднова* та доц. *К. Коберського*; з обсягу економічної географії — доц. *В. Садовського*, проф. *В. Тимошенка* та інж. *К. Ніцменко*; з обсягу економічної політики проф. *С. Гольдельмана*, проф. *Бородаського*, асист. *Е. Гавіньського*, асист. *Г. Денисенка*, проф. *В. Тимошенка* та доц. *М. Добриловського*; з обсягу фінансової науки доц. *М. Добриловського*, асист. *О. Пителия* та асист. *Е. Гло-*

вінського, приватної економії — доц. *К. Коберського* та лект. *Р. Димінського*; місцевого самоврядування проф. *Л. Бича*, асист. *О. Пштеля* та лект. *В. Приходька*; міжнародного права проф. *О. Ейхельмана*, історії українського права проф. *Р. Лаценка*; соціології, зокрема націоналогії, доц. *О. Бочковського* та проф. *В. Старосольського*; соціальної гігієни проф. *Б. Матюшенка*; української мови лект. *М. Левицького*; німецької мови лект. *О. Безпалка*.

З 104 дипломних праць написано з царини: 1) теорії та історії політичної економії — 20; 2) економічної політики — 22; 3) економічної географії — 15; 4) місцевого самоврядування — 19; 5) приватної економії — 11; 6) фінансової науки — 8; 7) соціальної політики — 6; 8) соціології та права — 3.

Із згаданих дипломних праць 38,2% присвячено теоретичним питанням, 31,8% українській економії, 22,7% — економії ЧСР та 7,3% — економії інших країн. Ці числа красномовно підкреслюють як український характер школи, так і інтенсивний процес студіювання господарських відносин Чехословаччини, що переводиться Академією.

*

На статистичному відділі закінчено декілька праць методологічного і описового характеру та переведена значна картографічна робота. Зокрема відмічаємо тут праці з обсягу бюджетової статистики проф. *Ф. Щербини*; з обсягу соціальної статистики проф. *С. Гольдельмана* та доц. *Л. Шрамченка*; з обсягу демографії доц. *В. Садовського*; з обсягу методології фінансової статистики доц. *М. Добриловського*. На теми теоретичної й прикладної статистики написано 14 дипломних праць.

*

На кооперативному відділі дослідча праця велася в усіх галузях теорії, історії та практики кооперації. Кооперативний відділ Академії є першою по часу з'явленням і одною звагалі з небагатьох кооперативних високих шкіл світу і через це дослідча та літературна праця цього відділу набирає особливого значіння. Протягом десяти літ Кооперативний відділ встиг витворити свою ідеологічну школу, яка в дальшому, можливо, матиме більший вплив на розвиток українського кооперативного руху, в якому абсолюенти Академії уже й тепер беруть активну участь.

Відзначаємо тут праці з обсягу теорії кооперації проф. *Б. Мартоса* та інж. *М. Малашка*, історії кооперації та діяльності кооперативних установ проф. *С. Бородаського* та проф. *Б. Мартоса*; кооперативного кредиту проф. *С. Бородаського*, його ж обсягу кооперативного права; з галузі кооперативного постачання електричної енергії праці лект. *В. Саницького* та продукційної кооперації асист. *А. Куциньського*.

Крім праць лекторського персоналу та професорських стипендіатів, в різних галузях кооперації досі виготовлено 36 дипломних праць абсолювентів відділу.

*

На хемічно-технологічному відділі переводилася праця здебільшого експериментального характеру, при чому майже рівномірно в галузях теоретичної і прикладної хемії. Досі закінчені праці внесли помітну вкладку в хемічну науку. На жаль, значна більшість праць опублікована лише в чужих мовах (німецькій, французькій, чеській і інш.).

З монографій та розвідок зокрема слід відзначити праці в галузі фізико-хемії та електрохемії проф. *Рейхінштейна* та асист. *В. фон Рейтера*, з обсягу неорганічної хемії проф. *М. Вікула*, та проф. *С. Коларецького*, органічної хемії асист. *В. Кучеренка*, аналітичної хемії проф. *С. Коларецького*, проф. *М. Вікула* та інж. *Л. Мосендза*, з обсягу технології палива доц. *В. Іваниса* та інж. *Л. Мосендза*; технології неорганічних продуктів проф. *С. Коларецького*; з обсягу кераміки інж. *М. Неділька*, мікології доц. *Е. Голицинського*, технології клею асист. *В. фон Рейтера*; технології туків лект. *М. Зайцева*; ферментаційної хемічної технології інж. *Я. Решетняка-Решетникова* та інж. *О. Мартинова*.

З видатних досягнень в царині хемічних наук слід згадати про вироблення одноманітної української хемічної термінології.

Лябораторні дипломні праці, що є передумовою допущення абсолювентів до дипломного іспиту, всі мають експериментальний характер. На різні хемічні теми їх досі зроблено 32.

Дипломних проєктів досі оборонено 48. По змісту вони поділяються так: 1) з цукроварства — 31, 2) з броварства — 7, 3) з переробки нафти — 7, 4) з гуральництва — 1, 5) з технології дерева — 1, 6) з ферментаційної хемічної технології — 1.

*

На гідротехнічному відділі, зовнішні умови для дослідної праці були особливо несприятливі. Через це його літературна продукція релятивно менша ніж на деяких інших відділах Академії. Із зробленого заслуговують на увагу передовсім праці з обсягу гідравліки та гідротехніки, а також з галузі меліорації проф. *І. Шовгенова*, з обсягу залізничної комунікації доц. *Б. Соковича*, з обсягу будівництва ґрунтових доріг лект. *І. Кулика*; з обсягу будівельних матеріалів лект. *І. Труби*, геодезії, зокрема історії межових робіт на Україні, проф. *Л. Грєбини*; електротехніки й радіотехніки доц. *Б. Лисянського*, математики доц. *С. Романовського*.

Дипломних проєктів оборонено 92, а то: 1) з гідрстехніки — 32, 2) з водоводів, водостоків та каналізації — 24, 3) з будівництва

доріг та мостів — 13, 4) з меліорації — 11, 5) з використання водної енергії — 8, 6) з бальнеотехніки — 4.

*

Крім оригінальних публікацій, що вийшли з лона Академії, заслуговує на згадку також низка перекладів кращих праць чужоземних авторів, які головню робилися з практичною метою навчального характеру, але разом з тим помітно збагатили наукову літературу на українській мові.

Не можна також оминути співпраці значного числа членів лекторського персоналу Академії технічних фахів в «Українській енциклопедії», що саме виходить у Львові.

В загальних числах наслідки десятилітньої праці Академії наступні: 698 фахових публікацій лекторського персоналу Академії та велике число ще неопублікованих його праць; сотні зачитаних лекторським персоналом публічних докладів; 485 дипломних праць та проєктів; 48 лабораторних експериментальних праць абсолюентів; 672 докладів, зачитаних в семінарах Академії.

Лише за один останній рік членами лекторського персоналу Академії було оголошено друком 38 наукових публікацій, а на II-му Українському Науковому З'їзді з лона Академії було виступлено 46 докладів.

III.

Вся праця, про яку вище йшла мова, переводилася в умовах повної індивідуальної свободи авторів, як щодо вибору тем для дослідження, так і щодо використання тих чи інших методів. Це відноситься почасти й до праці студентства. Керівництво працею студентів з боку професури полягало, головним чином, у подаванні порад відносно літературних джерел та методологічних прийомів. Однак ми з повним правом всю масу здобутків, осягнених поодинокими авторами чи групами їх, вважаємо за колективний здобуток Академії, як цілого. А це передовсім тому, що без тих сприятливих умов, які дала Академія своєму персоналові, велика більшість праць взагалі не могла б бути виконана. Далі, також тому, що багато праць пророблено колективними зусиллями. Нарешті, навіть суто-індивідуальні дослідження переводилися поодинокими авторами часто в близькому контакті зі своїми старшими й молодшими колегами по фаху. Дякуючи всьому цьому, як рівнож завдяки однаковому розумінню всіма завдань українського інженера, виворився специфічний жанр фахових монографій, розвідок та повідомлень з великим нахилом до розв'язання прикладних проблем, що могли б стати в пригоді українському господарству, утворилися спільні центри наукових та практичних проблем, навколо яких об'єднуються інтереси близьких по фаху авторів та дослідників.

Загалом слід констатувати як факт, що поставлена Академією завдання — всіма засобами сприяти самостійній дослідчій праці

та розвитку фахової української літератури — відбилися не тільки на напрямку діяльності приналежного до Академії персоналу в стінах самої школи. Вони винесені її учнями далеко поза межі Академії. Проробивши під керівництвом професури перші кроки на полі дослідчої справи та літературної діяльності, абсолювенти Академії в цьому напрямку працюють і після закінчення школи. Деякі з них вже встигли дати чимало цінних наукових і фахово популярних розвідок та освідчитися як добрі робітники в досвідних установах.

Далеко не претендуючи на повноту, наводимо тут імена тих абсолювентів Академії, що після закінчення школи провадили її провадять фахово-літературну працю: 1) інженери агрономи: *О. Львицький, Г. Гавриленко, А. Гнатівський, С. Радзівський, Е. Томашівський, Д. Усенко, Т. Крассікутський, Л. Беззучко, П. Каплистий, П. Дубрівний, Г. Гордієнко, А. Романенко*; 2) інженері-лісівники — *С. Колубайв, М. Міткович, К. Подоляк, В. Прохода*; 3) інженери економісти — *С. Володимирів, С. Іловицький, Л. Биковський, Г. Денисенко, Г. Нянчур, П. Панченко, О. Питель, М. Храпко, О. Чубенко, Л. Романюк, М. Литвицький, К. Ніцменко, С. Довгаль, Л. Панасенко, В. Сахно, О. Кіцера, Г. Сіманців, М. Малашко, А. Куциньський, І. Прокопів, В. Зазимко*; 4) інженері-технологи — *В. Кучеренко, О. Мартинів, Я. Решетняк-Решетників, В. ф. Рейтер, М. Неділько, Л. Мосендз, М. Пелехатюк* та інші.

Вже цей неповний список говорить сам за себе. Він наочно стверджує сконстатований вище факт, що Академія розвиває у своїх учнів нахил до фахово-літературної праці та дає їм у цьому відношенні певну школу.

IV.

Український книжковий ринок з цілком зрозумілих причин характеризується дуже кволим понитом на технічну літературу наукового та навчального характеру. Отже для того, щоб виготовлені в Академії фахові праці стали добутком українського читача й побачили світ в українській мові, Академія мусила була подбати й про організацію видання своїх праць. Фахово-літературну продукцію вона мусила була зв'язати з книжковою продукцією. Цим пояснюється широкий, порівнюючи зі скромними матеріальними ресурсами, розмах видавничої чинності біля Академії. Академії довелося як самій безпосередньо взятися за видавничу діяльність, так і фінансувати існуючі при ній організації в цілях видання найнеобхіднішої для потреб і завдань Академії літератури. Зокрема велику роль в видавничій справі відіграло засноване в 1922 р. професурою та студентством Академії «Українське Видавниче Товариство при УГА», що проіснувало до 1928 р. і видало літографічно за цей час 132 назви книжок загальним розміром 1583 нормальних друкованих аркушів (рахуючи аркуші рівним 40.000 знаків).

Крім того, ним же випущена низка дрібних видань, як програми поодиноких предметів навчання і т. п.

Звичайно, з матеріальних причин далеко не всі виготовлені в Академії праці могли бути видані коштом Академії цілком чи за її фінансовою допомогою. В порівнюючи щасливішому положенні опинилися лише підручники. Щодо монографічних праць, то за рідкими винятками, вони могли побачити світ лише в скороченому вигляді в розмірі 1—2 друківаних аркушів. Опублікування їхнього повного тексту наражалося на неперебориму перешкоду матеріального характеру. Мимо всього того й тут Академією зроблено досить багато.

Взагалі самою Академією та за її допомогою видано протягом десятилітнього її існування 229 назв книжок на 2149 нормальних друківаних аркушів тексту.

По фахових галузях видання Академії розподіляються так (в кількості нормальних друківаних аркушів):

1. Економіка, право та соціологія	803,9
2. Хемія та технологія	299,4
3. Будівництво та мірництво.....	225,1
4. Природничо-математичні науки	207,5
5. Агрономія та зоотехніка	198,0
6. Гідротехніка й меліорація	132,3
7. Лісівництво	125,2
8. Наукові збірники	137,6
9. Інші	19,8

Разом

2.148,8

Навіть поминаючи ті численні виготовлені в Академії публікації, що видані без її участі, мусимо погодитись, що Академія лише самими своїми виданнями спричинилася до помітного збагачення української технічної й економічної літератури, давши українському читачеві цілу різносторонню зложену фахову бібліотеку.

Як особливо цінне видання Академії, заслуговує бути відмічений науковий орган її «*Записки Української Господарської Академії*», яких вийшло досі 3 томи в 7 окремих випусках. В них видруковано 65 наукових праць лекторського персоналу Академії.

Загалом своєю фахово-літературною й видавничою чинністю та підготовкою до неї своїх абсолютів Академія зробила велику послугу справі поширення технічних і економічних знань серед українського народу. Надбані нею скарби ще далеко не всі дійшли до читачів. Багато з них лежить у рукописах. Але вже сам по собі факт написання цих останніх праць є напововину виконанням одного з основних завдань, поставлених Академією, бо з поширенням попиту на фахову книжку й ці праці знайдуть свого видавця.

Травень 1932.

Звіт з I-го Конгресу українських інженерів 15—16 травня 1932 року у Львові.

Думка про об'єднання українських інженерів по цей бік Ризької смуги повстала на З'їзді представників організацій українських інженерів на еміграції 15—17 XI 1930 р. (в Подєбрадах). Цей і слідуючий за ним З'їзд 19—20 XII. 1931 р. визначили також засади, на яких могло би повстати це об'єднання. По думці згаданих З'їздів, об'єднання мусіло би мати форму Федерації інженерських організацій кращого значіння та нашого Союзу, що мав би тимчасово заступати майбутні організації інженерів Наддніпрянщини та Кубані.

З огляду на загально-національне значіння об'єднання, З'їзди уважали кращим, щоб заклик до нього виходив від найстаршої і найбільшої кращої організації. Тому наші обидва З'їзди однодушно ухвалили просити Українське Технічне Товариство у Львові взяти на себе труд переведення підготовчої праці по скликанню першого конгресу українських інженерів. Технічне Товариство охоче відгукнулося на цю постанову і взяло на себе цю тяжку працю та утворило спеціальну Організаційну Комісію.

УТТ поділяло думку про необхідність утворення Федерації організацій українських інженерів, але вважало доцільнішими інші засади щодо її будови, а то, щоб до Федерації мали доступ усі без винятку поодинокі інженерські організації безпосередньо, а не через Союз чи краще угруповання.

Це розходження поміж нашим Союзом та УТТ в розумінні засад будови Федерації, не дивлячись на обоюбісні намагання, не дістало остаточного поладження в процесі підготовчої праці по скликанню Конгресу і стало предметом жвавих дискусій на самому Конгресі.

На Конгрес нашим Союзом були делеговані: доц. УГА інж. В. Іванис, проф. д-р інж. І. Феценко-Чопівський, лект. УГА В. Саницький та інж. Е. Гловінський.

14. У. вранці розпочалася нарада делегації Союзу з Організаційною Комісією Конгресу при УТТ (присутніми були інженери: Ю. Навликовський, А. Мельник, Ш. Храпливий, В. Лукашівський, Ю. Крохмальюк, д-р І. Федів, В. Іванис, Е. Гловінський та В. Саницький). Предметом наради були проекти регуляміну Конгресу та статуту. Після довшої дискусії, зважаючи на те, що на Конгрес вже прибули представники деяких запрошених до участі в ньому Організаційною Комісією організацій, а також з огляду на те, що З'їзд 1930 р. не цілком конкретизував свою думку щодо складу Конгресу і тому організаційна Комісія, чинячи в добрій волі, закликала уже до безпосередньої участі в Конгресі і ці організації, яких З'їзд на увазі не мав, наша делегація погодилася на компромісове рішення, а саме щоб допустити до участі в Конгресі представників всіх організацій, що уже прибули до Львова, але щоб т. з. розд. I Регуляміну була надана наступна редакція: «Метою Конгресу є об'єднати кращі українські інженерські організації в постійну професійну федерацію».

Ця компромісова ухвала була прийнята одногослосно. Отже Федерація мала б утворитися лише з організацій кращого значіння.

Того ж 14. У. відбулися засідання комісій: мандатової, правильникової та було утворено Комітет по скликанню Конгресу.

Правильникова Комісія уконстувалася в складі: голова інж. В. Іванис (Союз), секретар д-р І. Федів (УТТ), члени: інж. С. Левінський (Буковина), інж. А. Романенко (Сподушені Штати Нім. Америки), інж. М. Главач (Прага), інж. С. Зеркаль (Братіслава); з дорадчим голосом: інж. Ю. Павликовський, інж. А. Мельник, інж. Е. Храпливий, інж. Ю. Крохмальюк, інж. В. Лукашівський, інж. Е. Гловінський та лект. В. Саницький. Ця Комісія ухвалила Правильник Конгресу, використовуючи проекти правильників Орган. Комісії при

УТТ та Конгр. Коміс. Союзу. Точка 3 розділу 1-го Правильника Конгресу була односторонньо прийнята в наведеній вище редакції.

Мандатова Комісія (в складі: голова інж. В. Іванис, секретар інж. В. Лукашівський, члени — всі члени Правильникової Комісії та з дорадчими головами: інж. Ю. Павликівський, інж. А. Мельник, інж. Е. Храпливий, інж. О. Васюта, др. І. Федів, інж. Е. Гловінський, інж. В. Галатка та лєкт. В. Саницький) перевірила уповноваження делегатів та списки членів організацій, які вислали своїх представників на Конгрес.

Склад Конгресу визначився наступно:

Назва Організації:	Кількість член. голос.	Делегати:
1. Українське Технічне Товариство.....	402 41	пп. інж.: О. Васюта, В. Лукашівський, Ю. Крохмалюк, Ю. Павликівський, А. Палій С. Пастернак, Е. Храпливий, А. Мельник, В. Дутка, М. Боровський, Ю. Величко, М. Мудраківна, Ю. Мудрак, А. Мілянч, Т. Рижевський, В. Онішкевич, Р. Барвінський, М. Сасвич, Васильківський, В. Моноширський, Л. Шепарович, О. Пежанський, М. Гамота, Свірський, Л. Бурачинська, І. Кандяк, І. Лучиншин, П. Волошенко, А. Барцівський, Д. Желехівський, І. Озаркевич, В. Дідинський, К. Целевич, Кахнікевич, М. Творидло, К. Котецький, Корначевський, М. Холєчук, А. Лікевич і Ю. Пясецький.
2. Союз Організацій Інженерів Українців на еміграції.....	372 38	інж. В. Іванис, проф. др. інж. Феценко-Чопівський, інж. Е. Гловінський, лєкт. В. Саницький.
3. Т-во Українських Інженерів в ЧСР в Празі.....	125 13	інж. М. Главач, інж. В. Галатка.
4. Спілка Українських Інженерів на Словаччині в Братиславі.....	32 4	інж. С. Зеркаль.
5. Спілка Інженерів та Техніків при Т-ві «Руська Бесіда» в Чернівцях.....	24 3	інж. С. Левінський.
6. Союз Українських Інженерів та Техніків в Нью-Йорку.....	15 2	інж. А. Романенко.
Разом.....	970 101	

Комітет по скликанню Конгресу: голова УТТ інж. О. Васюта та голова Союзу інж. В. Іванис, секретар інж. М. Главач, члени: по одному представникові від організацій, що беруть участь у Конгресі, та два представники Організаційної Комісії при УТТ — затвердив запрошення, що були вислані в його імені організаціям та особам, усталив склад почесної та ділової президій Конгресу і виробив порядок відкриття його.

Праця першого дня закінчилася чайним вечором у клубі УТТ, де відбулося ближче знайомство делегатів між собою, а також з представниками українського громадянства м. Львова.

ВІДКРИТТЯ КОНГРЕСУ ДНЯ 15 ТРАВНЯ 1932 РОКУ.

Велика зала Музичного Інституту ім. Лисенка наповнюється делегатами і гостями. На естраді знамя Конгресу: дві з'єднані шахи. Між делегатів інженерських організацій видно представників українських культурних та економічних установ та гостей. Українська преса заступлена численними відпоручниками.

Точно о годині 10-й хор українського технічного студентського Т-ва «Основа» під орудою проф. Богдана Вагняшина виконує твір Ліста «Хор робітників».

На естраду виступає голова Організаційної Комісії Конгресу інж. Андрій Мельник і відкриває Перший Конгрес Українських Інженерів такими словами: «Пані! Панове!

«З доручення голови УТТ і з доручення голови С.юзу Організацій Українських Інженерів на еміграції маю честь і щастя отям відкрити Перший Конгрес Українських Інженерів.

«Моїм милім обов'язком повітати дорогих гостей, Вас Пані й Вас Панове, а зособна представників нашого культурного, господарського і політичного світу. З глибоким почуванням відданості нашій «альма матер» вітаю представника УТА в Подєбрадах, вітаю представника Українського Університету в Празі, вітаю представника Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, щиро-сердечно вітаю в інженерській сім'ї президента Красного Товариства «Сільський Господар»; вітаю з певимовною радістю і вдовolenням відпоручників Союзу організацій українських інженерів на еміграції, Товариства українських інженерів в Ч. С. Р. і відпоручників Союзу українських інженерів і техніків в Сполучених Державах Півн. Америки; вітаю відпоручників наших інженерських кругів Закарпаття та Буковини, вітаю відпоручників наших інженерських кругів західних наших земель!

«Пані! Панове! Ми приготували цей Конгрес по скромним нашим силам і нашій змозі. При осуді висліді нашої першої цієї міри праці просимо о велику дозу поблажливості і вирозуміння.

«Конгрес цей, скликаний в пору загального розпорощення наших національних сил, зособна розпорощення наших інженерських сил, він скликаний в пору загальної господарської скрути, яка підриває існування інженерських кругів у державних народів, а нашому народові недержанному і його інженерському станові грозить загродою. Протиставитися оцим обом загрозам — ось завдання нашого Конгресу.

«Бажаю, щоби Конгрес найшов належний підхід до обох питань і дав щастливу їх розв'язку. Бажаю, щоби Конгрес, коли не завершив, то далеко вперед тронув здійснення задумів наших Залозецьких, Левинських, Лучкових, Михайловських, Голіцинських.

«На порозі праці Конгресу склонімся перед світлою паміттю їх і всіх впаших на полі слави інженерів та всіх цих піонерів нашого поступу, для яких господарське відродження українського народу не було пустим звуком, а змістом трудолюбивого життя, які з незломаною вірою у це відродження високо несли наш прапор і з вірою в перемогу його відходили у засвіти.

«Хай ця незломна віра у власні сили присвічує і працям нашого Конгресу. «І як по бурхливій ночі настає чистий, ясний день, так і по недавній хуртовині і наш ранок освітить ясне сонце, що принесе щастя під криші українського народу».

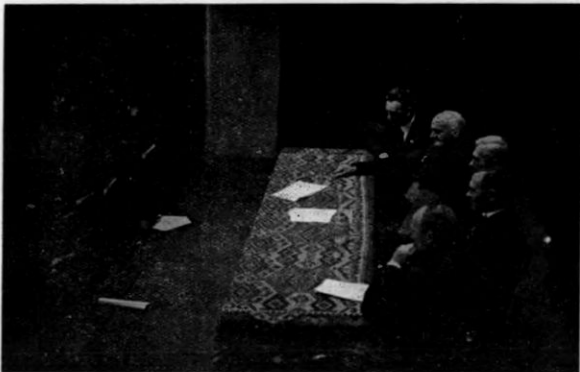
Паміть поляглих і померлих інженерів присутні вшанували вставанням.

Після цього інж. А. Мельник запропонував Почесну Президію Конгресу в такому складі:

Почесний президент Конгресу: проф. др інж. *І. Феценко-Чопівський*; члени президії: представник Української Господарської Академії в Подєбрадах декан інж. факультету доц. інж. *Василь Іванис*, представник Українського Університету в Празі проф. др *Володимир Старосольський*, представник і пре-

зидент «Сільського Господаря» у Львові о. мітрат *Тит Войнаровський* і представник Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові проф. др *Роман Цегельський*.

Почесна Президія зайняла місце і після короткого привітання Президента уділено було слово доц. *В. Іванисові* для виголошення привітання від Української Господарської Академії.

Почесна Президія Конгресу українських інженерів.

«В імені Української Господарської Академії вітаю I-ий Конгрес Українських Інженерів і сердечно бажаю повного успіху в його праці.

«Українська Господарська Академія з напруженою увагою стежить за процесом консолідації українських технічних сил. Це й зрозуміло. Бо Українська Господарська Академія, яка сама спричинилася до збільшення кадрів українських інженерів, дуже добре знає, що українські інженери, а між ними і інженери-вихованці Академії, з найбільшою користю для нашого народу зможуть вжити сили і знання тільки в тім разі, коли вони працюватимуть організовано.

«Передаючи Вам, Високі Збори, привіт від Української Господарської Академії, висловлюю найщиріші побажання, щоби завдання Конгресу були виконані в свідомості їх значіння для цілої нашої національної справи та з яким передбаченням наслідків, які вони можуть мати для добра нашого народу».

Далі зложили привіти: від Українського Університету в Празі проф. др *В. Старосольський*, від Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові проф. *Р. Цегельський*, від Союзу Організацій Інженерів Українців на еміграції доц. інж. *В. Іванис.* який між іншим вазначив:

«Наш Союз об'єднує 12 Спілок українських інженерів, а через них 400 інженерів українців — політичних емігрантів.

Я певен, що всі Спілки нашого Союзу і всі члени цих спілок сьогодні перебувають своєю думкою тут, у Львові, разом зі всіма нами та що вони сподіваються, що I-ий Конгрес Українських Інженерів закладе підвалини, на

яких в майбутньому повстане Федерація красивих організацій українських інженерів, в якій наш Союз уже заступає вільні красиві інженерські спілки, що повстануть на Наддніпрянщині та Кубані.

Хай же підвалини, що створяться зусиллями I-го Конгресу Українських Інженерів для будови такої Федерації будуть міцними. Хай праця I-го Конгресу буде остільки просякинута розумом та допільністю, щоб її наслідки свідчили, що українські інженери здібні бути будівничими цілого життя свого народу. — I-ий Конгрес Українських Інженерів є іспитом на нашу національну й державну зрілість, що робить нам життя, а може й історія. І іспит досить таки гострий... Вийшло ж наших зусиль, щоби цей іспит ми успішно витримали. В імені нашого Союзу я щиро цього бажаю.

Після цього інж. Ю. Крозмалюк зачитав привітання Конгресові від багатьох українських культурних, освітніх та економічних установ, від редакцій та поодиноких осіб.

По цім декан інж. ф-ту УГА доц. інж. В. Іванис зачитав повідомлення п. Ректора Української Господарської Академії в ЧСР про те, що члена Почесної Президії Конгресу і Президента «Сільського Господаря» о. мітрата *Тита Войнаровського* Професорська Рада Академії 14 травня ц. р. іменувала доктором honoris causa економічних та агрономічних наук, відзначаючи цим о. Войнаровському призначення Академії за многолітню велими корисну працю на полі агрономії та економіки на Західніх українських землях. Цей почесний титул надано з нагоди 10-ліття існування Української Господарської Академії.

Повідомлення це присутні стріли довгими бурхливими оплесками.

О. мітрат др. г. к. Тит Войнаровський забрав слово та в зворушливих словах подякував за честь, яка його стрінула, та закінчив окликом на славу Української Господарської Академії.

«Дуже оплески всіх присутніх були подякою всьому інженерському світу за працю нашій єдиній вільній вищій політехнічній школі» (Вісти К. У. I. ч. 3).

На закінчення святочного засідання Конгресу хор проспівав: «Зазвенімо разом браття».

ПЕРШЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ КОНГРЕСУ.

О год. 11.30 почалося перше пленарне засідання Конгресу.

На пропозицію Комітету для скликання Конгресу вибрано ділову Президію Конгресу в такому складі: Президент Конгресу — сенатор інж. *Юліян Павличкоський*, заступники: інж. *Осип Васюта* — голова УТТ у Львові та інж. *Василь Іванис* — голова Союзу Організацій Інженерів-українців на еміграції; секретарі Конгресу: інж. *Юрій Крозмалюк*, інж. *Андрій Палій* та інж. *Михайло Хроновят*.

Президент Конгресу інж. *Ю. Павличкоський* підкреслив у своїй промові вагу і завдання Конгресу та запропонував переслати від Конгресу привітання: 1) Українській Господарській Академії в Подєбрадах з нагоди святкування в дні 16 травня 1932 її 10-ліття; 2) «Рідній Школі» у Львові з нагоди святкування її 50-ліття існування; 3) «Сільському Господареві» з нагоди його свята і з цим свята українських хліборобів в дні 16 травня 1932.

Конгрес одностайно затвердив постанови Мандатової Комісії та Правильник Конгресу.

На цім перше засідання Конгресу було закрито.

Після першого пленарного засідання Конгресу делегати відвідали Українську технічну виставку в Музею Наукового Товариства ім. Шевченка, яка й була відкрита в їх присутності. Її відкрив о. годині 13-й директор Музею Наук. Т-ва ім. Шевченка др. *Я. Пастернак* промовою, в якій з'ясував історію заходів над створенням агрономічно-технічного відділу музею, який оформлено на основі рішення З'їзду Лікарів, Природників та Інженерів, що відбувся у Львові в травні 1931 р.

Делегати оглянули виставку. Виставлені були графікони і експонати таких установ: Українська Господарська Академія в Подєбрадах, Українське Технічне Т-во у Львові, Сільський Господар, Центросоюз, Маслосоюз, українські ремісничі школи і т. д. Звертали увагу експонати виставлені в черзі «від ломаки до машини» та графікони розвитку українського технічного шкільництва. Багата збірка публікацій членів УТТ та видань УГА доповняли виставку. Виставку відвідало коло 200 осіб та українські школи.

КОМІСІЇ КОНГРЕСУ.

Праця Конгресу була зосереджена в 9 комісіях, які уконстатувалися 15. V. на засіданні президії Конгресу разом з представниками організацій — членів Конгресу, а саме:

- I. Статутова: голова др. *І. Федів*, заст. голови лект. *В. Сипіцький*.
- II. Організаційна: голова проф. *І. Феценко-Чопівський*, заст. інж. *М. Теоридло*, секретар інж. *А. Мілян*.
- III. Фахової освіти: голова інж. *В. Іванис*, заст. інж. *І. Лучишин*, секретар інж. *Капистий*.
- IV. Економічна: голова інж. *О. Васюта*, заст. інж. *С. Пастернак*, секретар інж. *К. Целевич*.
- V. Сільсько-господарська: голова інж. *Ю. Павліковський*, заст. інж. *І. Раковський*, секретар др. інж. *М. Холєвчук*.
- VI. Загальна: голова інж. *М. Главач*, заст. інж. *А. Лискевич*, секретар інж. *Баназ*.
- VII. Фінансова: голова інж. *Е. Гловінський*, заст. інж. *А. Палій*.
- VIII. Пресова: голова інж. *С. Зеркаль*, заст. інж. *І. Кандяк*, секретар інж. *Несторович*.
- IX. Редакційна: голова інж. *Ю. Крохмалюк*, заст. др. *І. Федів*.

Комісії працювали 15 та 16. V. В комісіях було розглянуто понад 35 доповідів фахового та організаційного характеру

В Організаційній комісії зокрема була зачитано доповідь: «3 життя Союзу Організацій Інженерів України на еміграції».

В Статутовій комісії, на підставі існуючих проєктів, було вироблено текст статуту Федерації Укр. Інженерів. Не прийшло до згоди лише по § 7 — про членство в Федерації. Ця точка була перенесена для обговорення на пленум Конгресу.

ДРУГЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ КОНГРЕСУ.

Це засідання відбулося 16. V. Голоували по черзі президент Конгресу інж. *Ю. Павліковський*, та голови Конгресу інж. *О. Васюта* та інж. *В. Іванис*.

Після зачитання привітань, що надійшли після 1-го пленарного засідання Конгресу, голова Статутової комісії др. *І. Федів* зачитав ухвалений Статутовою комісією Статут Федерації. Цілий Статут, крім § 7, Конгресом був прийнятий одностайно. По § 7 Статуту виникли гарячі дискусії. Було подано чотири редакції цього §. Стало очевидним, що без участі УТТ чи Союзу Федерація не зможе скластися. Зважаючи на це, голова делегації Союзу інж. *В. Іванис* звернувся до Конгресу з такою заявою: «Вважаючи, що позиції Союзу у творенні Федерації є єдино правильними та доводячи до відома Конгресу, що сама делегація не має права змінювати дані їй директиви, делегація в ім'я єдності українських технічних сил, всеж голосуватиме за компромісову редакцію § 7 Статуту, запроповану інж. *А. Романенком*».

Після цього Статут Федерації в цілому було прийнято Конгресом одностайно.

Після прийняття Статуту Федерації, представники комісій зробили свої доповіді про наслідки праці цих комісій, а голова Редакційної комісії подав на ухвалу Конгресу відповідні резолюції.

З резолюцій Конгресу, які публікуються на іншому місці, замітніші були в таких справах: про видання пропам'ятної книги Конгресу, про видавання

сталого журналу Федерації, про працю українських інженерів в поодиноких ділянках хліборобства і промислу, про українське технічне шкільництво, про видавання популярної технічної літератури, про організування кооперативної цукроварні, про аграрні відносини на Західних землях, про створення українського промислового банку і т. д.

Окремо видвигнуто в резолюціях велике значіння *Української Господарської Академії в Подбрадах* та рішено закликати весь український інженерський світ та українське громадянство всіми силами пошпирати цю єдину українську технічну високу школу. Цю резолюцію прийнято гриміми оплесками. Підкреслити належить, що єдиний реферат виголошений на пленумі якраз був саме реферат доц. *В. Іваниса*: «Десятиліття чинності Української Господарської Академії в Подбрадах». Реферат цей виголошено на пленумі якраз в дні десятиліття заснування Академії, а з тим вишановано в цей спосіб цю установу. Окрему згадку цьому присвятив у своїй промові Президент Конгресу — інж. Ю. Павликовський.

На закінчення Конгресу промовляв през. інж. *Павликовський*, який ствердив, що Конгрес сповнив повні своє завдання цим, що створив Федерацію Організації Українських Інженерів та перевів усю факху працю в комісіїх. Зокрема подякував за труд делегатам та прийвним гостям, подякував за привіти, які наспіли на Конгрес, подякував усім, що працювали в комісіїх. Зокрема подякував Музеєві Наукового Т-ва ім. Шевченка за влаштування першої технічної виставки та її керманичеві й впорядчикові — інж. *Северинюві Пастернакові*. Окрему гарячу подяку зложив голові організаційної комісії — інж. *Андрієві Мельникові* та її членам, які своєю працею підготували Конгрес. Внічі побажав, щоб скоро відбувся другий конгрес українських інженерів, який випадє може краще чим цей перший.

З черги сеніор Українського Технічного Товариства інж. *Витом Манастирський* подякував Президії за провід Конгресу, а зокрема подякував інж. Ю. Павликовському за те, що як Президент Конгресу він його витрвало й з великими успіхами.

Після закінчення Конгресу відспівали присутні народній гімн.

ЕКСКУРСІІ. КОМЕРС.

Для членів Конгресу були організовані екскурсії. 15 травня делегати одвідали централу Польської Акад. Спілки Телефонічної. Пояснення давав технічний директор спілки інж. *Дорош*. Одвідали делегати також електрарню, радіостанцію та газівню. 17 травня були оглянуті українські промислові підприємства: «Маслосоюз», «Центросоюз», «Фортуна нова», «Хром» та інші.

По закінченні праці Конгресу, УТТ влаштувало в «Народній Гостинниці» комерс, на який були запрошені делегати та гості.

Під час комерсу промовляли: інж. *О. Васюта*, який дякував всім, що брали участь в Конгресі та Виш. Паням за уладження комерсу; проф. др. *В. Старосольський*, який вказував на те, що зараз настає час доцільної і твердої праці для народу, до якої покликани саме українські інженери; інж. *В. Іванис*, вітаючи створення Федерації, як перший крок соборного об'єднання працівників техніки й економіки — цих модерних будівничих Держави, — побажав, щоб після цього віде на зенній кулі не залишалося ні одного неорганізованого українського інженера; ред. п. *Палів* промовляв від української преси.

Під час комерсу співав хор «Сурма» під орудою п. *І. Охримовича* та своїм співом пошанував товариство др. *Тисяк*.

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЙ-ЧЛЕНІВ ФЕДЕРАЦІІ.

Ця Конференція відбулася 17. V. 1932. Присутні: від Українського Техн. Т-ва — інж. О. Васюта, інж. А. Мельник, др. І. Федів, інж. Е. Храпливий, інж. В. Лукашівський; від Союзу — інж. В. Іванис, інж. Е. Гловінський та лект. В. Саліцький; від Т-ва Укр. Инж. в ЧСР — інж. М. Главач; від Спілки

Укр. Инж. на Словащині — инж. С. Зеркаль; від Союзу Укр. Инж. та Техн. в Спол. Держ. Америки — инж. А. Романенко, і від Спільн. Инж. та Техн. при Т-ві «Руська Бесіда» в Чернівцях — инж. С. Левінський.

Головував инж. В. Іванис, секретарював инж. А. Романенко.

На порядку денному: 1. подання Статуту Федерації на затвердження владою та 2. уконстатування керуючих органів Федерації.

По т. 1 ухвалено: «Справу затвердження Статуту Федерації доручається УТТ у Львові, з тим, що дозволяється в разі потреби поробити поправки та зміни, яких буде вимагати влада; зміни та поправки принципового характеру повинні бути подані до відома всіх організацій-членів Федерації та осягнена згода від них на такі поправки».

По т. 2: односторонньо обраний Президентом Федерації Організацій Українських Інженерів проф. др. інж. І. Феценко-Чопівський і ухвалено до Ради Федерації запросити представників від організацій в наступному порядку: УТТ — Заступник Президента, скарбник, секретар і один член Ради Федерації, два члени контрольної комісії, один член Мирового суду, три кандидати до членів Ради; Союз — заступник президента, один член Контрольної комісії, один член Мирового суду, два кандидати до членів Ради Ф-ції; Т-во Укр. Инж. в ЧСР — один член Ради Ф-ції, один член Мир. суду, один кандидат до Контр. комісії; Сп. Укр. Инж. на Словащині — один член Ради Ф-ції, один кандидат до Мир. суду; Сп. Инж. та Техн. в Чернівцях — один член Ради Ф-ції, один канд. до Контр. ком., один канд. до Мир. суду; Союз Укр. Инж. та Техн. в Сп. Держ. Америки — один член Ради Ф-ції.

СХОДИНИ УКРАЇНСЬКОГО ТЕХНІЧНОГО ТОВАРИСТВА.

З нагоди побуту делегатів у Львові, відбулися дня 18. V. 1932 сходини членів УТТ в клубі УТТ. В сходах взяли участь делегати Союзу та Праги і при цій нагоді обговорили ще низку справ, які стосуються до дальших праць Федерації.

Технічно Конгрес був добре підготовлений і лише завдяки цьому він розвивав швидко й ділово всі питання, які стояли на його денному порядку. Очевидно, що для цього не мало було покладено праці Організаційною Комісією при УТТ, а особливо її головою инж. А. Мельником, який на подяку, виголошену президентом Конгресу, скромно відповів: «другий Конгрес буде кращий!»

Конгрес найшов відгук в пресі, як в українській так і в польській. Найбільше місця присвятили Конгресові два найбільші красиві щоденники «Діло» та «Новий час», які вмістили привітні статті з нагоди відкриття Конгресу та подавали докладно звіdomлення з перебігу його праць.

У польській пресі про Конгрес подано коротко перебіг нарад Конгресу у «Курері Львівському», «Век Нові» та «Іл. Курер Цодзенин» в Кракові.

Особливою заслугою організаторів Конгресу треба відзначити видання «Конгресових Вістей» (вийшло 4 числа), які давали вичерпуючі дані про праці Конгресу. Редактор і видавець «Вістей» инж. Е. Храпливий заслужив найціршу подяку не тільки членів Конгресу, а і всіх інженерських організацій та окремих інженерів, що лише через його невпинність своєчасно мали всі інформації про працю Конгресу.

На закінчення можемо лише приєднатися до думки редакції останнього числа «Вістей» під заголовком: «Наше діло завершено!», що створенням Федерації Конгрес «сповнив ці надії, які покладав на нього весь український інженерський світ. Це діло великого історичного значіння в житті і праці українських інженерів».

РЕЗОЛЮЦІЇ І-ГО КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ У ЛЬВОВІ.

(15—16 травня 1932 р.)

I. Конгрес приймає пропозиції Статутовою Комісією Статут Федерації Українських Інженерів.

II. В організаційних справах.

Конгрес встановлює:

1. Найважливішим обов'язком українських інженерів, що впливає з постоулятів загально-національних і з потреб самих інженерів є: розбудова української продукції та піднесення її якості. При цьому треба керуватись не тільки власним заробітком, але в першій мірі користю і піднесенням добробуту українського консумента та українського достання сиринції.

2. Щоби можна було доцільно і господарно використовувати сили українських інженерів при сповнюванні їх завдань, треба створити при Федерації Укр. Інженерів окрему комісію, яка має стати зав'язком для майбутнього дослідного інституту. Ця комісія має:

а) вести точну статистику й евіденцію інженерів;

б) досліджувати можливості праці та ринки збуту, згідно зі встановленими вище резолюціями;

в) давати моральну підтримку та правну пораду для інженерів.

3. Конгрес вважає доцільними, щоб українські інженери приступили до оснування українського промислового банку, який має:

а) збирати капітал від інженерів і не-інженерів у формі уділів, ощадностей, цінних паперів, тощо;

б) ажуривати ці гроші виключно на фінансування укр. промислових підприємств;

в) бути посередником (жірантом) між укр. інженером-продуцентом а укр. фінансовими установами в цілі забезпечення цього першого дальшим легким кредитом.

Першу ініціативну групу в цій справі покликають до життя виконавчі органи Федерації Українських Інженерів.

4. Пропонує інженерским організаціям увійти в зносини з центральними економічними установами для з'ясування можливості будови української кооперативної цукроварні.

5. Конгрес доручає Федерації Укр. Інженерів підтримати заходи перед владою ЧСР про призначення інженерських дипломів УГА на рівні з дипломами техн. шкіл в ЧСР.

6. Конгрес стверджує нерівномірність у розподілі інженерських сил у поодиноких галузях і в зв'язку з цим висказує побажання, щоби шляхом публікації звернути на це увагу головно інж. доросту.

7. Визнаючи велику вагу статистики для доцільного господарення інженер. силами, Конгрес закликає укр. інж. організації виготовляти своєчасно і якішновніше статистичні квестіонарі.

8. Кожна інж. організація повинна провадити свій архів, крім того треба оснувати при одній організації центральний інженерський архів.

9. Конгрес звертається до У. Т. Т з проханням, щоби зайнялося збиранням матеріалів і спомінає чи устних заповідань очевидців та співучасників діяльності У. Т. Т. та Укр. Вис. Техн. Шкіл.

III. В справі фахової освіти й дослідництва.

1. Конгрес вважає справою ширення фахової освіти серед українських народних мас питанням першорядної ваги та закликає всі організації українських інженерів допомагати всіма силами у заснованню, удержуванню і розбудові фахового шкільництва на Західно-Українських землях, що знаходяться під Польщею, Чехословаччиною і Румунією.

2. Конгрес домагається організування та удержання на українських землях на державний кошт українських фахових шкіл всіх типів і шкільн.

3. Конгрес уважає «Рідну Школу» провідною установою для українського шкільництва на західно-українських землях під Польщею, й тому висловлює побажання, щоби всі інші концесіонарі українських фахових шкіл в шкільній політиці якнайтісніше співпрацювали з «Рідною Школою».

4. Конгрес закликає всі організації укр. інженерів так в краю як і за кордоном повести якнайінтензивнішу акцію збирання фондів на будову фахових шкіл на західно-українських землях.

5. Конгрес закликає усіх українських інженерів морально й матеріально підтримати «Рідну Школу» в організації і розбудові українського фахового шкільництва.

6. Конгрес визнає велике значіння Української Господ. Академії в Подбарах для піднесення господарства й культури українського народу та вважає, що збереження її є національним обов'язком українського громадянства, передовсім-же української технічно-фахової інтелігенції. Тому закликає українські інж. організації, всіх інженерів українців та ціле українське громадянство підтримати Академію всіма засобами, щоби й на будуче уможливити її великоприсну працю для добра українського народу. А зокрема підтримати морально й матеріально працю т-ва Прихильників Укр. Госп. Академії.

7. Конгрес з вдячністю згадує з нагоди десятилітнього ювілею У. Г. А. в ЧСР, яка відобразила визначну роль в українському культурному житті, а технічному зокрема, заслуги організаторів Академії.

8. Конгрес вважає корисним і необхідним заснування «Психотехнічної Поради» у Львові та звертається зі закликом до членів своїх організацій та усіх працівників на полі психотехніки піддержати активною працею згадану установу та масово вступати в її члени.

9. Конгрес доручає У. Т. Т. у Львові утворити окрему комісію, яка має зайнятись дослідями над вичищенням корисних копалин в наших краях. Для придбання фондів на переведення вищезгаданих цілей комісія має увійти в зв'язок з нашими економічними установами.

IV. В сільсько-господарських справах.

1. Конгрес одобрює дотеперешні заходи українського організованого суспільства для оборони рідної землі, а зокрема одобрює праці «Сільського Господаря» і союзиної кооперації, об'єднаної в Ревізійнім Союзі Українських Кооператив, які ставлять своєю метою піднесення дохідності українського рільництва.

2. Конгрес стверджує, що аграрна реформа на західно-українських землях ведена урядом не тільки не поправила аграрного устрою українських земель, але з причини їх війшової й цивільної колонізації, а також при відсутності представових і малих поступів комасації, зокрема в Галичині, довела до ще більшого загострення аграрного питання на українській національній території.

3. Конгрес констатує, що суспільно-агрономічна праця на західно-українських землях спирається на плінні співпраці «Сільського Господаря» та кооперативних й інших установ, а тому має забезпечити основи до розвитку.

4. Конгрес констатує, що для виконання плянів суспільно-агрономічної роботи необхідні фахові керівничі і робітники на місцях, якими можуть бути інженери різних напрямків, в першу чергу агрономи.

Конгрес стверджує, що «Сільський Господар» у своїй роботі ставить в осередку своєї праці інженера-агронома і уважає це за єдино правильне, коли вся праця в цьому напрямку має бути плявовою й доцільною. Рівночасно Конгрес вважає, що в нашій кооперації не приміняється всюди відповідних фахівців та вважає, що треба би йти шляхом молочарської кооперації, яка дає працю багатом інженерам, а за це дістає фахову й висококваліфіковану роботу. Конгрес вважає, що в збутовно-постачальній та перерібочній кампанії повинна кооперація притягати якнайбільше кваліфікованих фахових інженерів, бо тільки тоді є запорукка солідної й на дальшу мету обдуманної праці.

5. Конгрес закликає усіх українських інженерів доложити в своїй громадянській діяльності усіх старань, щоби суспільно-агрономічна праця на місцях знайшла піддержку нашого громадянства та щоби цим допомогти тим фахівцям-інженерам, які в цій ділянці працюють як урядовці.

6. Конгрес стверджує на основі цифр, що стан сільського господарства на наших землях стоїть в порівнянні до інших європейських країн на низькому ступені, не дивлячися на кращі природні умови.

7. Конгрес закликає все українське громадянство, щоби у власному інтересі для піднесення стану сільського господарства а враз з тим і загального добробуту нації, використало наших інженерів-агрономів і всіх зі сільським господарством зв'язаних інженерських фахів до співпраці.

8. Конгрес констатує, що для додатнього розв'язання колонійського питання необхідно: а) перевести перевласнення колоній з рук спекулянтів в руки місцевих годівельників, приходячи їм з допомогою довгорочинним кредитом; б) створити союз власників колонійних господарств та оснувати молочарсько-годовельні та пасовиськові кооперативи; в) перевести меліорацію колоній; г) поширити між гірським населенням знання раціональної годівлі і колонійного господарства дорогою закладання шкіл колонійного господарства.

9. Конгрес констатує, що методи дотеперешньої зоотехнічної праці Товариства «Сільський Господар» і плани будучої зоотехнічної праці, в якого основу лягли праці Ш. та В. З'їзду Агрономів «Сільського Господаря» та численні наради представників повітових і краєвих господарських і кооперативних установ — є правильні.

V. В пресових справах.

1. Конгрес ухвалює наложити на Виконавчий орган Федерації Укр. Інженерів обов'язок поробити усі старання, щоби видати Пропам'ятку Книгу Конгресу. У зміст книги має увійти докладний перебіг Конгресу та конгресові реферати. Колиби це було неможливе, доручається поробити заходи для точного заховання праць Конгресу, як матеріалу для дальших праць українських інженерів і хочби частинного їх опублікування.

2. Конгрес визнає необхідним, щоби Федерація Укр. Інженерів видавала свій друкований орган, в якому має бути уділене місце для поодиноких організацій.

3. Конгрес визнає інженерів прив'язувати більше уваги популяризації технічних наук шляхом відчитів, статей і брошурок так серед молоді, як і ширших кругів нашого громадянства.

4. Конгрес висловлює побажання, щоби керуючі органи Федерації Укр. Інженерів ужили всяких заходів щодо утворення або поширення в нашій пресі відділу економічно-фінансового.

5. Конгрес вважає потрібним заснувати популярно-технічне видавництво з уваги на konieczність всестороннього вишколення укр. населення в технічних дисциплінах, для витворення здорових підстав розвитку власної промисловости.

Коліби особіне популярне техн. видавництво не могло заснуватися, Конгрес пропонує розпочати його при органі Укр. Технічного Товариства «Технічні Вісті» або при майбутньому органі Федерації Укр. Інженерів.

6. Конгрес не обачає принципіальної перешкоди до злиття журналів «Технічні Вісті» і «Український Інженер», а навпаки признає корисність цього для укр. інженерського загалу.

Тому, що технічне переведення цього безпосередньо торкається У. Т. Т. і Союзу, залишається за агаданими організаціями вільну руку щодо подрібнішого розгляду й вирішення цієї справи.

VI. У фінансових справах.

1. Конгрес затверджує звіт з дотеперішніх рахунків Орг. Комісії Конгресу Укр. Інженерів.

2. Конгрес пропонує, з огляду на фінансові труднощі, примістити бюро Федерації Укр. Інженерів при Укр. Технічній Товаристві у Львові.

3. Конгрес уважас понизко неможливим видавати окремий орган Федерації Укр. Інженерів і рішас видавати щодругий місяць додаток при «Технічних Вістях» на 4 сторінки, як офіційльний орган Федерації.

4. Конгрес рішас оснувати при Федерації Укр. Інж. Допомоговий Фонд.

5. Конгрес ухвалює прелімінар бюджету:

1) бюро, канцелярїйна сила.....	100,—	зл.
канцелярїйні видатки.....	30,—	зл.
2) часопис.....	60,—	зл.
3) Допомоговий Фонд.....	100,—	зл.
	<u>Разом 290,—</u>	зл.

Приходи:

Членські внески 970 членів по 0,30 зл. або	
0,035 амер. дол.	291,— зл.
	Надвизка 1,— зл.

6. Конгрес встановляє висоту членських вкладок в приміненню до цього бюджету на найближчий діловий рік по 0,30 зл. або 0,035 амер. дол. від кожного фізичного члена об'єднаного в укр. інженерських організаціях, що складають Федерацію Укр. Інженерів. (—іс.)

Технічні і економічні науки на II Українському Науковому З'їзді в Празі.

I.

Головним завданням II Укр. Наукового З'їзду, що відбувся в Празі в днях 20—24 березня б. р., було, на думку його ініціатора Українського Академічного Комітету, зробити підсумки результатів десятилітньої праці українських наукових робітників на еміграції в різних ділянках науки. Через це майже половина відведеного для з'їздових нарад часу було присвячено пленарним засіданням для заслухання докладів з згаданими підсумками.

Не дивлячись на свою конспективність, ці доклади з вистаркучою ясністю виявили неабияку активність наших учених. На підставі об'єктивних фактів було показано, що еміграція спричинилася до розвитку української науки не лише в ширину, в напрямі захоплення все більшого і більшого кола знань та їхньої популяризації, але також і в глибину, даючи в наслідок своєї праці нові цінні наукові відкриття.

Про досягнення в царині технічних та економічних наук було відчитано сім докладів, а то: про діяльність еміграції на полі агрономічних наук — проф. *В. Чередіва*, лісових наук — проф. *Б. Іваницького*, хемічних наук — проф. *С. Комарецького*, фізико-математичних наук — доц. *В. Лисенського*, будівельно-механічних наук — проф. *Л. Грабини*, економічних наук та статистики — доц. *М. Добрилювського* та кооперативних наук — проф. *Б. Мартоса*.

Нажаль, місце не дозволяє нам вмістити тут бодай скорочено тексти згаданих докладів. Сподінаємося, що вони незабаром з'являються друком в згаданому Академічним Комітетом виданні «Праці II Укр. Наук. З'їзду», звідки наші читачі і зможуть ознайомитися з їх змістом.

Другим завданням З'їзду було дати низку наукових докладів з огляду проблем української культури й цивілізації. Мусимо признати, що це завдання в царині технічних і економічних проблем не було виконане в повній мірі. Докладів на ці теми було порівнюючи небагато і вони не були між собою пов'язані в одну струнку систему.

Розгляд наукових звітлень на всі інші теми був лише другорядним завданням З'їзду. Це не стало одначе на перешкоді виголошенню на засіданнях підсекцій поважного числа цінних докладів.

Не станемо подавати тут докладнішого звіту про перебіг З'їзду та оцінювати його значіння. Це вже зроблено в свій час на сторінках періодичної преси. Замість того вважасмо не зайвим умістити нижче хоча б короткі резаюме чи тези тих докладів на технічні і господарські теми, які редакція мала можливість дістати, щоб хоч в цей недосконалий спосіб ознайомити з частинною З'їздовою працею, розпоронених майже по цілій земній кулі, наших читачів.

II.

РЕЗЮМЕ ТА ТЕЗИ ДОКЛАДІВ.

I. ТЕХНІЧНО-МАТЕМАТИЧНА СЕКЦІЯ.

1. Підсекція агрономічно-лісова.

Проф. Ір. Шереметинський: Критично-порівняючий огляд головних сучасних кормових норм для сільсько-господарчих тварин.

Кормові норми для с. г. тварин мають велике значіння при годівлі тварин всіх напрямків продуктивності, але найбільше поширені і найдокладніше розроблені вони для годівлі молочних корів. Починаючи від сінних еквівалентів *А. Тесера* (1810 р.), норми щораз удосконалюються і принципи цінування кормів щораз поліпшуються. Так *Грувен* вже зазначає в нормах відповідні складові частини кормів (протеїн, вуглеводи і туки), що необхідні для тварини. *Вольф* відрізняє в нормах для с. г. тварин стравну і не-стравну частину і визначає норми, рахуючись лише з стравною частиною корму. *Леман* більш докладно поділяє кормову пайку на підтримуючу і продуктивну частини. Американський зоотехнік *Геккер* перший визначає потребу корови в кормі не лише відповідно до кількості, але й до якості молока. Нарешті, в кормових нормах *Кельнера*, *Армсі* і сучасних скандинавських, розроблених головно *Ганссеном*, норми цінуються по їх продуктивній вартості. За одиницю визначення продуктивної вартості корму Кельнер взяв крохмалевий еквівалент, Армсі — терм і в скандинавських нормах взяли кормову одиницю, рівну поживній вартості 1 кілограму ячменю. Всі сучасні кормові норми базуються на одному з зазначених принципів цінування кормів по їх продуктивній вартості і можуть бути відповідно до того поділені на 3 групи: 1) норми Кельнера, що базуються на крохмалевих еквівалентах, 2) американські норми з розрахунком виживи кормів по термах Армсі і 3) скандинавські, що мають в основі кормову одиницю. Для практичного вжитку можна користуватися з однаковим успіхом будь-якою з зазначених кормових норм.

Проф. В. Череди́в: Форми парів на Україні до світової війни.

1. До війни пануючою системою хліборобства на Україні була трьохкільна парова зернова система, яка була поширена переважно в селянських господарствах, а також зустрічалася і в приватновласницьких великих господарствах.

2. Крім примітивного пару пізнього зеленого або толоки, на Україні були поширені найрізноманітніші форми пару, а саме: пар чорний, зелений, віковий, кукурудзяний, американський, соняшниковий, херсонський, картопляний, гороховий, кулісний і т. ін.

Одна з можливих класифікацій парів, що вживаються на Україні, може бути така:

1. Чисті, або голі пари — А) чорний, Б) зелений: 1) ранній, 2) середній (травневий), 3) пізній (лищневий).

II Заняті пари — А) сідераційні: 1) люпіновий, 2) бобовий; Б) користувальні: 1) суцільні — а) віковий, б) гороховий, в) кукурудзяний, г) трав'яні — півпарні еспарцетний та конюшинний; 2) просанні — а) американський, б) херсонський, в) соняшниковий або воронізький, г) картопляний, буряковий, кукурудзяний; 3) кулісні (різні по характеру куліс).

3. Заняті пари не виконують завдання, що на пар покладаються, і така назва взагалі тепер втратила своє значіння, особливо в сівозмінах многопільних; має деяку рацію лише в приміненні до таких «занятих парів» як херсонський, соняшниковий (воронізький) та кулісний. Решта рослин, що займають місце ніби парового поля, є відносно слідуєчій культурі просто «опередниками», які залишають після себе ґрунт в певному стані, характерному для даного «опередника».

Що торкається «сідераційних» парів то вони по своїй ідеї не мають з першими нічого спільного, і тому їх ліпше так не називати, а говорити у відповідних випадках про спосіб сідерації тою чи іншою рослиною.

4. У многопільних сівозмінах чисті пари мусять розглядатися, як меліорація, себто, як міроприємство, яке вживається один раз на протязі багатьох років.

5. «Американський пар» так само не можна трактувати, як пар, бо він не виконує завдання пару, а висіяна на ньому в певний спосіб кукурудза є «передником» для послідуєчій озимини, який дає повний врожай.

6. Таким чином, у групі «занятих парів» залишилися б: херсонський, воронізький та кулісний.

7. Після цього класифікувати всі пари можна було б так:

І Пар ч и с т и й: 1) чорний, 2) зелений (ранній, середній, пізній).

ІІ Пар з а н я т и й: 1) херсонський, 2) воронізький, 3) кулісний.

Проф. В. Череди́н: Потенція ґрунту.

Всю суму факторів, що обумовлює витворення врожаю рослин, які впливають з ґрунту та від нього залежать, і всі ті ґрунтові умови, при яких може впливати своє діяння на витворення врожаю той чи інший ґрунтовий фактор, необхідно вважати елементами багатства ґрунту; таким чином, в поняття «багатство» ґрунту треба включити матеріальні, енергетичні і динамічні ґрунтові умови.

При витворенні врожаю ріжні елементи багатства ґрунту відіграють ріжну роль. Одні з них діють в цьому відношенні активно — додатно або від'ємно, безпосередньо або посередньо, другі ж, хоч і присутні в оточення рослин та є безумовно необхідними для витворення врожаю, не виявляють своєї діяльності, або виявляють її лише частково. Ці елементи багатства перебувають, так би мовити, у прихованому стані, або інакше кажучи — в потенціальному стані, з якого можуть бути при певних умовах «виведені шляхом обробки ґрунту, погноєння та меліорації і стати діяльними при витворенні врожаю.

Елементи багатства ґрунту можуть перебувати в потенціальному стані з причин фізичних та з причин фізіологічних. Під фізичною потенцією ґрунту можна, наприклад, розуміти всю суму елементів багатства, яка фізично для рослин в даний мент неприступна та недіяльна внаслідок впливу обмежуючих факторів на приступні елементи багатства. Фізіологічна потенція виникає тоді, коли, наприклад, певний елемент відквитлення, який є у відносному мінімумі, обмежує діяння других факторів в рослині, або тоді, коли деякі елементи багатства діють від'ємно на рослину.

Проф. К. Мацієвич: Колективізація селяньського господарства на Україні.

1. Колективізація селяньського господарства була завжди одним з основних завдань комуністичного режиму і була заповідана при його встановленню на Україні в 1919 році, як найважливіша мета соціалістичної перебудови селяньського господарства. Залежно від умов загальної сільсько-господарської політики, ця колективізація переводилась то більш рішуче, то повільно, але з держанням в деякій мірі принципу про добровільність колективізації.

2. Новий період так званої «суцільної колективізації» починається в зв'язку з п'ятирічним пляном. Але первісні плянування колективізації визначалися

північною поміркованою і лише з осені 1929 року під впливом різних причин, в першу чергу фіскальних та внутрішньої фракційної боротьби, по директивам Сталіна, колективізація набуває характеру примусового у відношенні до селянства з наміром перенести до колгоспів як не все, то принаймні більшу частину хліборобського населення. Вищої точки вона досягає по весні 1930 року, потім хвиля колективізації починає спадати з тим, щоби знову піднятися по весні 1931 року. Колективізація цього періоду наявно пориває з принципом добровільності і кількість колгоспів досягає найвищої цифри 20.607. Але разом з тим колективізація в цей період відзначається найбільшою нестабільністю, колгоспи розпадаються, члени їх виходять і кількість самих колективів, як і членів в них, а разом і розміри колективізованої землі, постійно мінюються.

3. Коли в перший період колгоспи не мали значного впливу на підвищення продуктивності сільського господарства України, то принаймні вони не тільки не затримували його зростання, а навіть були, поруч з іншими сільсько-господарськими кооперативами, піонерами агрикультурного прогресу. В період суцільної колективізації ми спостерігаємо припинення рівномірного зростання посівної площі, а також катастрофальне винищення продуктивної худоби. Все це не могло не відбитися на значному пониженні продуктивності українського сільського господарства.

4. Щодо налагодженості таких важливих елементів господарчої діяльності колгоспів, як організація праці, використання головних продуктивних засобів господарства, розподіл продуктів, то всі вони знаходяться на Україні, як і по всьому СРСР в жалюгідному становищі. Виділяються в цьому відношенні лише колгоспи, що були засновані в попередній більш нормальний період. Дякуючи цьому внутрішнє життя сучасних колхозів характеризується хронічною «склокою», а господарство їх беззахайністю та відсутністю господарчої творчої волі і дисципліни.

Основними причинами, що погналі українське селянство до колгоспів масами, були в першу чергу сучасні економічні обставини, які утворилися на ґрунті відсутності вільного торгу, а також методи переведення колективізації, зв'язані з індивідуальним терором, що підтвержується більшовицькими джерелами, так і чужоземцями, які мали можливість спостерігати цей рух в СРСР.

Проф. К. Мацієвич: Аграрне перенаселення України.

1. Аграрне перенаселення України є давнього походження і може датуватися часами скасування кріпацтва, яке було переведено з великою кривдою щодо забезпечення землею селянства та майбутнього приросту селянського населення. Аграрне перенаселення України утворилося внаслідок цілої низки причин, серед яких найбільше значиння мав постійний приріст сільського населення, примусове затримання його в селі внаслідок станових та адміністративних порядків російського режиму та слабого розвитку індустрії і зв'язаної з ним відсталості продуктивності сільського господарства. Найбільшої гостроти аграрне перенаселення досягло на початку ХХ-го століття, коли Україна була найбільш перенаселеною країною як в Росії, так і в порівнянні з іншими країнами Західної Європи.

2. Революція 1917 року та зв'язані з нею державні заходи в напрямку поліпшення умов селянського господарства в деякій мірі дали позитивні наслідки щодо ослаблення гостроти аграрного перенаселення України. Поруч з тим загальне піднесення промислового та індустріального життя також вплинуло на можливість відходу хліборобського населення до міста та спричинило до інтенсифікації сільського господарства, чому також допомогала і налагоджена на той час система громадської агрономії.

3. Українська народна революція 1917—1919 р.р. утворила всі умови для того, щоб проблема аграрного перенаселення України була найдосконаліше вирішена. Новий розподіл землі мав остаточно знищити селянське малоземелля. Позитивний торговельний та виробничий баланс України був джерелом засобів для широкого розвитку її промисловості та індустрії з систематичним

поглиненням лишків хліборобського населення та базою для дальшої інтенсифікації сільського господарства, зв'язаної з все більшим використанням робочих рук в самому сільському господарстві. Зайві лишки хліборобського населення по різних районах могли бути зліквідовані внутрішнім розселенням, а також раціональною еміграційною політикою. Большевицька окупація України та руїна народного господарства, яку вона принесла з собою, зліквідувала ці можливості, а комуністичний режим з повним припиненням зростання продуктивних сил господарства дав ґрунт для нового і то ще гострішого зростання аграрного перенаселення.

4. Сучасне аграрне перенаселення, не дивлячись на збільшення селянського землекористування, яке відбулося внаслідок революції, своїми розмірами перевищує рівень перенаселення, що помічався за часів царату. Разом з тим в умовах сучасного режиму, з його знищенням господарчої енергії та самодіяльності хліборобського населення, воно має значно більш негативний вплив на розвиток продуктивності сільського господарства. Поруч з його звичайними від'ємними рисами, які полягають в зменшенні риночних лишків сільсько-господарчої продукції, затриманню інтенсифікації сільського господарства, невикористанню величезної кількості робочої енергії зайвих робочих рук, воно в умовах радянського режиму уявляє з себе непереможну перешкоду до зростання внутрішнього ринку на продукти промисловості, нахилиючи розвиток господарства до відродження натурального господарства. В зв'язку з цим всі заходи большевицької влади щодо зменшення аграрного перенаселення, як гарячкова індустріалізація, переселення, перебудова сільсько-господарської продукції — не тільки не в силі його зліквідувати, але деякі, як наприклад, колективізація та тракторизація, його обгострюють. Разом з тим такі заходи, як переселення, при сучасних умовах не можуть мати значного розвитку.

Др. І. Драбатиї: До історії розвитку українського пасічництва.

Після даних, які ми маємо, можна припустити, що наше пасічництво почалося між Карпатами та Дніпром десь перед Різдом Христовим.

У розвитку пасічництва можна помітити приблизно п'ять періодів. Перший період припадає на час до XII віку і його можна назвати періодом розвитку лісово-бортьового пасічництва. Закінчується він виданням пасічницьких законів, що знаходимо в «Руській Правді». За ним настає період війн з монголами, через які пасічництво на Україні руйнується майже цілком. Цей період тягнеться недовго. Пасічництво починає відроджуватися і досягає в XVI віці знов високого ступеня розвитку. Цей період можна назвати переходним від лісово-бортьового до домашнього — колодного. Характерним для цього періоду є пасічницькі закони зібрані в «Итоговскому Статуті».

XVII і XVIII віки є періодом другого занепаду українського пасічництва, який повстав між Дніпром і Дністром через польсько-українську війну, а в інших українських землях через непосильні податки.

В XIX столітті, завдяки зниженню податків і діяльності школи Прокоповича, починає наше пасічництво знов відживати. Цей вік, як і вік XX, характеризується боротьбою раціонально-рямочного пасічництва з ірраціональним дупляночним.

Нарешті, XX століття стоїть під знаком перемоги раціонального пасічництва. В цьому віці на Радянській Україні, як особливе явище, треба відмітити колективізацію пасічництва, яка тимчасово загальмувала і зменшила дальший розвиток пасічництва.

Інж. Д. Усенко: Вплив зимових опадів на врожаї польових та лучних культур в Чехії.

(Студії за 60 р. (1868—1927)).

1) Після зим з піднормальними опадами можна спостерегти частіші випадки одержання високих урожаїв пшениці, жита, ячменю, вівса, ріпаку, ц. буряку,

копишини і лучних трав, ніж після зим в опадакми наднормальними. Горох та віка не віддають помітної переваги сухим зимах; для розвитку картоплі частіше складаються сприятливі умови після мокрих зим.

2) Причину негативного здебільшого зв'язку між високими зимовими опадами і урожаєм вбачаємо в наступному: а) в погіршенню фізичних (і інших) властивостей ґрунту; б) в існуванні певних метеорологічних закономірностей, в силу яких після мокрих зим весна, а особливо літо частіше можуть бути сухіші, ніж після зим сухих; с) в тому, що та сама одиниця весінніх та літніх опадів викликає значно більший додатній ефект (на вегетації) після сухих зим, ніж після зим мокрих. При умові занадто високих зимових, а заодно і весінніх та літніх опадів звичайним є явище зниження урожаїв більшості або й всіх польових культур в Чехії. Зате, при недостачі літніх і весінніх опадів неурожаї можливі майже в рівній мірі як після сухих, так і після мокрих зим.

3) Традиційний погляд, що в Чехії високі зимові опади мають велике додатне значіння для вегетації, вважаємо за помилковий.

Інж. М. Сочинський: Біологічна вартість білків та небілкових річовин.

Новішими дослідями в царині хемії та фізіології встановлено, що білки ріжного походження мають неоднакову структуру та біологічну вартість, — останнє залежить від ріжного комплексу амінокислин, що присутні у білках.

Деякі амінокислини, як лізін, тріптофан, аргінін, гістидін та інші вважаються дуже важливими складниками білку; відсутність їх в кормі веде до затримки розвитку тварин і навіть смерті.

Вартість азотових небілкових річовин, як кормового матеріялу, правдоподібно слід розглядати в тій же площині, що і білки, себто їх біологічну вартість треба узалежнювати від присутності в «амідній групі» певного комплексу амінокислин.

При годівлі тварин відповідними сумішами кормів можна досягти ліпшого використання протеїнових річовин, бо недостача будь-якої амінокислини в однім кормі може бути заступлена амінокислиною з іншого корму.

Власними дослідями над молодими баранами та кроліками в 1929—31 р. р. було stwierджено, що із сумінів, які складались з 3—4 кормів, ліпше використовувались як протеїнові, так і інші складники корму, ніж з поодиноких кормів.

Перед зоотехніками стоїть завдання випробувати різні суміші кормів щодо впливу протеїнових річовин при годівлі сільсько-господарських тварин.

Інж. М. Сочинський: Значіння мінеральних річовин при відживленні сільсько-господарських тварин.

Переведеними в останній час фізіологічними дослідями встановлено, що мінеральні річовини мають багато більше значіння для тваринного організму, ніж досі думали.

В багатьох випадках, особливо при годівлі тварин більшої продуктивної здібности, постає недостача деяких мінеральних річовин, що свідчить про те, що склад і кількість мінеральних річовин в окремих кормах не завше відповідає потребам тваринного організму.

Ступінь використання мінеральних річовин залежить від взаємовідношення останніх в кормовій давці, — і це стосується не лише головніших складників кальція і фосфору, але й решти неорганічних річовин, що потрібні для тваринного організму. При засвоєнні мінеральних річовин велику роль відіграють також вітаміни, зокрема вітамін «Д».

Загальна реакція неорганічних річовин кормових давок мусить мати лужний характер, бо при кислій реакції знижується вартість кормової давки, збіднюється організм на мінеральні річовини, що відбивається шкідливо на здоров'ї тварин.

Проф. інж. М. Коєюра: З підкарпатських пралісів.

(Причинки до методики досліджування пралісових формувань).

1) Лісівники має до діла із дикими рослинами на диких ґрунтах, — з рослинами, що живуть багато десятиліть, ба й не одно століття; тому, не маючи змоги застосувати експеримент, він мусить зосереджувати свої досліджування в лісах на законах — еволюції, природнього підбору і фітосоціологічного життя лісових рослин, та в тих законах глядіти розв'язання питань про найдоцільнішу продукцію дерева.

2) Широке застосування статистичної методи до таксаційних дослідів дає цинні можливість висловити математичною мовою твердження: а) про соціологічну єдність в будові деревостанів, б) про визначення морфологічних рис деревостану таксаційними елементами та в) про математичний підклад для типологічної класифікації деревостанів; тому ці добутки лісової таксації мають бути в повній обсязі застосовані до дослідів у підкарпатських пралісах.

3) З пралісових формувань належить виділяти в формі пробних площ індивідуальні фітосоціологічні асоціації з чистими — буковими, ялицями й ялиновими та мішаними з них порід — деревостанами; ці площі, окріч того, мають відбивати різні фізико-географічні, займивши й екологічні умови росту деревостанів; в межах кожної площі відзначаються й заводяться до планів усі типові окремішності, як в розповсюдженню порід та в формі деревостанів (яку б просторі не посідали), так і в конфігурації рельєфу; пробні площі мусять бути так визначені в натурі й збережені, щоб надавалися до повонних досліджувань і спостережень, що має в пралісових утворах виключно наукове значіння.

4) Пралісові формування є характерні розвитком багатой індивідуальності, як в складі порід, в розступу дерев, стані відновлення, так і в віці дерев, їх висотах і в формі стовбура; тому на таксаційних дослідях лежить обов'язок у всіх тих властивостях розібратись й зареєструвати їх та знайти їм відповідне місце в розвитку й будові пралісових формувань, а в математичній обробці добутих матеріалів уживати таких метод, які б тих властивостей не знівельовували й тим не закривали дійсних процесів творчості в пралісах.

5) Ураховуючи тяжкі й несприятливі обставини праці на мало приступних теренах, слід застосувати до дослідів такі способи геодезійних і таксаційних вимірів і такі пристрої й приладдя, які б, зберігаючи час і фізичні та інтелектуальні сили дослідувачів, забезпечили наслідкам вимірів найвищу докладність, повноту та цілковиту науковість.

6) Добути досліді із життя пралісових формувань мають бути остільки повні й далекосяжні, щоб могли забезпечити одержання відповідей ширшому колу лісовців і тим могли зміцнити основи для розвитку лісового господарства взагалі й на Підкарпатті зокрема.

Інж. Др. К. Осауленко: Природні умови сільського господарства на Підкарпатті.

Підкарпаття, як адміністраційна одиниця Чехословацької Республіки, займає 1,259.703 га загальною площею, з чого на с. г. площу припадає 599.628 га або 47.6%. Населення на Підкарпатті за переписом 1930 р. було 725.300 осіб. В сільському господарстві знаходило собі заняття 66.5% з усіх діяльних осіб. Сільсько-господарських підприємств за переписом 1931 р. нараховувалося 120.933.

Природні умови стало впливають на розвиток сільського господарства. Підкарпаття з оглядом на природні умови поділяється на *природні с.-г. країни*. За територіальну одиницю для визначення природних с.-г. країн служила головню — служниовська округа. Схожість природних умов сільського господарства визначалася за ознаками 1) орографічними, 2) геологічними, 3) кліматичними та 4) фактичним поділом. На підставі цих ознак було Підкарпаття поділено на дві природні с.-г. країни: 1) Потісеянську низовину та 2) Гірську Країну Карпат з Підгір'ям. Таким чином, природні с.-г. країни виявляють.

що Підкарпаття зі становища природних виробничих умов не є на цілій своїй території однаковим. Для точнішого визначення господарської сторони природних с.-г. країн служать с.-г. *виробничі райони*. Для визначення с.-г. виробничих районів беруться за основу природні с.-г. країни, при чім було звернуто увагу: 1) на виробничі умови сільського господарства 2) на сівозміст, 3) на інтензивність господарювання та 4) на катастрофальні чисті прибутки. На підставі цього були визначені два виробничі с.-г. райони: 1) Збіжжівий та 2) Паншиний. Збіжжівий район відповідає Низовині Потисинській, а Паншиний — Гірський Країні Карпат з Підгір'ям.

Сільське господарство на Підкарпатті надзвичайно екстензивне. До цього спричинюються також мало сприятливі природні умови с.-г. виробництва. Однак рішуче значіння в розвитку сільського господарства залишається за особою сільського господаря.

Проф. Б. Іваницький: Вплив часу садканиї на розвиток лісових культур.

(На підставі дослідів у Подбарадах.)

В умовах помірно-вогкого підсоння осередково-європейських країн (при висоті коло 200 метрів над рівнем моря):

1. При пересаджуванні 1—3 л. осен, ялин і дубів не існує помірної різнниці щодо дальшого протягом 2—3 років розвитку осінніх та рівнолітніх весняних культур.

2. Весняні культури виявляють деяку перевагу над осінніми, втім випадку, коли для осіннього пересаджування в тім же році брати роком старший лісокультурний матеріал, напр., невикористаний при весняних культурах.

3. При літнім пересаджуванні найбільш терпять дуб, а найліше зносить таке пересаджування ялина. При осіннім пересаджуванні найліпший успіх виявляє дуб, потім ялина, зрештою сосна.

4. Зменшення кількості атмосферних опадів у жовтні, навіть на 50% проти нормалі, не заважає успішній жовтневих культур; але на усіх літніх культур погода впливає дуже сильно.

Загалом, осінь з цілим своїм комплексом метеорологічних та ґрунтових умов, у зв'язку із спочинковим станом надземних органів рослин і активністю коріння, дає такі ж сприятливі умови для пересаджування, як і весна.

5. В лісовій практиці повстає питання тільки про весняне та осіннє пересаджування. Вибір тої чи іншої доби і місяця є проблемою виключно кліматичного (а не фізіологічного) порядку.

Проф. Б. Іваницький: Проблеми розвитку лісівництва на Україні.

1. Природа обмежила поширення лісів на Україні, а сільсько-господарська окупація лісових ґрунтів робить її одною з найменш заліснених країн Європи.

2. Не всі лісові ґрунти України мають характер «абсолютно-лісових», але в інтересах державної і економічної незалежності України необхідно, зрештою, стабілізувати сучасний лісовий фонд. Крім того, з тих же мотивів національного характеру та з метою меліорації земель необхідно збільшити лісовий фонд України шляхом заліснення різних земельних невикитків (головно пісків та прів) та створення полежахистних лісових смуг у степу.

3. Загальні кліматичні і орографічні умови України обмежують або цілком виключають поширення на Україні деяких важких лісових порід північно-і західно-європейського лісівництва — смереки, ялиці, бука, і для України головними породами лишаються менше виносні — сосна та дуб.

4. Підсоння і ґрунти України дають можливість значного піднесення продукційності як соснових, так і дубових лісів, і завданням українського лісівництва є відшукання найліпших форм цих лісів з погляду як їх природної стійкості, так і господарської рентабельності.

5. У цій відношенні великого значіння набувають другорядні породи українських лісів, а частий й екзотичний, — українське лісівництво має заправдувати у склад мішаних лісів ті з них, що підвищують продуктивність лісів, постачатимуть разом з тим матеріал для дрібного селянського виробництва, якого розвиток є в інтересах загально-господарських.

6. Відшукування найпродуктивніших форм мішаних деревостанів в пристосованні як до природних умов, так і до районних та місцевих господарських потреб, з одного боку, а поширення лісів на нові землі, з другого — в цьому полягають основні дослідні та організаційні завдання сучасного українського лісівництва.

Інж. К. Подоляк: Закономірність в будові деревостанів.

(На підставі власних спостережень).

Виміром товщини всіх дерев, що входять в склад деревостану, маємо можливість встановити структуру деревостану за класами товщини. Певна структура мається у деревостані на протязі віку його росту і ця структура дає певну закономірність. З цього видно що:

1. З віком повстає зміна в самій структурі деревостану, зменшується кількість дерев, але це зменшення не є однакове для всіх порід і для всіх бонітетів.
2. В кожному деревостані мається максимальна кількість дерев в одній класі; цей максимум з віком переходить до сусідньої, grubшої класи.
3. Пересічний промір в кожному віці деревостану припадає на ту класу товщини, яка є заступлена найчисленніше в деревостані.
4. З віком у деревостані зменшується кількість дерев, але збільшується кількість класів товщини.
5. Графіка кривої класів товщини у одновіковій лісі є тотожна для кожного деревостану.
6. В пралісі закономірність в будові деревостану є відмінна від лісу одновікового.
7. Максимальна класа щодо кількості дерев в пралісі припадає на найтонші і наймолодші дерева; крива, починаючи від тонких, поступово спадає, тоді як у деревостані одновіковому ця крива з початку піднімається, досягає максимуму і крутіше спадає. Максимум в цій кривій припадає на середні класи.

Інж. В. Прехода: Лісогосподарське значіння модрини.

Модрину з погляду економічного поділяють на три групи видів та кліматичних рас, з яких до 1-ої групи належать *Larix europaea* D. C., до 2-ої *Larix polonica* Racib. і *Larix sudetica* Dom., до 3-ої *Larix sibirica* Ledeb. З них для українських лісових займищ надаються на Правобережній Україні з карпатським передгір'ям *Larix polonica* й *L. sudetica*, а на Лівобережній Україні *Larix sibirica*, де спроби вирощення останньої дали дуже добрі наслідки. При введенні модрини до занедбаних деревостанів, зокрема листовних, вона збільшує їх продуктивність і рентабельність в значній мірі, що особливо важно для українського лісового господарства.

Доц. І. Мазена: Підкарпатська верхovina в системі карпатських гір.

Підкарпатська верхovina щодо характеру своїх природно-історичних умов є одним із переходових теренів між Середньою і Східною Європою.

Підкарпатська верхovina займає більш північно-східне положення, ніж Західні (Словацькі) і Південні (Румунські) Карпати. З геологічного боку Підкарп. верхovina визначається загальною великочерністою свого орографічного краведу, а також порівнюючи дуже одноманітним геологічним складом в наслідок переважачого поширення тут карпатського пісковика. Тип великих, а не дрібних полонин є характеристичним для підкарпатських гір з їх масивністю та великочерністю.

Клімат Підкарп. верховини визначається континентальним характером, що виявляється в порівняючи великому хитанні температури літом і зимою.

З флористичного боку Підкарп. верховина має виразні ознаки континентальних, східно-європейських областей, на що між іншим укажує відсутність тут таких рослин, як вереск (*Calluna vulgaris*) і почасті луговик покривлений (*Deschampsia flexuosa*). Маючи мало спільного з Західними Карпатами і займаючи переходове положення супроти Південних (Румунських) Карпат, флора Підкарп. верховини визначається перевагою елементів південно-східних над елементами західними.

Новий поділ Карпат *Ст. Рудницьким* на Західні (Словацькі), Південні (Румунські) і Східні (Українські), до яких приділюється й Підкарпатська верховина, — найбільше відповідає природно-історичним умовам цієї останньої.

2. Будівельно-межова підсекція.

Проф. інж. І. Шовгенів: Гідрологічні основи й проєктування меліораційних каналів.

1. Визначення розмірів осушних каналів залежить ще й досі в значній мірі від довільних поглядів проєктуючого, через що в одних і тих же умовах отримуються часто дуже різні висліди.

2. Доки немає норм сливу, взятих з безпосередніх спостережень, пропонує для умов Волині, Полісся та їм подібних визначати ці норми в такий спосіб:

а) норми сливу середніх вод обчислити з формули *Ішковського*, або з формули *Kollis'a*.

в) норми сливу високих літніх вод з формули *Loewe*: $Q_3 = K_1 K_2 K_3 K_4 h$ $Fm^3/сек$ (*Loewe. Die Wassermengen in Kanälen und Drainagen Lisse 1905*), де Km —співчинники *Loewe*, F —поверхня басейну в Km^2 , h —середній з найбільших опадів за літній місяць; коли відповідних метеорологічних даних бракує, то пропонує брати:

при річному опаді $H_2 = 500$ мм опад $h_2 = 0,08$ м

при річному опаді $H_2 = 600$ мм опад $h_2 = 0,10$ м

при річному опаді $H_2 = 700$ мм опад $h_2 = 0,12$ м

с) Для теренів низинних, забатених пропонує взір

$$Q_3 = m \frac{\sqrt[4]{i}}{\sqrt[3]{F}} F \text{ м}^3/\text{сек},$$

де i — середній подовжний спад басейна, F — поверхня басейну в гектарах, m — співчинник, залежний від річних опадів H ;

при $H = 500$ мм співчинник $m_2 = 0,225$,

при $H = 600$ мм співчинник $m_2 = 0,250$,

при $H = 700$ мм співчинник $m_2 = 0,275$.

Обчислення сильно полегшуються, коли користатися з моєї монограми.

д) Норми сливу катастрофальних вод обчислити з формули *Ішковського*:

$$Q_4 = C_h m H F \text{ м}^3/\text{сек}.$$

З певними одначе змінами, а саме: 1) для місцевостей нагоркуватих і гористих належить брати m з таблиці.

$Fkm^2 \rightarrow$ 1 10 20 30 40 50 100 150 200 250 300 > 300
 $m_1 \rightarrow$ 25,0 23,3 19,8 17,8 16,2 14,8 10,7 8,8 7,9 7,1 6,55 по Ішковському

2) для місцевостей рівнинних — з таблиці:

$Fkm^2 \rightarrow$ 1 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 > 100
 $m_2 \rightarrow$ 20,0 17,0 14,0 12,0 10,8 10,0 9,2 8,6 8,0 7,6 7,4 по Ішковському.

Проф. інж. І. Шовгенів: До питання про обчислення вітряних двигунів.

1. У формулі для обчислення енергії вітряних двигунів

$$E = 0,00835 \xi \frac{\pi D^2}{\varphi} v^3 kc$$

належить співчинник ξ брати: для звичайних вітряків від 0,17 до 0,20, для вітряків многокрилих $\xi = 0,30-0,35$; для пропелерів $\xi = 0,40$.

2. Скорість v для певної групи вітрів, напр., від v_1 до v_2 м/сек. належить брати з формули:

$$v = \sqrt{\frac{v_2^4 - v_1^4}{4(v_2 - v_1)}} \text{ м/сек};$$

3. Скорість v_e середню за певний період часу, напр., за рік, яка дала б таку ж енергію, що всі пожиточні вітри за той же час, належить брати з формули:

$$v_e = \sqrt{\frac{av_1^3 + bv_2^3 + cv_3^3}{a+b+c}} \text{ м/сек.}$$

де a, b, c — процентова доля вітрів певної групи за окреслений час, v_1, v_2 і v_3 — відповідні середні скорості за той же час.

Інж. Ю. Коллард: Економічна кахляна піч «УКРА».

Піч нашої системи цілком вирішує проблему доброго ogrіву і має такі вигоди:

1. Палива потребує дуже мало;
2. Тепло держить дуже довго й видає його до помешкання рівномірно;
3. Оgrіває все помешкання, бо воздух переміщується циркуляцією в руках;
4. Піч не забирає багато помешкання, бо її можна збудувати в рогу, або в ніші в стіні;
5. Піч можна уживати для ogrіву двох чи навіть і трьох покоїв;
6. Обслуга нашої печі найпростіша;
7. Ціна печі мала, коли порівняти її з печею американською однакової вигривності;
8. Обложенням стін дуючо цеглою можна скористуватись для приводу до помешкання теплоgo воздуха зовні для вентиляції;
9. Поставлена в покої служить для його прикраси.

Доц. Б. Лисянський: Освітлювальна техніка яко чинник модерної гігієни.

Цифровими даними переведеного в Німеччині статистичного обслівування над станом зору шкільної молоді автор ясно показав той невданий стан, в якому знаходиться гігієна найделікатнішого та найважливішого органу людських змислів та гаряче заклик українських інженерів до того, щоб вони у своїй фаховій діяльності пропагували гасла модерної освітлювальної техніки, що стремить до задоволення вимог зорової гігієни. Перегляду цих вимог та способів їх практичного задоволення і був присвячений цілий доклад. Після дискусії, на внесення докладчика, прийнято відповідну резолюцію.

Проф. інж. Л. Грабина: Стародавня українська межова термінологія.

Вже за дуже старих часів на українських теренах наш нарід витворив основну межову термінологію, що її можна класифікувати по таких головних відділах:

1. терміни для картографічних і межових мап і планів;
2. технічні терміни власне з межування земель, з парцеляції, комасації та бонітування;
3. терміни топографічно-пристрійного характеру;
3. терміни мір на довжину і землю.

Стародавня українська межа термінології може служити джерелом і для теперішньої міриницької термінології. Тому нову межу термінології треба творити в близькому контакті зі стародавніми народними традиціями.

Українські стародавні міриницькі терміни, що опинилися в наших сусідів (напр. обвідниця), слід знову повернути до себе. Доклад ілюстрований словничком стародавньої термінології.

Інж. О. Петрів: Вібрований бетон.

1. Вібрація бетону, як спосіб компресії бетонової маси, так поліпшує властивості та якість бетону, що вібрований, особливо ж нервібрований бетон стас першорядним будівельним матеріалом.

2. Метода вібрації бетону, підвищуючи певність бетону, може спричинитися до більшої певності будівель та меншої кількості будівельних катастроф, причиною яких здебільшого буває невисока якість праці.

3. Вібрований бетон дає можливість збільшити допустимі напруження для бетону та цим зменшити діаметри бетонових конструкцій. Тут одчинилися великі перспективи для конструкторів.

3. Фізично-хімічно-математична підсекція.

Др. В. Гайдовський-Потанович: Рентгенографічна аналіза зміни мікроструктури сталі в залежності від % присутнього вугля та термічної обробки її.

Автор доповідає про висліди частини своїх рентгенографічних дослідів тонкої структури сталі методом Дебей-Шеррера на коморі Ліяйса. Знаходить та встановлює різні параметри мікрокристалів сталі та величину зерна мікрокристалів кубічної центрованої сітки ($\alpha-Fe$), кубічної сітки з центрованими стінами ($\gamma-Fe$) та тетрагональної центрованої сітки ($\alpha-Fe$) а також різне відношення $\frac{c}{a}$ параметрів тетрагональної сітки в конкретних візрцях сталі в залежності від % присутнього вугля та термічного опрацювання. Досліджує механізм закалки та процесу рекристалізації й переходу сітки з кубічної до тетрагональної.

Др. В. Гайдовський-Потанович: Експериментальне ствердження теорії резонуючої абсорбції рентгенових X-промінів.

Експериментальна праця полягала в підтвердженню візрців, поданих Посейпалом у його теорії резонуючої абсорбції X-промінів.

$$\left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_1} = 1.50 \left(\frac{\tau_0}{\rho}\right)_{\alpha_1}; \left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_2} = 1.25 \left(\frac{\tau_0}{\rho}\right)_{\alpha_2} \text{ та } \left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_1} : \left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_2} = \frac{1.50I^2\alpha_1}{1.25I^2\alpha_2},$$

при чому коефіцієнти звищення абсорбції 1.50 та 1.25 являються горішніми межами резонуючого звищення її, а відношення $\left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_1} : \left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_2}$ для K-серії вольфраму має бути теоретично 1.12.

Автор досліджував абсорбцію ліній характеристичного X-спектра вольфраму дублету $K\alpha_1\alpha_2$ у вольфрамі (резонуюча абсорбція) й порівнював її з нормальною абсорбцією цих самих ліній у нікелю, пропускаючи проміні через відповідні фільтри. Працював фотографічною метою на Зігбановому спектрографі й одержав висліди:

$$\left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_1} = 1.46 \left(\frac{\tau_0}{\rho}\right)_{\alpha_1}; \left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_2} = 1.23 \left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_2} \text{ та } \left(\frac{\tau_0}{\rho}\right)_{\alpha_1} : \left(\frac{\tau}{\rho}\right)_{\alpha_2} = 1.11,$$

що в межах хиб спостережень відповідають візрцям Посейпала. Окрім того, автор підтверджує екзистенцію резонуючої абсорбції тим, що після резонуючого

звищення трансформаційних коефіцієнтів абсорбції вольфраму дістав $\left(\frac{\tau}{\varrho}\right)_{\alpha_1}$
 $> \left(\frac{\tau}{\varrho}\right)_{\alpha_2}$, хоч при нормальній абсорбції мало би бути відворотно, ц. т.
 $\left(\frac{\tau}{\varrho}\right)_{\alpha_1} < \left(\frac{\tau}{\varrho}\right)_{\alpha_2}$.

Др. І. Шлендик: Вплив платинових солей на перенапруження водня.

Автор студював перенапруження водня на ртутній капковій катоді проф. Гейровського.

Перенапруження водня після цих студій залежить:

1. Од концентрацій водневих йонів у розчині;
2. Од концентрації валентности, а для одновалентних ще й від спеціальних властивостей інших катіонів, присутніх у розчині. Потенціал катоди, поданий Гейровським $\pi k = -\frac{RT}{F} \ln i + \frac{2RT}{F} \ln C + K$, не відповідає знайденим експериментально величинам.

Введена Герасименком в ці формули поправка на адсорбцію:

$$\pi k = 0.058 \lg \frac{z\omega c^2}{1 + \omega c + \omega c s}$$

добре виявляє вплив катіонів, що редукуються після водня, але не може бути примінена на випадках присутности в розчинах солей, що редукуються перед воднем.

Після детального дослідження виявлялося, що солі *Au, Ag, Cu, Tl, Cd, Pb* впливу на перенапруження водня не мають.

Присутність у розчині *HCl* слідів платинових солей навпаки кардинально змінюють перебіг полярографічної кривої. В цьому разі спостерігається виділення водня при потенціалах, що різняться *сca 225 v*.

Каталітичне виділення водня залежить як од концентрації водневих йонів у розчині, так і платинової соли.

Виділення водня на капковій ртутній катоді в присутності платинової соли при двох різних потенціалах пояснюється тим, що водень виділяється спочатку на платинових атомах, усаджених на ртутній катоді, а потім на ртуті.

Зазначене явище можна спостерігати у розчинах майже всіх кислот, мимод *HNO₃* й дас підставу до визначення полярографічною метою платини в кількостях порядку 10^7 *m*, як квалітативно, так і квантитативно.

А с е т. і п ж. В. К у ч е р е н к о: Студія над ізонітріловою реакцією Гофмана.

Автор довів, що здібність ізонітрілів до творення аддиційних продуктів можна легко використати *in statu nascendi* ізонітрілін. Так присутність ацетона в реакційному суміші при творенні фенільзонітріла веде до повстання невідомої ще річовини $C_6H_5NHON_2$, якій автор надає структурну формулу:

анілід *N*-фенільаміноізомасляної кислоти; одночасно подається опис дериватів цієї річовини та постанови при її гідролізі. *A* — фенільаміноізомасляної кислоти: $C_6H_5NH.C(CH_3)_2.COOH$.

Проф. С. Комарецький: Вплив карбонату натрія на солі олива.

Карбонат натрія, вступаючи в реакцію з солями олива, дає злуку: $x Pb CO_3$ у $Pb(OH)_2$. Відношення *x* до *y* не є постійним і є залежним від різних умов, а головне—від температури та концентрації розчинів. Але, яке б відношення *x* до *y* не було, завше кількість молекул соли олива відповідає кількості молекул доданого карбонату натрія.

Доц. С. Ридик: Механізм та закон гравітації.

Два моменти в законі гравітації Ньютона: причина взаємочинності між тілами і відповідність дійсної взаємочинності формулі. Мета реферату — висвітлення причини взаємочинності і встановлення відповідної формули. Гіпотеза етеронів — мас субелектронного порядку, що порушуються в різних напрямках і з різними шкоростями. «Притягання» тіл є результатом ударів на тіла етеронів. Сила «притягання» одного тіла до другого повстає од різниці тисків тих етеронів, що вдаряють на тіла зовні, і тих етеронів, що вдаряють на тіла з просторів між тілами. Вивід формули гравітації:

$$P = C \frac{Mm}{r^2} \left(1 - \frac{r}{2l} \right),$$

де P є сила, що штовхає тіло маси m і луча r до тіла маси M , яке знаходиться на відстані l від першого. C — стала гравітації.

Доц. С. Ридик: Сила інерції в засаді Далембера.

Засада Далембера, як спеціальна інтерпретація другого закону Ньютона. Поняття сили інерції. Його неясність у дотеперішньому трактуванні. Розуміння сили інерції як сили фіктивної і як помічного поняття. Коротка історія засади Далембера. Фіктивність сили інерції, як формальний вислід з тієї засади. Сила інерції, як дієва сила в технічних обчисленнях. Суперечність: теоретично сила інерції є фіктивна, практично — дієва. Висвітлення суперечності й теоретичне обґрунтування дійсності сили інерції.

Кожний прискорений рух являє собою беззастанне «змагання» між діючою силою й силою інерції, при цьому діюча сила існує тягло, але її чинність на тіло проявляється переривчасто; ці перериви спричинює сила інерції, що виникає періодично й тільки тоді, коли повстає прискорення. Виникнувши, сила інерції зрівноважує діючу силу; з цього моменту рух переходить в рівномірно-простолинійний, що під впливом тягла існуючої діючої сили знову переходить у рух прискорений і т. д. Цілий рух є безконечним рядом рухів рівномірних, де члени ряду відрізняються шкоростю, якої зміни повстають у моменти, що відділяють один рівномірний рух од другого.

Доц. О. Коваленко: Зауваження з приводу докладу доц. С. Ридика: «Сила інерції в засаді Далембера».

Коли б припустити за докладником, що сила інерції в разі, наприклад, рівномірно-прискореного, простолинійного руху матеріальної точки є силою реальною на тій точці, то одно з двох, — або, коли та сила є сталою і рівною — $m \frac{d^2z}{dt^2}$, сила P , безпосередніс прикладена до точки, мусіла б бути $P = 2m \frac{d^2z}{dt^2}$

але $P = m \frac{d^2z}{dt^2}$, як те є в згоді з основним рівнянням динаміки, або, як те припускає докладник, та реальна сила інерції мусіла б з'являтися і зникати періодично, а рух рівномірно-прискорений мусів би бути в дійсності рухом, в якому прискорення періодично то з'являється, то зникає. Але в таким разі виникає питання, як довгі ті періоди часу, на які воно зникає і на які воно з'являється? П. докладник каже, що вони безмежно малі, але в якому розумінню цього слова? Чи в розумінню безмежно малих, якими оперує математика, чи безмежно малих, яким часом оперують при дослідженні всякого роду конкретних з'являнь, беручи за ті «безмежно малі» величини просто досить малі для того, щоб їх можна було нехтувати. В першому випадку необхідно взяти на увагу, що в математиці безмежно мала величина не є величиною сталою, але величиною змінною, яка в своїй тяглій зміні безмежно наближається до нуля і крім того в математичному аналізі само поняття безмежно малої величини є певного роду фікцією, а оперування ним є певного роду компромісом, викликаним недоско-

налістю способу нашого думання, через яку ми не можемо похопити тяглість зміни інакше, як розбиваючи її на окремі стани; але переходом до граничного стану ми зводимо той компроміс до нуля, зводячи заразом до нуля і фікцію, якою були в процесі дослідження певного явища безмежно малі величини. Отже, коли п. докладчик впакає ті періоди за безмежно малі в математичному розумінню, то вони суть фікцією, а, значить, фікцією є і реальне з'явлення на матеріальній точці сили інерції підчас рівномірно-прискореного руху.

Коли ж докладчик бере поняття безмежно малих в другому розумінню, тоді ті періоди, на які сила інерції з'являється і на протязі яких робить рух рівномірним, були б цілком реальними, а в такому разі вони, очевидно, мусіли б бути функцією якогось з реальних факторів, і була б можливість їх розтягти хоч до такої міри, щоб їх можна було спостерігати в дійсності. Нема чого й казати, що досвід до цього часу цілком заперечує такі припущення. Отже, в якому б розумінні не брати твердження докладчика, що ті періоди суть безмежно малі, ніяк не можна прийти до висновку, що сила інерції є підчас безмежно руху матеріальної точки силою реальною на тій точці.

Це не перешить тому, що в системі матеріальних точок вона може бути і реальною силою, але тільки не на тій точці, до якої ми маємо прикладати за-саду д'Аламбера, на іншій. Тому приклади з інженерної практики, на які по-кликується докладчик, не говорять нічого за реальність її на рухомій матеріальній точці.

(Дивись про це, напр.: P. Appell — «Traité de Mécanique rationnelle, tome I Paris, 1919. Також Н. Муковський — «Теоретическая механика», ч. II Москва, 1922).

Доц. Б. Лисенський: Проблема раціонального світляного джерела.

В основу практичного розв'язання проблеми раціонального світляного джерела мають бути покладені відповідні фізіологічні закономірності. З перших приходять головно в увагу: закони *Смефана* та *Віно*, закон ординати максимуму та закон *Планка*. Дослідження *М. Вуларіс* показують, що у випадку абсолютно-чорного тіла за найвищійшій температури раціонального світляного джерела слід було б уважати 8000° А., оскільки при цій температурі світляна віддача джерела η досягає свого максимуму (при дальшій піднесенні температури η починає маліти). Але з Вінового закону слідує, що для одержання радіації, яка своїми властивостями у найбільшій мірі наближується б до радіації сонячної, необхідно довести температуру джерела до норми в 5144° А. Цю норму і слід уважати за ту ідеальну температуру, до якої слід стремити при практичному розв'язанню проблеми раціонального світляного джерела. Енергетична крива такого джерела не має бути стрімкою, бо в його радіації повинна мати місце гармонійна рівновага поодиноких спектральних складників.

Поруч з «гарячим» світлом, технічна думка працює над розв'язанням проблеми світла «холодного» (спроб *Harvey* та інших). Але казати про практичне значіння цих спроб ще передчасно.

II. ЕКОНОМІЧНО-КООПЕРАТИВНА СЕКЦІЯ.

Проф. С. Бородавський: Сільсько-господарська кооперація на Раднеській Україні.

1. Сучасне законодавство України дозволяє в царині сільсько-господарських відносин утворювати різноманітні види кооперативів.
2. До кооперативних організацій в царині сільсько-господарській прираховуються більшевниками також організації, що нічого спільного з кооперацією не мають.
3. Комуністи надають кооперації чисто службову роль при своїх спробах

здійснення в практичному житті своїх теоретичних мрій. Марно шукати чистоти кооперативних принципів в тих організаціях, що вони включають до системи сільсько-господарської кооперації.

4. Природні прихильники централізму, проводимого до крайности, більшовики відмовляються від системи безпосереднього призначення з центру всіх органів адміністрації, виробництва, постачання й розподілення. Вони дають перевагу кооперативам *sui generis*, що замінюють такі органи і тим стремлять використовувати в своїх інтересах ті громадські елементи, що по істоті є ворогами радянської влади.

5. Зберігаючи штучно утворені ними кооперативи від надзвичайних зловживань, завдяки такому громадському контролю, комуністи держать всю кооперацію під своїм власним доглядом.

6. Утворені комуністами в царині сільського господарства організації, ніби то кооперативного характеру, не мають ні автономности, ані ініціативи при переведенню своїх операцій.

7. Більшовики стремлять базувати всю сільсько-господарську кооперацію з фінансового боку на бюджетних засобах, особливо щодо кооперативів: переселенських, меліораційних, кредитових та, головню, колективних господарств-колгоспів. Однак фінансування кооперативів в бюджетному порядкуні дуже слабе.

8. Власні капітали в різних видах сільсько-господарської кооперації — дуже обмежені. Потрібні ж капітали поступають до кооперативів з великими труднощами, бо помічається відсутність довіря населення до сільсько-господарської кооперації.

9. Обороти по продажу, закупках, кредитуванню різних видів сільсько-господарської кооперації далеко незадовольняючі. Взагалі, сучасний стан сільсько-господарської кооперації на Радянській Україні є мало потішаючим.

Проф. С. Бородавський: Кооперативне законодавство на Радянській Україні.

1. Коопер. Законодавство на Радянській Україні базується не на єдиному коопер. законі, а на спеціальних декретах та адміністраційних розпорядженнях, що торкаються різних галузей кооперації.

2. Головний Кооперат. Комітет (Г. К. К.), склад якого в більшості не кооперативний, об'єднує діяльність кооперативів; він фактично заміняє законодавчі органи відносно кооперативів (і при тому в узурпаційний спосіб), але далеко не завжди захищає їх дійсні інтереси.

3. Головні принципи кооперативів ні в декретах, ані в постановах Г. К. К. не додержуються.

4. Для утворення кооперативів існує не реєстраційна, а концесійна система. Утворення з Г. К. К. єдиного реєстраційного органу також не держано.

5. Постанови про фундаторів кооперативів перешкоджають утворенню нових кооперативів.

6. Забороняючи утворювати кооперативи по договорах, вимагаючи складання статуту, закон не дає вказівок про те, що повинен містити в собі статут.

7. Вступ в члени кооперативів перешкоджається вимогами невизначеного характеру. Рівнож прав членів не існує (дві категорії членів).

8. Права Заг. Зборів щодо прийому членів обмежується вимогою попередньої згоди на такий прийом професійних союзів.

9. Стремління декретів поширити цілі кожного кооперативу до універсальності приводить до небезпечного введення в функції різноманітних кооперативів кредитових операцій.

10. Ясних вказівок про характер і розміри відповідальности членів декретами не дається.

11. Операції кооперативів не тільки підлягають контролі органів вдали, але остання може закрити кооператив без суду.

12. Ліквідація (примусова) кооперативів переводиться не по закону, а Г. К. К. і не відповідає інтересам членів кооперативів.

13. Майно й капітали кооперативів не можуть бути після ліквідації розділені між членами, що також переводиться не в законодав. порядку, а постановою Г. К. К.

14. Взагалі кооперативне законодавство Рад. України непослідовне, протирічне; не видержане з погляду єдиного головного джерела права; ґрунтується на узурпації законодав. прав Г. К. К., склад якого переважно адміністративного характеру; не гарантує інтересів кооперації.

Доц. М. Добріловський: До ідеї Інтернаціональної валюти.

1. Сучасний валютний партикуляризм затримує розвиток світового господарства.

2. Механізм векселевих курсів, як функція партикуляризму, як автоматично, так і через побудовану на ньому політику емісійних банків, не завжди здатний відновити порушену міжнародно господарську рівновагу. Навпаки, хитання векселевих курсів в наші дні часто загрожує нормальному функціонуванню поодиноких грошових систем.

3. Фінансова криза в одній країні має тенденцію викликати порухи господарського життя в групі інших країн. Через це проблема нормального функціонування грошових та кредитових систем є міжнародною проблемою.

4. Річкованітні сучасні проекти урегулювання інтервалютарних відносин можуть бути поділені на дві категорії:

а) Регулювання векселевих курсів спільною політикою скооперованих центральних емісійних банків, без зміни грошових систем.

б) Знищення механізму векселевих курсів через утворення інтернаціональної валюти.

5. Жадна співпраця емісійних банків не в стані гарантувати векселеві курси від різкого хитання під впливом масового раптового відпливу з країни вміщених в короткотермінові позики чужоземних капіталів.

6. Перехід до інтернаціональної валюти може мати ефект лише при умові зникнення національних валют та утворення з усіх країн єдиного платіжного суспільства. Уніфікація грошової одиниці при співіснуванні багатьох валют не дасть потрібного ефекту.

7. Інтернаціоналізація грошей спричиниться до:

а) заощадження праці та капіталу, уживаних в міняльничих підприємствах;

б) ліпшої флюктуації цінностей в міжнародному обігу;

в) рівномірної дистрибуції міжнародних капіталів;

г) економічного використання золота та релятивної стабілізації його цінності.

8. Організація інтернаціональної валюти мусить бути справою міжнародної федерації емісійних банків. Для здійснення випуску та регулювання обігу грошових знаків є необхідним утворення сталого органу — Інтернаціонального Емісійного Банку.

9. Після переходу до інтернаціональної валюти, національні банки повинні лишитися автономними керівниками внутрішнього кредиту. Щодо емісії грошових знаків, то вона мусить бути обмежена лише випуском розмінних бонів. Биття золотої монети повинно зовсім припинитися. Випуск білої монети залишається в компетенції державної скарбниці.

10. Інтернаціональний Емісійний Банк повинен стати монополієм покупцем і продавцем монетарного золота по раз назавжди фіксованій ціні. Для цього він утворює запаси золота в певному відсотковому відношенні до емітування банкнот. Але банкноти мають емітуватися як номінальна валюта, а не як репрезентанти золота.

Проф. С. Гольдельман: Соціально-економічна структура Рад. України напередодні «п'ятилітки».

1. Головним завданням радянської економічної політики є і н д у с т р і а л і з а ц і я країни. Індустріалізація підтрималась також економічною політикою царату на протязі останніх двох передвоєнних десятиріч.

2. Малюнок соціально-економічної структури України напередодні «п'ятилітки» показує, як далеко пішла країна по шляху індустріалізації за минулий час. Тим можемо пізнати, в якій мірі індустріалізаційна політика «п'ятилітки» відповідає спроможностям українського господарства і населення, а також їх інтересам.

3. Індустріалізація народного господарства має привести до: 1) зросту частини населення, що зв'язана в своїм існуванні головню з промисловим виробництвом, почасти транспортом та торгівлею, 2) зросту, аж до переваги, промислової частини народньо-господарської продукції, 3) піднесення добробуту цілого населення, а зокрема тих його частин, що зв'язані з промисловим виробництвом, 4) зросту пролетаризованої частини населення за рахунок самостійних господарів, 5) урбанізації країни.

4. Україна виказує найбільший в Європі відсоток с а м о д і я л ь н о г о населення (виняток робить лише Литва). Причина цього—в перевазі в ній сільського населення.

5. Розподіл цілого населення, а зокрема самостійного населення країни поміж фаховими групами, показує рішачю перевагу сільсько-господарського населення України над всіма іншими групами. По цій ознаці Україна була напередодні «п'ятилітки» ще с у т о - а г р а р н о ю країною.

6. Порівняння з даними перепису 1897 р. не показує майже жадних ознак впливу індустріалізації на склад населення: можна говорити про певну стабільність господарської структури країни.

7. Розподіл населення по селищах за їх розмірними групами показує рішачю перевагу д р і б н и х селищ. Подібний же малюнок розподілу населення по містах: переважають дрібні міста. Динаміка урбанізації України показує лише досить мляве темпо цього процесу.

8. Господарська структура України за ознакою розподілу огульної продукції по ділянках малює Україну вже як країну а г р а р н о - п р о м и с л о в у: продукція промислова разом з будівництвом лише на 5% є меншою за продукцію сільського господарства.

9. Значно знизює частку сільського господарства в господарській структурі України також розподіл за ознакою ч и с т о ї продукції — народного доходу: воно не дає навіть половини цього останнього, хоч сільсько-господарське населення складає майже 78%; відповідно зростає тому частка промисловости. Маємо явний вираз пониженої видатности сільського господарства взагалі, українського зокрема, поперше, аграрного перенаселення України, по друге.

10. Відповідно до розподілу населення по господарських ділянках, знаходиться також стан п р о л е т а р і з а ц і ї країни: наймиська категорія між самоділяльними складає лише 11,2% населення.

Проф. С. Гольдельман: Закономірності економічного життя жидівського народу.

1. Головною закономірністю сучасного економічного життя всіх народів та краї є і н д у с т р і а л і з а ц і я і тенденція розвитку дотичних народніх господарств. Виймовим є економічне життя жидівської людности. Вага індустріальних занять, як джерела існування, у жидів все зменшується відповідно до ступеня індустріалізації дотичних країн зі сходу на захід, від країн аграрних до країн індустріальних. Те саме явище спостерігаємо при порівнянні ваги індустріальних, зглядно транспортних занять у жидівської та нежидів-

ської людності варіює по трьох групах країн: аграрних, аграрно-промислових, промислових.

2. Більша вага промислових занять у жидів аграрних країн ще не доводить однак їх ролі носія поступових форм модерної промислової чинності у господарсько-відсталих країнах: реміснича закладова форма у жидів більш розповсюджена, ніж індустріальна, в протилежність до форм промислової чинності нежидівської людності тих же країн.

3. При порівнянні господарської структури жидівської та нежидівської людності в порядку динамічній, спостерігаємо різке темпо зросту ваги промислових, торговельних, транспортних занять у нежидівської людності; навпаки, затримку зросту, стагнацію в темпі у жидівської людності.

4. Порівняння ваги торговельних, згляди промислових занять у господарській структурі нежидівської людності низки аграрних, згляди промислових країн, з одного боку, та ваги участі жидівської людності тих же країн у виконанні торговельної, згляди промислової чинності, виявляє зовсім виразну причинну залежність між обома зазначеними явищами: господарська структура жидівської людності обумовлена господарською структурою нежидівської людності.

5. Т. ч. встановлюємо існування особливої закономірності в економічній житті жидівської людності, яка виявляється у «відворотній залежності» і господарської структури жидів від господарської структури нежидівської більшості дотичних країн.

6. Тому спостерігаємо, що в міру виявлення індустріалізаційної тенденції, в економічній розвитку аграрних країн відбувається певне відсування жидівської людності тих країн від дотичних промислових занять; в економічній житті жидів починає виявлятися дезіндустріалізаційна тенденція, в протилежність до головної закономірності господарського розвитку цілого світу.

7. Зазначена закономірність «відворотньої залежності» жидівського економічного життя в свою чергу походить від взаємозалежностей між національних відносин; вона коріниться в проблематиці національних стосунків, які зі свого боку втілені у відношення національного визиску, або національної конкуренції. Встановлена вгорі закономірність, в обмеженій мірі виявляється також в економіці кожної національної меншості та кожної поневоленої нації. Виразніший вияв цієї закономірності у жидів походить від їх екстериторіальності, від їх становища сталої розпорошеної меншості поміж іншим територіальними народами.

8. Господарська структура кожного народу та країни укладається під впливом чинників двох порядків: 1) універсальних закономірностей економічного розвитку, 2) природних, економічно-географічних та історично-політичних умов, з одного боку, національних, політичних та культурно-історичних особливостей, з другого, які модифікують відбиваються на чинності заганих універсальних закономірностей. Ділянням цих обох груп чинників втворюється соціально-економічне обиччя народу.

9. Особливий характер територіально неуніфікованої національної меншості жидівської людності в певній мірі заміщає у останній діляння зазначених в попередній тезі умов другої групи і створює для економічного життя жидів скрізь подібні умови, що і викликає чинність дослідженої нами «відворотньої залежності». Так постає національна проблема жидівського народу, розрішення якої слід тому шукати у поверненні жидівської економіки до умов господарської незалежності, що можливо шляхом повороту до стану територіальної нації.

10. Завдяки вказаній особливій закономірності жидівської економіки спостерігаємо, що між жидівським населенням рідних країн є в економічній відношенні багато більш спільного, ніж між жидівською та нежидівською людністю кожної країни зокрема.

Проф. Б. Мартоє: Значіння будівельної кооперації.

1. З огляду на те, що зріст кількості помешкань в містах відставав від зросту міського населення, мешкальні умови біднішого населення не задовольняють вимог гігієни й санітарії. За часи світової війни ці умови значно погіршалися.

2. Дякуючи державній підтримці, будівництво за останнє десятиліття йшло підвищеним темпом. Все більшу роль в нім відіграють будівельні кооперативи, особливо у великих містах.

3. Від приватного будівельного підприємства будівельна кооперативна організація за-сацинче відрізняється тим, що не ставить своєю метою зиск.

4. Помешкання, поставлені будівельними товариствами, відзначаються

- а) необхідним комфортом;
- б) гігієнічним планом забудовування;
- в) добаливим додержанням вимог гігієни.

5. Поширення кооперативних пригородів-садів спричиняється до:

- а) збільшення доходів у мешканців шляхом поширення городництва та дрібних галузів скотарства;
- б) можливості споживати городину свіжою, а не зіпсованою транспортом та переховуванням у крамарів.
- в) здешевлення городини через елемінування транспорту й послуг торговельних посередників.

6. Будівельне товариство, як домовласник, дякуючи своїй кооперативній природі відзначається:

- а) відсутністю стремління підвищувати платню за помешкання,
- б) гуманним відношенням до квартирантів.

Це дозволяє квартиранту кооперативного будинку користуватись всіма вигодами, якій дає власний будинок, без необхідності вкладати капітал в будівлю.

7. Значіння будівельної кооперації збільшується її культурно-просвітньою працею.

8. Діяльність будівельних кооперативів зменшує безробіття.

9. Сучасний успіх будівельної кооперації говорить про великі можливості в майбутньому.

Др. М. Мілько: Передпосилки теорії Радянського господарства в системі лєнінізму.

Поскільки радянське господарство має увяляти систему економіки переходової від капіталізму до соціалізму (Лєнін) доби, має бути в теорії лєнінізму — як продовженню економічної теорії та вчення історичного матеріалізму Маркса — виснено категорії цієї економіки. Як саме, в якій площині подані в лєнінізмі ці висношення — це прослідкувати є завданням реферату (Методології та основні положення Марксового вчення приймаються при тім, як дані).

II. Поняття лєнінізму і маркєвизму в епоху і імперіалізму і пролетарської революції не є в літературі ще до нині систематично прослідкованим. Спробу такої систематики уявляє друга частина роботи.

а) Теорія імперіалізму Лєніна та її відношення до Марксової екон. теорії капіталізму.

б) Закон нерівномірного розвитку капіталізму і його місце в системі Марксових законів.

в) «Історичне» й «логічне» у Маркса й нова методологія лєнінізму.

III. Передпосилки теорії радянського господарства в системі лєнінізму.

а) Подвійність характеру «переходової доби» як вислід внутрішнього протиріччя категорії лєнінізму.

б) Проблематика спроб теорії радянського господарства.

А с м е т. І н ж. Г р. Д е н і с е н к о: Проблема української технічно-господарської освіти.

1. Технічно-господарська освіта у кожного народу носить національний характер. Цей характер визначається не тільки ступенем технічного знання, але й напрямком його фахового розгалуження з пристосуванням до національних суспільно-господарських потреб, умов і обставин, та ступенем їх вичення.

II. Національна тех.-госп. освіта витворює тип необхідного національного фахівця, без якого неможливий суспільно-господарський розвиток народу.

III. Поширення техн.-госп. освіти і розміри національних технічно-фахових кадрів визначають соціально-економічну структуру і ступінь добробуту народу.

IV. Проблема української техн.-госп. освіти має розглядатися в аспекті суспільно-господарського розвитку української нації. Піднесення добробуту українського народу, його суспільна сила і господарська міць залежить головним чином від опанування ним сучасної модерної техніки, усупільнення її здобутків та поширення технічних знань.

V. Сучасне положення українського народу на Західніх землях ставить проблему української технічно-господарської освіти в особливу гостроту. Практичне її розв'язання має привести до ослаблення тої соціально-економічної кризи, в якій знаходиться український нарід на цих землях вже довгі роки. Виведення його на шлях нормального суспільно-господарського розвитку має статися за допомогою технічно-господарської освіти і опанування техніки.

VI. Проблема української технічно-господарської освіти Західніх українських земель вимагає правильного її розуміння, наукового до неї підходу і постановки у всій повноті і об'ємі та відшуканні практичних способів її розв'язки на основі науково-організаційних засад і метод.

VII. Практичне рішення проблеми української технічно-господарської освіти на Західньо-українських землях повинно творити доцільну систему і складати основу лінійі всієї української освітньої політики на цих землях.

Л е к т. І н ж. Р. Д и м і т с ь к и й: Розвиток і розбір господарської частини чехословацької преси.

1. Господарський (торговельний) відділ слід уважати органічною частиною часопису взагалі, яка підпорядкована тим самим умовам розвитку і характеризується тим самим наставленням, що і взагалі часопис,— з модифікаціями, що випливають з природи предмету й матеріалу.

2. Зокрема, спільними прикметами є тут актуальність, прилюдність і доступність змісту, зв'язана з тенденцією впливання на хід подій і на публічну думку у напрямі втворювання економічних поглядів і переконань в біжучій житті.

3. В такім розумінні господарський відділ, як орган не торговельних інтересів, а тільки народного господарства взагалі, не міг втворюватися раніше переходу від в'язаного (міського) господарства до ступеня народного господарства, при чому з погляду матеріалу своєї «заступної» частини сягає до часів меркантилізму, завдяки ініціативі влади, але рештою свого змісту, духом і напрямом, у цілості належить добі господарського лібералізму, завдяки і політичній свободі та вільності публічної думки.

4. Господарський відділ відбиває в собі загальний розвиток господарства і економічних поглядів та дозволяє низку висновків щодо соціальних і національних відносин в області господарства даної країни, виключності капіталістичного наставлення чи впливу неекономічних чинників, напрямку ідеологічних течій, вчленення країни до міжнародного обміну, характеру її зовнішньої торговельної політики, психологічної диспозиції населення в цім напрямі, щодо свободи чи в'язаності цін у дотичній товарній області та порівнюючого значіння поодиноких країн, ринків і товарів для її господарства.

Доц. І. Мазепа: Закони економічного розвитку і відсталі народи.

Економічний розвиток суспільства відбувається не в наслідок яких-будь загальних, імманентних законів, а під впливом тих історичних умов внутрішнього та зовнішнього (міжнародного) оточення, в яких кожний даний народ живе і розвивається.

Неуспішність дотеперішніх спроб встановити загальний закон господарського розвитку для всіх народів (Ліст. Гільдебранд, Бюхер).

Велике значіння зовнішнього оточення для економічного розвитку відсталих народів.

Подвійний вплив зовнішнього оточення на економічний розвиток відсталих народів нашої доби: з одного боку, ці народи прискореним темпом втягуються в пануючу навкруги капіталістичну систему господарства, а з другого — ця сама капіталістична система, оскільки вона ще залишається панувати в передових країнах світу, стає реальною перешкодою для прискореного переходу цих народів до вищої, колективістичної системи господарства.

Нездійснимість автаркії в умовах сучасного високорозвинутого господарства.

Інж. С. Ігловіський: Новий етап у фінансовому плануванні ССРСР.

В своєму рефераті докладчик дав нарис структури єдиного фінансового плану, запровадження якого означає новий етап у фінансовому плануванні ССРСР; підкреслив, в чому полягає різниця між бюджетом і єдиним фінансовим планом і які завдання ставлять совітські планові уряди цьому новому методу фінансового планування. Вказавши, що практичні результати єдиного фінансового плану залежать в першу чергу від результатів плану народно-господарського, докладчик вказав на те, що запровадження єдиного фінансового плану означає збільшення господарського централізму в ССРСР.

Доц. В. Садовський: Поняття економічного району.

Поняття економічного району є абстрактною теоретичною конструкцією; воно конструюється в цілях вивчення залежностей, що існують на ґрунті простірної обумовленості господарських явищ. Характеристичні моменти для цього поняття є: а) момент зв'язаності з певним територіально-обмеженим простором; в) момент наявності на цьому просторі певних господарських явищ однородних чи різнородних; с) існування між цими двома моментами певної залежності, яка визначає відношення простірної співіснування даних господарських явищ, або їх групи та комплексів. Належить розрізняти: а) райони статичного і динамічного характеру; в) райони економічні й природно-історичні. Районування може переводитись для цілей теоретично-господарського і практично-господарського характеру.

Доц. В. Садовський: Безробіття в УРСР.

Існує в УРСР безробіття носить в першу чергу характер захованого безробіття, в зв'язку з пануючим в країні аграрним перенаселенням. Переведення УРСР колективізації спричинилося до збільшення захованого безробіття.

Совітська статистика давала неповні і часткові дані про існує в УРСР відкрите безробіття. Адміністративна ліквідація відкритого безробіття переведена постановою ЦК ВКП (б), з 10 жовтня 1930 року, не означає його фактичної ліквідації.

Проф. Ф. Щербина: Світова криза і консолідація на принципі вселюдського миру.

Автор не розв'язує цього великого питання, а дає лиш загальну характеристику розвитку світової кризи і підходить до ослаблення і ліквідації її при допомозі консолідації держав на принципі вселюдського миру.

В своєму погляді на кризу, автор розходиться з тією формулюванням поняття кризи, по якій вона розглядається, як порушення рівноваги між попитом і пропозицією. Це останнє є само результатом порушення рівноваги між продукційними і споживчими процесами, з якими зрештуються не тільки економічні, а соціальні і політичні умови.

Породила кризу велика війна, і криза, як результат війни, натурально, зачепила всіх — правителів і політиків, пресу, інтелігенцію і народні маси. Високі установи так і вставали до цієї головної причини, поставивши питання про консолідацію, а то тим і про розбродження, як це почалося з 1923 р. В другий раз на конференцію Ліги Націй з'їхалось уже 1500 представників од 60 держав і представлені були петиції од феміністичних організацій 56 країн за підписом 5.728.722 осіб. Вимагали розброєння лорд Сесіаль од 1/2 мільйона активних діячів із союзу громад оборони Ліги Націй, Вандервельде од 6 мільйонів діячів 2-го Інтернаціоналу, Тітусеску представив петицію од 2-х мільйонів осіб і инш.

Щі доки теоретичні події і покладені в основу доклада. З напрямком Ліги Націй автор зіставив напрямком большевиків, відмітивши корінну різницю напрямків.

До існуючого напрямку консолідації держав автор пристосував закон загального розподілу населення, який дала наукова розробка статистичних даних Міжнародного Аграрного Інституту в Римі по чотирьох встановлених автором на материках земної кулі зонах: північній, північно-тропічній (до екватора), підпівнічно-тропічній і південній. Цифри показали чудову закономірність в пересічних величинах на всіх чотирьох зонах, яка указує на закономірні взаємини між природою і історичними подіями людей. Так оцей закон загального розподілу населення показує, що консолідацію держав теоретично можна встановити по суміжності держав на всій земній кулі, як це вступово і творилось вже в історії народів.

Святкування десятилітнього ювілею УГА.

I. ПЕРЕБІГ СВЯТОЧНОЇ АКАДЕМІЇ.

16 травня 6. р. Подєбрядська Українська Господарська Академія святкувала десяти роковини з дня свого заснування.

Замірене в дуже скромних межах, це свято стихійно набрало надзвичайно урочистого характеру. На нього численно відкунулося не тільки українське, але також і чеське громадянство. Майже всі українські часописи і багато чеських, без різниці політичних напрямків, з приводу ювілею вмістили статті з високою оцінкою Академії, як єдиної національної української політехніки. Чеські часописи прийняли свято Академії як «визначне славянське культурне свято». Українська преса назвала його «святом духовної соборності нації», «святом української культури».

Промови та численні привітання, виголошені на святочному зібранні, були сльозодушим виявом великого значіння Академії, як заслуженого українського опіки технічно-господарських наук та освіти, яке несе українському народові нові знання та живі сили для розбудови й піднесення його економічного добробуту, яке разом з тим в живим зв'язку і запорукою майбутньої господарської співпраці між українським та чеським народами.

Свято набрало характеру імозантної маніфестації української культури, в якій взяли однакову участь і Край і еміграція. Маніфестація ця відбулася на очах усього чехословацького суспільства і була одним з успішних виявів пропаганди української культури закордоном. Через це не буде зайвим подати тут для наших читачів, яких близько обходять справи технічно-господарських наук та шкільництва, по змозі, докладніше перебіг ювілейного свята Академії, з документувати друкованим словом хочаб визначніші і характерніші зв'язки опіки Академії з боку українського та чехословацького громадянства, які в майбутньому безперечно матимуть неабиякий інтерес для історика українського національного технічно-господарського шкільництва та української культури взагалі.

Офіційна частина свята відбувалася в просторому залі «Обчанська Заложна», переповненому представниками різних організацій, гостями, персоналом та студентами Академії.

Міністерство Хліборобства ЧСР, в резорті якого знаходиться Академія, вислало свого спеціального представника проф. інж. *В. Складаля*, Чехословацька Хліборобська Академія відкреслила свою особливу увагу до УГА, як до інституції з переважно агрологічним характером, делегуванням для участі в святі двох представників, а то: свого віце-президента, світової слави ученого, професора біохемії д-ра *Юліуса Стокласу* та директора хліборобської школи доц. д-ра *В. Штемпля*. Місто Подєбради було заступлено міським старостою дир. *Цанькажем*. Кураторів подєбрядської хліборобської школи заступав знавий український прихильник, перший містостароста централі Чехословацької Соціальної Громади, надрадник *Й. Тругеляж*. Дирекцію Подєбрядського курорту заступав управитель *Ф. Кучера*. Збори також мали нагоду радісно вітати в своєму осередку славного чеського ученого і політика, відомого ще зі старих часів українського симпатика у Віденському парламенті проф. д-ра інж. *І. Граського* та 6. містостаросту м. Подєбрад дир. *Р. Крагохвіля*, великого приятеля Академії що не раз робив їй неоціненні послуги.

Серед високих гостей з українського суспільства чільне місце займали Голова Українського Академічного Комітету і Ректор Українського Вільного Університету в Празі акад. проф. д-р *І. Горбачевський*, проректор проф. *А. Яковлів*, Ректор Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова проф. д-р *В. Гарманив*, проректор проф. *М. Славінський*, Голова Товариства Прихильників УГА, продаван філософського факультету Українського Вільного Університету та Голова Українського Медичного товариства проф. д-р *Б. Матюшенко*, професори українських високих шкіл та головні й представники різних українських організацій, між ними асист. голови Союзу Організацій Укр.

Інженерів на еміграції інж. *В. Кучеренко*, голова Товариства Українських Інженерів в ЧСР інж. *А. Галка*, представник спілки Українців в Бельгії інж. *Ю. Яковлів*, представник Українського Бюро в Лондоні та Женеві полк. *Д. Антощук*, голова Українського Комітету в Румунії проф. *К. Мацієвич*, голова Укр. Спілки ім. І. Мазани доц. *В. Королів*, голова Української Групи для Ліги Націй проф. *С. Бородавський* голова Т-ва студій казачства та Союзу Кубанських письменників і журналістів проф. *Ф. Щербина*, секретар Союзу Кубанських письменників і журналістів др. інж. *С. Федорів*, представник Т-ва Самопоміч в Граді Кралівім інж. *В. Голик*, голова Спілки славянських мистців проф. *С. Мако* та представник організації, що мають свої центральні в Подєбрадах а то: голова Укр. Рідної Школи в Ч. С. Р., представник Сомау Укр. Соціалства за кордоном, голова Спілки техніків сільського господарства в ЧСР, голова Агрономічного т-ва при УГА, голова Укр. т-ва Економістів в ЧСР, голова Хеміко-технологічного гуртка при УГА, голова Т-ва кооператорів при УГА, голова Спілки гідротехніків та меліораторів при УГА, голова спілки Укр. лісівників в ЧСР, представник т-ва Кубанців ім. от. Я. Кухаренка. Від гуртка Білорусів-абсолютевтів і студентів Академії був присутнім на святі інж. к. *Ю. Бурак*.

Урочистості почалися співом традиційного «Gaudemus igitur», місцевими виконавним хором професорів і студентів Академії під орудою доц. *К. Щуровської-Росінесич*.

Ректор Академії проф. *Б. Іваницький* в імені Сенату відкрив святоточні абори й сердечно привітав всіх присутніх на святі гостей та запросив до почесної президії: віце-президента Чехословацької Хліборобської Академії проф. *Ю. Стожласу*, представника Міністерства Хліборобства проф. *Сквдалю*, старосту м. Подєбрад *Цанькажа*, голову Т-ва Прихильників УГА проф. *Б. Магюшєка* та проф. *І. Граського*.

Далі ректор виголосив в українській мові наступну промову, побіжно даючи резюме її в чеській мові:

«Понстанія та умови й обставини розвитку УГА в першу чергу мусимо зв'язувати з історією боротьби українського народу за своє національне і економічне визволення, з подіями великої української революції, що відбувалася в тих чи інших формах та обставинах на всіх українських землях, з історією наших державницьких змагань».

«Рік 1920-й для української державно-організованої боротьби був трагічним, бо цього року уряд, державний апарат і армія УНР під більшовицьким натиском залишили рідну землю».

Повстала велика українська еміграція. Цілком зрозуміло, що після тяжкої поразки і великих жертв, після невдач боротьби за волю батьківщини, після втрати того найвишого, що його було вже наче здобуто за часів революції — своєї державності, після зникнення начебто всіх надій на можливість продовження організованої праці на народних ґрунтах, патріотичної чистоти її відродження української нації, — після всього цього морального стан української еміграції був дуже тяжкий. І тільки дехто з емігрантів міг надіятися на можливість для себе віддатися й надалі виключно праці національного значіння. Вагали ж для всіх в перспективі було: розсіяння, турботи про хліб щоденний, праця для чужої справи.

«Але доба світової війни та великих революцій ховала в собі і великі можливості».

«В цю добу, в самім осередку Європи, відродилася до державного життя славінська країна не така велика розміром і кількістю населення, як сильна ідеями волі, демократизмом та народньою організаційністю. Це була Чехословацька Республіка на чолі з великим демократом і гуманістом професором *Т. Г. Масариком* (Бурлівої овації)».

«І ось в положенні української еміграції настає раптовий зворот, стається наче чудо: на гостинній Чеській землі з різних кутків Європи збирається українська еміграція усіх земель — з Великої України, з Галичини, з Кубані»

й Буконини для продовження національної праці. Одна за одною постають високі школи, натуральні курси, гімназії, художня студія, бібліотеки й музеї, видавництва, науки, культурні та професійні т-ва, влаштовуються доклади й наукові з'їзди, видаються наукові праці, високошкільні й середньошкільні підручники та часописи. В осередку Європи постає центр української наукової, культурної й громадської праці, скупчуються інтелектуальні сили української еміграції — вчені, письменники й мистці, інженери, лікарі, правники, академічна молодь.

«В умовах братерської гостинності і демократичності й громадського та політичного життя праці інституцій і товариств відбувається цілком вільно, автономно творяться й живуть школи, вільно розвивається культурна чинність.

«Так, нещодай й катастрофа визвольної боротьби не припинили нашої праці для батьківщини, — бо й на еміграції ми змогли провадити ту працю, що її остаточною метою є наше національне відродження, а кінечним виявленням буде державна незалежність України. В інших формах, але завданнями все ту саму працю українського визволення ми провадимо й тут.

«А усім можливим виявленою нами організованості праці та досягненими здобутками на національно-культурнім полі ми зобов'язані тому Народові, що по-братерському відчув наші національно-культурні потреби та шляхетно забезпечив наші інституції. Усім цим ми зобов'язані тій країні, яку не можемо не вважати за нашу другу батьківщину — Чехословацькій республіці (овації).

«Допомогою чехословацька акція для української еміграції є проявом правдивого братерства, є шляхетним вчинок високого гуманізму. Але як скромно ми не оцінювали б нашу працю тут і самі наслідки нашого перебування на чеській землі, — ця акція, культурно й політично, має далекосяглі історичне значіння, як з погляду українських визвольних змагань, так і з погляду чесько-українських відносин.

«Під таким історичним аспектом маємо розглядати й постанови та працю Академії за минулі 10 років та оцінювати її значіння в сучасному й для майбутнього.

«16 травня 1922 р. Міністерство Хліборобства ЧСР своїм приписом за Ч. 35168 дозволило урядження УГА, як приватної інституції з високошкільною організацією, і схвалило представлений Українським Громадським Комітетом у Празі статут Академії. Той день і вважаємо днем народження нашої школи, що сталося після низки заходів підготовчого характеру.

«З малими засобами і скромно починала Академія своє життя і чинність. Сім членів першої Професорської Ради, два канцелярські співробітники, друкарська машинка, папір та олівці, декілька кімнат в колишнім готелі «U krále Jiřího» (нині «Лазенський Готель») — з цього починалася перша українська політехніка з 7 відділами, маючи перед собою завданням розвиток наукових дисциплін та приготування фахівців високошкільної кваліфікації в галузях сільськогосподарства й лісівництва, хемічної технології й гідротехніки, економіки, кооперації й статистики. Не було ні таблиць, ні збірок, ні пристроїв, ніякої фахової книги й ніякого українського підручника.

«Але було в нас ясне розуміння важливості й відповідальності за ту справу, до якої ставали ми після невдач боротьби за державність. Було глибоке почуття національного обов'язку та великої доцільності й необхідності якраз тої науково-дослідної та освітньої праці, що мала збільшити національно-культурні здобутки, поглибити й зміцнити нашу національну свідомість та основи громадської організованості. Були на еміграції кадри професур та кваліфікованих фахівців, а в таборах, за дотами — сотки академічної молоді. І ми бачили, крім того, велику моральну підтримку в братерським відношенні до нас — як в уряді, так і в населенні ЧСР. А матеріально було забезпечено не тільки Академію, але й студентство.

«Не маємо можливості докладно переглядати тут ні організацію Академії, ні її поступовий розвиток, ні її 10-літні надбання — це потребує цілої книги. Отже вважимо тільки на головне. Протягом 10 років при 59 катедрах в Академії,

працювало 118 осіб лекторського персоналу (з того 31 професор, 19 доцентів, 21 лектор, 21 асистент українців та 26 чеських професорів і фахівців), при тій науково й фахово удосконалювалися 40 стипендіатів, переважно з інженерів-абсолютів Академії. Академію абсолютували біля 500 інженерів. Вона видала 3 великих томи наукових записок, більше 2.000 аркушів літографованих підручників, а її лекторський персонал видрукував за цей час коло 700 окремих праць. При Академії powstało кілька десятків діяльних товариств наукового, культурного, громадського, професійного й спортового характеру. Вона впорядила цілу низку вистав своїх праць у Празі і в Подєбрадах, за які здобула декілька визначень. Кабінети Академії заповнені мапами, таблицями і збірками та мають необхідніші пристрої. В її бібліотеці міститься 30.000 книжок.

«Нині Академія, яко школа, є в стані ліквідації. Але провадження колективно-організованої, національно-культурної праці аж до останньої можливості наша школа визнає за свій невідмінний обов'язок. І пристосовуючись до обставин, Академія знайшла на цей час нову форму культурно-освітньої членості в організації при собі Технічно-Господарського Інституту та курсів позачасового навчання, на що маємо вже принципову згоду Високого Міністерства Хліборобства. Уже в цьому році Академія має розпочати цю нову працю.

«Велику моральну та немалу й організаційну та матеріальну допомогу, як у цій акції так і в загальній справі забезпечення існування Академії дає нашій школі нове «Товариство Прихильників УГА» (*бурхливо оплески*).

«Але за 10 років життя нашого, ми мали не тільки освітлення та здобутки — мали й втрати. Не всі наші колеги, з якими спільно будували Академію та провадили працю в ній, дожили до цього дня (*присутні всі остають з місць і слухають далі стоячи*); поєдичасно відійшли від нас назажди: лектор *І. Туркало*, лектор *Г. Сидоренко*, проф. *Р. Лащенко*, б. проректор проф. *О. Вілінський*, голова термінал. комісії *Є. Чикаленко*, член тої ж комісії *В. О'Коннор-Вілінська*, доцент *О. Михайловський*, доцент *Є. Голіцький*; на віки упокоївся й один з фундаторів Академії *М. Ю. Шаповал*. З подякою згадуємо їхню працю та віддаємо їм пошану. Не всі й молодші члени нашої академічної, колись численної, родини дожили до цього дня; у різкий час напикі здійшши наші молоді інженери: *М. Довбня*, *П. Каленський*, *С. Косар*, *А. Кучерявий*, *Б. Лавринович*, *О. Мартялів*, *Оникієнко*. *П. Пругько*, та абсолюти й студенти: *В. Візуржинський*, *Д. Володимирів*, *П. Дзисевський*, *Н. Жудкина*, *В. Зінченкова*, *І. Іванюта*, *Т. Косельський*, *О. Кокунько*, *О. Костик*, *М. Кравчина*, *К. Кротків*, *М. Ліницький*, *Є. Лозанько*, *І. Снятинський*, *Л. Танцюра*, *М. Тернопільський* і *О. Чуб*. Жалуючи за їхнім молодим життям, віддаємо їм, молодим товаришам нашої спільної праці, — нашу пошану.

«Десятилітнє існування Академії та праця наша, як про те вже було згадано вище, були можливі тільки завдяки підтримці, як матеріальній, так і моральній, що ми її завжди мали від цілого уряду ЧСР, окремих панів міністрів та причетних урядових осіб, а також і завдяки тому прихильному відношенню, яке до Академії виявляло місто Подєбради. За всю цю матеріальну й моральну допомогу та за всю чеську гостинність висловлюємо тут Чехословацькому Народові і Республіці, усім урядовим чинникам та місту Подєбрадам нашу найглибшу, найсердечнішу подяку (*довою негайною оплески*). Перша ж і найбільша наша подяка належить Високій Особі Президента Республіки професорові *Т. Г. Масарикові*, що в найбільшій мірі спричинився до повстання високого українського шкільництва в Республіці, а зособна і до організації Академії (*осації, крики «слава»*).

«Висловлюю подяку також тим чеським професорам, що не відмовилися співпрацювати разом з нами, спричинившись в той спосіб до наших національно-культурних осягнень (*оплески*).

«З нагоди сьородинського дня ми одержали багато листів з оцінкою праці Академії, з привітаннями та з побажаннями. Не сміємо сами давати тут оцінку своєї 10-літньої праці, але сміємо висловити свої побажання: «Нехай же най-

пвидче прийде той час, коли Академія стане на ріднім ґрунті — у Вільній Україні! (*Бурхливі оплески*).

«Закінчуючи своє слово, прошу дозволу Високих Зборів на надіслання телеграми Панові Президентові Чехословацької Республіки наступного змісту:

«Високошановний Пане Президенте! Професорська Рада Української Господарської Академії в ЧСР та урочисті збори, що відбуваються 16 травня 1932 р. в Подєбрадах, з нагоди 10-ї річниці заснування Академії, дозволяють собі просити Вас ласково прийняти наше найщиріше поздоровлення і найглибші наші прояви вдячності за допомогу, яку провадить Чехословацька Республіка на полі народньо-культурної діяльності, а особливо на полі освітньої і наукової праці української еміґрації. Ректор Академії проф. *Б. Іваницький*».

Голосним вибухом оплесків Збори однодушно приймають це знесення.

Президія святочної академії та хор.

Після промови ректора відбулося урочисте проголошення почесними докторами *о. Тита Войнарського* та *Андрія Лукашевича*.

«З нагоди сьогоднішнього ювілею, — сказав Ректор, — наші три факультети вирішили надати почесні докторати тим українським громадянам, що на тім чи іншій становпій відзначилися своєю працею в галузях економіки чи техніки. Професорська Рада Інженерного факультету в своєму засіданні 10 травня ц. р. ухвалила надати *Андрію Лукашевичу* титул доктора технічних наук honoris causa, а Професорські Ради Економічно-Кооперативного та Агрономічно-Лісового факультетів в своїх засіданнях 14 травня ц. р. ухвалили надати *о. Титові Войнарському* титул доктора економічних і агрономічних наук honoris causa.

Професорська Рада Академії в своєму засіданні 14 травня ц. р. схвалила зазначені постанови і на підставі її доручення я проголошую на цих ювілейних зборах:

Пана отця мітрата *Тита Войнароського* за доктора економічних і агрономічних наук *honoris causa* і Пана *Андрія Лукашевича* за доктора технічних наук *honoris causa*.

Проголошення було покрите гучними оплесками цілої залі.

Далі присутні на святі представники організації виголосили привітання. Першим забрав слово для привітання вице-президент Чехословацької Хліборобської Академії проф. др. *Стокласа*, який виголосив незвичайно цікаву промову. Власиво це був виклад про значіння хліборобства в житті людства взагалі, а славянських народів зокрема. «Старі славянські традиції — казав великий чеський вчений — від найдавніших часів зв'язані з розвитком хліборобства. На цій ґрунті мусять колись дійти до синтезу між всіма славянськими хліборобськими дослідниками: це є незвичайно важна думка нашої Академії, для неї ми працюємо з волею та захопленням. Бо вона колись спорить могутню фалангу всіх славянських народів для боротьби за перебудову світу, за буття чи небуття Європи. На цій підставі повстане колись новий світ, нове життя людського роду!»... Переходячи конкретно до України, промовець зокрема підкреслює її стародавні судо-хліборобські традиції. Також і *У. Г. А.*, коїлей якої саме святкується, повстала, як вишив змагань українського народу до хліборобської освіти та науки. Проф. *Ю. Стокласа* гордий і нишається тим, що ця школа заклалася в Ч. С. Р. та у співробітництва з чехами. На його думку, коїлей *У. Г. А.* це світло не лише українське, але також і чеське. Як професор *У. Г. А.*, він добре знає й високо оцінює її не тільки як школу, але й як науково-дослідчу установу. *У. Г. А.* відтак громадська та національна установа. Вона, без сумніву, матиме велике значіння для майбутніх чесько-українських взаємин. Її абсолютні назавжди лишається ширими приятелями чеського народу та пропаяторами чесько-українського зближення. Згадавши далі про трагіку української історії, проф. *Стокласа* підкреслює свої симпатії до визвольних змагань українського народу та виголошує ценохитну піру в переможу його визвольних примувань. Не знати, чи не настане ще такий час, коли *самостійно Україна прийде з допомогою zagrożеній Чехословацькій державі*. З культурного боку наукового Союзу український варід винив себе відданим. Одним з найкращих цього доказів може бути камергєрська праця *Вєстора* сучасних хеміків, сларетного українського вченого, акад. проф. *І. Горбачевського*, якого промовець вітає як фундатора модерної хемії та шіро дякує за його наукову й педагогічну працю в молодій чеській університеті, де він виховав цілу плеяду наукових сил і працююнків, дяючи так живий приклад українськ-чеських взаємин. Наприкінці своєї промови, що часто преривалася бурхливими оплесками, проф. *Стокласа* підкреслює рєсанаціональне значіння *У. Г. А.*, що виховує організаторів та будівничих української самостійности. Він вєпохитно вірить в те, що й для України прийде час, коли здійсняться її самостійницькі ідеали в *У. Г. А.* зможе вернути до рідного краю.

Староста м. Подєбрад *Й. Цанкаж*, виголошуючи привітання, сказав:

«Ювілей Вашої Укр. Госп. Академії є молодий, але визначний; він є є подією значіння місцевого, локального, він є є подією і світлом лише Вашим і Вашої еміграції — він є частинною революцій і визвольної історії народу українського і народу чехословацького. Десять років в житті людини — це є багато часу; в історії ж народу десяток років є велика незначний інтервал часу. Тому є цілком природньо, що цілий ряд Ваших народних бажань ще не здійснилися.

Користуюсь сьогоднішньою шасливою нагодою, щоб побажати Вам і Вашому народові якнайлішого майбутнього. Я впевн, що доголотіне перебування Ваше між нами принесе користь обом нашим братнім народам».

Представник Міністерства Хліборобства ЧСР проф. *В. Скадаль* в короткій промові підкреслив те значіння, яке міністерство надає УГА. «Міністерство шанує і високо цінить працю Академії і радіє з приводу її заслужених успіхів».

Далі взяв слово акад. проф. др. *І. Горбачевський*, що привітав Академію

іменем Українського Академічного Комітету та іменем Українського Університету в Празі.

«Протягом цих десяти літ — сказав акад. Горбачевський — виконала Академія велику педагогічну працю, виконала сотні адатних інженерів, які вже тепер працюють у різних краях і які зможуть на рідній землі занести і поширити модерні методи технічної продукції і піднести культурний рівень і добробут рідного народу. Академія виконала теж дуже помітну наукову й публіцистичну працю, видавши кілька сот наукових праць і підручників при зусобах дуже скупих і в умовах мало сприятливих, особливо для експериментальних дослідів, і може бути горда на ці свої успіхи і досягнення. Підносячи полне признання як чужих, так і широких кругів нашого громадянства дотеперішній діяльності Академії, висловлюю щире побажання, щоб Академія і надалі мала спроможність розвивати свою повну й дуже корисну діяльність».

Іменем Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова привітав Академію Ректор проф. др. *В. Гармація* наступними словами:

«Десять років існування високої школи при нормальних умовах не є ще дуже великий час, але десять років існування школи при тяжких і несприятливих умовах емігранського життя, коли приходилося не лише провадити науково-просвітну працю, а одночасно й *творити* цю високу школу, є річ дуже тяжка, і ця тяжка праця блискуче і з великим успіхом виконала Українська Господарська Академія, затративши на це багато сил і енергії. Тому то сьогоднішній день, як загальне українське свято, разом з Академією святкує і Високий Педагогічний Інститут, іменем якого я щасливий висловити Наді, пане Ректоре, та цілій корпорації Української Господарської Академії ширий привіт, сердечне подороження й найліпші побажання для Вашої Академії в день десятиріччя її заложення. Хай довго ще живе Українська Господарська Академія не лише на терені братньої Чехословацької землі, а й далі на рідній Україні!».

Проф. др. *В. Матвійченко* в коротких словах вітає Академію в імені Товариства Прихильників УГА, філософічного факультету Українського Університету в Празі та Спілки українських лікарів в ЧСР. Як сам член професорського складу Академії та один з її організаторів, він не вважає для себе зручним вдаватися в оцінку заслуг УГА. «Нехай нас оцінюють інші. Я ж виконаю свої завдання тут, коли висловлю УГА шире привітання та найкращі побажання на майбутнє від тих трьох організацій, які я маю честь сьогодні тут репрезентувати».

Потім Дир. *Р. Крапохвіль* висловив таку промову:

«Почував сьогодні себе особливо зобов'язаним промовляти на цій місці, де відбувається урочистість на пошану десятилітньої чинності Академії, не тільки як дотеперішній член лекторського персоналу високої Української Господарської Академії, але й як Чех».

«Протягом 6 літ, — каже він далі, — брав я активну участь як лектор чеської мови та літератури на УГА та на матуральних курсах і гімназії, що були при Академії».

«Я бачив працю професури та слухачів, багато разів бачив з великим старанням та офірою упорядковані та цілком науковим і високої школи відновидаючі неї збірки й кабінети поодиноких факультетів. Брав участь майже у всіх публічних українських докладах, святах, виставках та інтимних українських вечірках».

«Бачив і чув пієтетні свята українські, при яких згадувалося великого народнього поета Тараса Шевченка. Бачив публічні масові виступи української еміграції, як урочистий речник при 28 жовтня, бачив всіх членів Академії в азбихтн звах в достойній постюю, багато раз чув дружні, лояльні промови українських речників при наших народніх урочистостях, бачив також зєчорою 27 жовтня, при радісному поході наших дітей, делких братів українців з блискучими від слів очима, а певно й з тугою в серці, щоб і їхні діти могли порадити над своєю звільненою батьківщиною».

«Чув тужні, глибоко зворушуючі українські пісні в супроводі бандури.
 «Чув, з високим мистецьким смаком виконані, солоні й хорові українські співи, в яких виявилася любов до батьківщини, гордість та сила духа.
 «Бачив народні крої й типові танні. Мав нагоду пізнати народні українські звичаї, а в усьому тому високу артистичну потенцію музичну, драматичну і літературну. Лише як хто інший мав я нагоду в частому стикі з професурою та студентством Академії занімати наприр думок, стремління, аспірації членів Академії. А центром всього того наукового, артистичного й національного стремління була УГА, що стоїть на висоті високих шкіл інших народів.

«Чув я про незмірні страждання українського народу і про його славу, і *есе те залишило* в серці, в думці, в душі моїй глибоке почуття пошани й любови до братнього народу українського.

«Шановні брати! Прийміть братерськи від мене гарячу подяку за те, що мені судилося працювати з Вами, прийміть вияв моєї правдивої пошани й відданості до Вашої Академії, а також до Вашого дорогого народу, до його праці та шахтності.

«Прийміть і побажання моє, за чеський нарід висловлене, щоб Ваша мрія про щасливу вільну Україну якнайшвидше здійснилася. Слава Україні!»

Проф. С. *Ворласевський* вітає Академію в імені Укр. Університетського Товариства Інтелектуальної Співпраці при Лізі Націй, підкреслюючи значіння Академії для міжнародних виступів Товариства.

Далі, від імені Українського Бюро в Лондоні, яке особливо близько взяло до серця майбутню долю Академії, вітає представник Бюро полк. Д. *Антончук*.

Представник студентства УГА інж. к. *Сінільник* в короткій промові відзначає значіння Академії як національної технічно-господарської школи для національно-свідомої української молоді.

Від імені бунших та інших студентів Академії *білорусія* виголосив привітання інж. к. *Ю. Бурак*, який сказав: «В день великої урочистості десятої річниці існування Академії щиро вітаю сьогоднішнє свято єдиної Української Технічної Високої Школи, свято всього українського народу.

«Не казати тут, яке значіння має Академія для українського народу, але мушу з пієтетом підкреслити, що білоруський нарід є йі так саме велими вдячний за те, що вона в своїх стінах виховала й виховує свідомих білоруських будівників, які понесуть свої знання на рідні білоруські землі.

«Приносимо тут сердечну подяку братерському чехословацькому народу на чолі з його Високим Урядом, який зрозумів стремління білоруського народу й пішов йому на зустріч, давши як матеріальну так і моральну допомогу, щоб білоруське студентство могло дістати високу освіту.

«Брати українці! Одна недоза примусила нас залишити свою батьківщину. Одна ідея зближала нас з вами. Маємо одні ідеали й прагнення — визволення з чужинської неволі. Глибоко віримо, що ми йі далі разом працюватиме з вами для досягнення наших спільних світанх ідеалів».

Після вичерпання списку речників, хор виконав кантату «Заопіваймо брата» і передано до зачитання писемних та телеграфічних привітань, що надійшли від різних чеських і українських установ, організацій, окремих осіб. Привітань надійшло понад 200. Зачитати всіх не було жадної можливості. Допелоса оголосити тексти лише деяких з них. Що до решти, то були названі лише імена авторів. І то це підбрало так багато часу, що відчитання докладу Проректора Академії проф. *Л. Вича* на тему «Огляд дослідчої та фахово-літературної праці Академії» довелоса зняти з програми.

Співами національних гімнів закінчилоса офіційна частина сьвята, що вся пройшла при піднесеному настрою цілої аудиторії, що не раз переривала слова промов та писемних привітань бурхливими оплесками.

Після святочної Академії відбувся товариський обід, в якому взяло участь 60 осіб. Знов було виголошено чимало надвичайно цікавих і змістовних промов, що в істотних обставині згучали ще ширіше та відвертіше, як на офіційних зборах.

II. ПРИВІТАННЯ.

Привітання, що надсилаються з приводу ювілейних урочистостей, звичайно мають хвалебний характер. Але все таки вони є цінним матеріалом для того, щоб довідатися з них про ту оцінку, яка надається громадянством юві-

Святочна академія. Промова проф. д-ра Ю. Стокласи.

лєнтові. Самий склад авторів цих привітань може вже дещо дати в цьому відношенні. Через це, не дивлячись на тісні рамки журнальної статті, ми вважаємо необхідним навести деякі витяги з привітальних листів та поіменувати під кого саме надійшли листи та телеграми з приводу свята.

A. Від урядів, установ та громадянства Чехословаччини.

Президента Сенату Чехословацької Республїки д-ра *Ф. Соукупа*,
 Голови Уряду ЧСР *Ф. Удржала*,
 Міністра Хліборобства ЧСР *Б. Брадача*,
 Міністра Шкільництва та Народньої освіти д-ра *І. Дерера*,
 Уіовноваженого міністра і посла ЧСР у Польщі д-ра *В. Гірси*,
 Президента Чехосл. Народньої Ради та Хліборобської Єдноти *А. Прокупєка*,
 Посла ЧСР у Софії *П. Максї*,
 Посла і б. Міністра д-ра *Л. Вінгера*,
 Голови президїї Міністерства Хліборобства д-ра *В. Ганоуска*,
 Голови Шкільного відділу Міністерства Хліборобства д-ра *Е. Палкоски*,
 Секційного Шефа М-ва Хліборобства н. д. д-ра інж. *Герстенкорна*.

Державного Інспектора Хліборобських шкіл надрадника проф. *Ф. Чванчари*, Ректора Карлового Університету в Празі проф. д-ра *І. Пекши*, Ректора Масарикова Університету в Брні проф. д-ра *Вакси*, Ректора Університету Камєньського в Братиславі проф. д-ра *Орла*, Ректора Чехословацької Політехніки в Брні проф. д-ра *Фішера*, Ректора Німецької Політехніки в Брні проф. д-ра інж. *Лейнера*, Декана Високої Школи Хліборобської та Лісної Інженерії при Чеській Політехніці в Празі проф. д-ра інж. *Кубця*.

Масарикова Академії Праці (підписав президент др. *Зімлер* та Генеральний секретар др. *І. Жмаєц*).

Президії Славянського Інститута в Празі (підписав проф. др. *І. Відерле*), Публічної та Університетської бібліотеки в Празі.

Проф. Чеської Політехніки в Празі інж. *А. Нехлеби*.

Керівника Гідрологічного інституту при Чеській Політехніці в Празі проф. інж. д-ра *Т. Ежліка*.

Університетського професора фінансової науки д-ра *О. Драгозького*.

Керівника Земського дослідного зоотехнічного інституту в Брні доц. д-ра інж. *Я. Кражієнського*,

Керівника Зоотехнічного інституту при Ветеринарній школі в Брні проф. *А. Грузи*.

Голови інституту влекання лісу при високій школі Лісної Інженерії в Празі проф. д-ра *І. Зігмунда*.

Професора Високої Школи Хліборобської в Брні д-ра інж. *Р. Гаши*.

Доцента д-ра *Я. Зігмунда*,

Геліхового музею Подєбрадської округи.

Сокільської Громади в Подєбрадах.

Дирекції міської дівочої школи в Подєбрадах.

Округового й Курортного ліваря в Подєбрадах д-ра *І. Вондровича*,

Редакції «Подєбрадські Новини».

Далі наводимо витяги з деяких із зазначених привітань:

Президент Сенату, др. *Ф. Соужки*, пише: Сердечно бажаю дальшій чинності Академії повного успіху, в преконадії її великого значіння, зокрема для майбутніх взаємовідносин чехословацького народу з народом українським. Прощу мені вибачити, що особисто не можу прийти на ввілейне свято, бо примушений в цій часі взяти участь в політичних конференціях у Женеві. Зістаю з приятельським привіттом».

Уповноважений міністр др. *В. Гірка* надіслав телеграму такого змісту: «З нагоди 10-тилітнього ювілею Академії сердечно вітаю Вашу чесну працю для розвитку української культури».

Президент Чехословацької Народної Ради А. Прокупец — «...Користуюся з нагоди висловити Вам цілком заслужений подяк та пошану до визначної Вами праці та побажаю Вам повних успіхів на майбутнє».

Чехословацький посол в Сопії П. Макса — «...Почуваю себе щасливим, якщо своїми слабкими силами міг спричинитися до діла, яке служить інтересам українського народу, з яким мене в'яжуть Вам добре відомі почуття приятельської відданості. В дальшій діяльності Академії бажаю багатого успіхів».

Посол і бувший міністр др. Л. Вінтер — «...Прийміть моє побажання, щоб Академія зберегла й на майбутнє ті позиції, які вона витворила впертою працею».

Державний інспектор хліборобських шкіл, надрадник проф. *Ф. Чванчара*, що протягом десяти літ був референтом в справах Академії і більше як хто інший знав в усіх подробицях працю Академії, надіслав листа наступного змісту: — «Дуже мені жаль, що обтяжений іншими обов'язками не можу в вашому колі відв'язатися так визначний ювілей Вашої Академії і прошу мені ласкаво вибачити мою неспрекутність. Не мушу Вас запевнювати, що душею цілий той день буду разом з Вами, бо Українська Господарська Академія мені дуже ле-

жити на серці. Пережив, панове, разом з Вами тяжкі точатки Вашої школи, відчував разом з Вами всі Ваші болі за цілий час існування Академії й тому не дивуйтеся, що диліксь на неї з великою гордістю й пишаємся нею. Знаю всю Вашу муравлину пильність, яку Ви офірували своїй школі. Знаю всі Ваші жертви, які Ви своїй школі принесли. А через те мабуть маю право попередити суд історії і вже сьогодні проголосити, що Ви ціною великих особистих страждань як душевних, так і матеріальних зискали незабутніх заслуг перед своім народом і своєю національною ідеєю.

Можете бути задоволені з балансу своєї праці. Ви працювали за тяжких матеріальних умов і працювали далеко від своєї України. Не дивлячись на те, можете з гордістю оглядати свою минулу діяльність та її наслідки. Дозвольте тому й мені схилити голову перед Вашою працею.

Але бій ще не є скінченим. Мусите ще озброїтися великою терпеливістю, поки доведете свою установу до тихого пристановина. Знаючи Вашу витривалість і Ваше горіння великою національною ідеєю, я переконаний що Ви досягнете своєї мети, й одним з найшасливіших днів мого життя буде, коли я Вас і Вашу установу вирижаю в славу дорого до Вашої української Батьківщини.

Прийміть, панове, ще раз мою пошану до всієї виконаної Вами праці, та мої найсердечніші побажання найліпших успіхів у Ваших дальших пориваннях.

Ректор університету Камєньського в Братиславі проф. др. Орел — «...Іменем університету Камєньського бажаю як звільниці, так і науковій та педагогічній діяльності професорського складу Академії найкращих успіхів та розвитку».

Мастрикова Академія Праці — «...В імені М. А. П. прохаємо прийняти побажання найкращих успіхів в вашій видатній чинності на майбутні літа».

Президія Славянського Інституту в Празі — «...Президія Славянського Інституту дозволяє собі в день 10-тилітнього ювілею Академії заслати найсердечніші привітання й признання дотеперішньої її плідної та заслуженої праці і побажання найкращих успіхів в майбутньому».

Керівник Гідрологічного Інституту при Чеській Політехніці в Празі проф. інж. др. Седлік — «...Сподіваюся, що повірите моєму записанню в між побажаннях вашій академічній родині великих успіхів не лише в день ювілею, а й в усіх Ваших започаткуваннях».

Учін. проф. др. *О. Драговський* — «...Бажаю, щоби наукові висліди праці Академії були збережені й щоби найшлися шляхи, якіб забезпечили успішне продовження її чинності».

Керівник Краєвого дослідного Зоотехнічного Інституту в Брні доц. др. інж. Я. Кржжевенський — «...Бажаю нового успіху в дальшій науковій праці Академії, яка вже за минулих 10 літ залишила незабутній слід дома і закордонсьм».

Керівник Зоотехнічного Інституту при Високій Ветеринарній Школі в Брні проф. Г. в. в. а. Груза — «...Прошу шановну професорську Рату прийняти гарне признання прекрасних наслідків упертої й жертвенної праці в минулому десятилітті, як рівнож побажання накрращих успіхів в майбутньому».

Професор Високої Школи Львонї Інженерії в Празі інж. *А. Нєслєба* — «...З нагоди 10-тилітнього ювілею Української Господарської Академії в Подєбрадах оживають в менї милі спомини на свою 4-хлітню професорську чинність на цій школі. Нанерекір старечому віку та подорожнім трудношам, Їдв туди дуже радо, бо мої виклади там тишилися небуденною увагою й регулярно відідувалися слухачами, в наслідок чого був надмірло добрий успіх як при колективних так і при інших іспитах. Від душі жалів, що в наслідок сумної діяльності таким здібним абсолювентам цієї школи не було можливості всі свої здібності приложити цілком на користь своєї України, як також і того, що й Академія до цієї пори не могла оселитися в своїй батьківщині та на її корнєтє стало працювати. Основноположники й ті що її удержують, а зокрема професор-

ський персонал Академії можуть пізнатись і тішитись з того, що, наперекір несприятливим умовам, вони дуже успішно прислужилися до гідного уваги розвитку українських технічних і господарських наук, зокрема і наук лісових, а тим самим і українській національній культурі. Душею беру ширю участь в ювілейному святі і найсердечніше вітаю всіх його учасників. Шановний професорській Раді, як також абсолюнтам та теперішнім слухачам Академії від всього серця бажаю досягнення всього того навіканого, що сучасність і велика будучність можуть дати».

Окружний лікар в Подєбрадах др. *I. Венарсєч* — «...Насамперед прошу прийняти цю дорогою мен найсердечніше й щире побажання з приводу Вашого звільню й побажати Вам, щоби Ваша школа цвіла й служила загальному добру, на користь науки, а головне, на користь Вашого українського народу. З подивом та внутрішньою радістю слідкував завжди за Вашою працею, яка провадилась за таких умов і з такою відданістю й запалом, на які є здібний лише патхений народовець-патріот. Найбільшою Вашою нагородою може бути гордість з того, що Ви працювали для своєї національної молоді, для тих 600—800 молодих людей, що вчилися в Академії... Слава! Наздр! Гарзд!».

Чеська Соколяка Громада в Подєбрадах — «...Прохаємо прийняти наші сердечні привітання в день 10-літнього звільню Української Господарської Академії в Подєбрадах, а риночасно висловлюємо своє побажання, щоби все, що Ви за час перебування між нами зробили, було на користь Вашої тяжко страждучої батьківщини та українсько-чехословацької приязні».

Редактор «Poděbradských Novin» — «...З приводу успішної діяльності Вашої Академії за чинністю якої і завжди з увагою слідкував, висловлюю свої привітання й побажання як теєпр, так і на будуче найкращих успіхів».

В. 3 Українського світу надіслали привітання наступні організації, установи та особи.

Політичні та громадські організації:

Українська Парламентарна Репрезентація в Польщі, Парламентарна Репрезентація С. Р. П. в Польщі та Редакція «Громадського Голосу» і Українська Соціалістично-Радикальна Партія (Львів), Українська Парламентарна Репрезентація в Румунії, Українське Національно-Демократичне Об'єднання (Львів), Головна Еміграційна Рада (Париж) Гетьманська Управа Об'єднаних Хліборобських та інших Класових Організацій (Берлін), Європейське Об'єднання Українських Організацій на Чужині (Брюссель), Союз Кубанців в ЧСР, Українська Громада в Галаці (Румунія), Український Центральний Комітет в Польщі, Союз Українських Емігрантських Організацій в ЧСР, Український Комітет Допомоги Емігрантам в Румунії, Відділ Українського Центрального Комітету в Польщі у Торуні, Українські делегатки на Міжнародному Конгресі Миру й Свободи.

Економічні організації в Краю:

Т-во «Сільський Господар» у Львові, Красний молочарський союз «Масло-союз» у Львові, Філія краєвого т-ва «Сільський Господар» у Луцьку, Філія т-ва «Сільський Господар» в Рогатині, Український Кооперативний Банк в Рогатині, Повітовий Союз Кооператив в Рогатині, Т-во «Карпатин» у Львові, Т-во «Народна Торгівля» в Луцьку.

Культурні та професійні організації:

Союз Українок у Львові, Союз Українок Емігранток у Польщі, Український Жіночий Союз в ЧСР, Т-во «Пресвіта» у Мукачєві, Т-во «Пресвіта» в Харбіні, Український Історичний Кабінет в Празі, Українська Загальна Енциклопедія (Львів), Українська Вібіліотека ім. С. Петлюри в Парижі, Українське Лікарське Товариство (Львів), Українське Т-во Допомоги Емігрантам з України (Львів), Українське Історично-Філологічне Т-во в Празі, Природничо-Матема-

тичне Т-во при Укр. Педагогічному Інституті в Празі, Українська Спілка ім. Гетьмана І. Мазеви (Прага), Українське Правниче Т-во в ЧСР, Українське Військово-Наукове Т-во (Прага), Українське Воєнно-Історичне Т-во (Польща), Спілка Українських лікарів в ЧСР, Український Всеукраїнський Робітничий Союз в ЧСР, Українське Т-во Прихильників Книги (Прага), Українське Педагогічне Т-во (Прага), Варшавський Комітет Т-ва Прихильників УГА, Спілка Славянських мистців в Празі, Союз кубанських письменників і журналістів (Прага), Союз Українського Соколіства за кордоном, Т-во «Українська Рідна Школа» в ЧСР, Т-во кубандів ім. отамана Я. Кухаренка при УГА, Спілка українських військових інвалідів в ЧСР, Спілка українських воєнних інвалідів на еміграції в Польщі, Союз бушних українських старшин в Чехох, Союз Українських Пластунів емігрантів (Прага).

Наукові установи, школи та студентські організації:

Український Академічний Комітет у Празі, Український Науковий Інститут у Берліні, Український Науковий Інститут у Варшаві, Український Університет в Празі, Український Високий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова в Празі, Деканат Філософічного факультету Українського Університету в Празі, Деканат Факультету Права і Суспільних Наук Українського Університету в Празі, Деканат Історично-Літературного відділу України, Вис. Педаг. Інституту в Празі, Деканат Музично-Педагогічного відділу України, Вис. Педаг. Інституту в Празі, Деканат Математично-Природничого Відділу Укр. Вис. Педаг. Інституту в Празі, Канцелярія Українського Університету в Празі, Рівненська Українська Гімназія (Вольні), Українська Гімназія ім. Т. Шевченка в Українській Станції в Калініні (Польща), Українська Реформована Реальна Гімназія в Ржевських. Учителський збір Української Гімназії «Рідної Школи» в Рогатині, Батьківського Комітету Української Реформованої Реальної Гімназії в Ржевських, Центральний Союз Українського Студентства (Прага), Спілка студентів українців в Німеччині, Група білорусів, що студіювали і студіюють на УГА, Українсько-литовське студентське товариство в Празі, Українська Студентська громада в Варшаві, Кругок студентів рильників при т-лі «Основа» у Львові, Студентська секція при філії т-ва «Провіта» в Золочеві, Учні Української Припнатної Гімназії «Рідної Школи» в Рогатині, Український Дитячий Притулок в Подєбрадах.

Українські інженерські організації:

Президія Конгресу Українських Інженерів у Львові, Союз Організацій Українських Інженерів на Еміграції, Спілка Інженерів і Техніків при т-лі «Руська Бесіда» в Чернівцях, Спілка Інженерів і Техніків українців емігрантів в Польщі, Спілка Українських Інженерів у Франції, Спілка Закінчених Високої школи в ЧСР, Спілка Українських Техніків сільського господарства в ЧСР, Товариство Українських Економістів в ЧСР, Спілка Українських Лейбнішків в ЧСР, Спілка Українських Гідротехніків та Меліораторів при УГА, Хемічно-технологічний гурток при УГА, Товариство українських кооператорів при УГА, Агрономічне товариство при УГА, Білостоцька філія Спілки Інженерів та Техніків емігрантів в Польщі, Товариство Українських Інженерів в ЧСР (Прага), Спілка Українських Інженерів на Словаччині (Братіслава).

Українські бюро та редакції:

Українське Бюро в Лондоні, Українське Бюро в Німеччині, Українське Телеграфне Агентство в Румунії, Редакції: «Українського Інженера», «Нового Часу», «Тризуба», «Жіночої Долі» у Львові, «Гуртуймоса».

Поодинокі особи:

Біднов В., проф. (Варшава), Білінська Н., інж., Білінський П. (Луцьк), Березняк К., інж. та Федоров С., інж. (Прага), Вьбік В., інж. (Прага), Вировий Є. (Прага), Волошин А. (Ужгород), Гайдовський-Потапович О., інж. (Під-

карпаття), Гайдим П. (Болгарія), Галин М. др. генерал, письменник Ілько Гаврилюк, інж. В. Гетьмаченко, проф. К. Ребюк, учитель Чернуха (Румунія), Ге Н. (Швайцарія), Главінський Є., інж. (Варшава), Юрій Добриловський, др. (Прага), Дучиміська Ольга Олександрівна (Галичина), Бутухів О., інж. (Прага), Зазімко В. інж. (Підкарпаття), Зеркаль С., інж. та Симонович В., інж. (Братислава), Івантшини Я., інж. (Братислава), Кабачків І., доцент (Прага), Карташевський А., інж. (Польща), Кість А. інж. (Підкарпаття), Климпуші браття (Підкарпаття), Ковалевський М. (Варшава), Косюра М., проф. (Підкарпаття), Кулик І., інж. (Буєнос Айрес), Куриленко В., інж. (Мукачєво, Підкарпаття), Кушніський А., інж. (Прага), Лебідь-Юрчик Х., проф. (Луцьк), Левицьких родина (Луцьк), Левицький Модест, др. Тимошенко С., інж. проф., Константи́нів Ю., інж. Гнатченко М., Івасишин І., інж., Певний М., Чирський інж., Біліньська Н. інж., Алмазів Ю. інж., Микола Сувчизський інж., Ерастів П. інж., Бзунів К. інж., Левицький В. інж., Левицька-Фуртович О. (Луцьк), Литвицький М. інж. (Підкарпаття), Лукашевич А. (Варшава), Макаренко П. інж. (Чехія), Масюкевич М. др. (Прага), Мокшинський інж. (Брест н.Л., Польща), Налвайко В. др. (Прага), Олесь О. (Ржевиці біля Праги), Палієвкова О. інж. та Палієнко М. інж. (Польща), Паниця С. інж. (Теребовля, Підкарпаття), Петлюра Ольга в. Лєся (Париж), Плющ Е. інж. (Радам, Польща), Пошук М. інж. (Брю), Прокопович В. (Париж), Радзівський С. інж. (Румунія), фон-Рейтер В. інж. (Харбін, Манджурія), Рейхінштейн Д. проф. (Берлін), Романіско А. інж., Дубривний П. інж., Костюченко інж. (Львів), Романюк Л. інж. (Мукачєво, Підкарпаття), Селешко М. інж. (Берлін), Старосельський В. др. проф. (Львів), Смал-Стоцький С. др. проф. (Прага), Тандора Я. інж. (Варшава), Тимошенко В. проф. (Мічиган, Америка), Ткаченко І. інж. (Прага), Цибульський В. полковник (Софія, Болгарія), Фешенко-Чопіньський І., проф. др. (Польща), Шенченко П. інж. (ЧСР), Шовенів І. проф. (Варшава), Шох П. інж. (Галичина), Шульц О. інж. (Прага), Яременко О. інж. (Братислава), Ягерсон С. інж. (Підкарпаття), Яромленко інж. (ЧСР), Яницький О. доц. (Німеччина).

Далі подаємо деякі яскравіші витяги з поодиноких привітань, надісланих українськими організаціями та особами.

Від політичних та громадських організацій:

Від Української Парламентарної Репрезентації в Польщі (на руки Ректора Академії) — «З нагоди Свята 10-тилітнього існування Української Господарської Академії в Подобряді Українська Парламентарна Репрезентація має за шану зложити на Ваші руки найсердечніші побажання дальшого розвитку так цінного наукового Центра, яким є Ваша Висока Школа. Українська Парламентарна Репрезентація доцїнює як слід ті великі заслуги, які поклала для нашої національної культури Висока Школа. Слава і честь Вам, що в злиднях і трудах кладуть основу під величю будову «Рідної Хати!». За Президію Української Парламентарної Репрезентації підписали: др. *Дмитро Левецький* (Голова), *Дмитро Великанович* (Секретар).

Від Української Соціалістично-Радикальної Партії (Головного Секретаріату) — «З нагоди ювілею Вашої Академії переспіаємо щирі привітання та побажання дальшої успішної праці в керстві цілого українського працюючого народу. Ваша дотеперішня праця вже показує свої великі наслідки на західно-українських землях, бо вихованні Вашої Академії дають українському селу ту науку, яку вони одержали в Вас. Хай живе Українська Господарська Академія! За Головний Секретаріат УСРП др. *Стахіє Марайі* (секретар). За УСРП Парламентарну Репрезентацію др. *Іван Макух* (голова), *Михайло Матчак* (секретар). За Редакцію «Громадського Голосу» *Остан Павлив*».

Від Української Парламентарної Репрезентації в Румунії — «В імені Української Парламентарної Репрезентації в Румунії вітаємо Українську Академію з її 10-тилітнім ювілеєм і щиро ділимо радість урочистого свята Української Культури».

Хай світла діяльність цієї Високої Школи розвивається й далі для добра України, вивучуючи нові кадри високо-кваліфікованої інтелігенції, як одної з важливих підвалин в боротьбі і добуванні державної незалежності України. Сенатор *Денис Мизальський*. Депутат др. *Володимир Залозецький*.

Від Українського Національно-Демократ. Об'єднання. — «В дні Свята 10-літнього ювілею Української Господарської Академії в Подєбрадах прохаємо прийняти від Центрального Комітету Українського Національно-Демократичного Об'єднання ширий привіт, заяву подяку та сердешні побажання дальшого світлого розвитку цієї заслуженої Високої Школи в майбутньому. Українська Господарська Академія, єдина Українська Національна Політехніка, положила величезні заслуги для господарського розвитку Українського Народу для майбутнього. Вона виховала цілі кадри високо-кваліфікованих інженерів, які стали, або стануть до господарської відбудови Українських Земель. Не меншою заслугою є це, що протягом десяти літ в Академії куються підвалини психологічної згуртованості української нації. Слава і честь Високому Ректоратові, слава членам Професорського Збору і всім, які цесвищною працею причетнілися до буйного розвитку Української Господарської Академії. За Центральний Комітет Українського Національно-Демократичного Об'єднання др. *Дм. Левчицький* (Голова), *Володимир Целєвич* (Головний Секретар).

Від Головної Еміграційної Ради — «З нагоди 10-ліття існування Української Господарської Академії в Подєбрадах ми дозволяємо собі в імені Головної Еміграційної Ради скласти на Ваші руки аспайсердечніші поздоровлення цілому професорському складові Академії і студентству її і висловити їм найглибшу пошану за те, що в таких тяжких еміграційних обставинах вони знайшли в собі сили і єдності віддано боротися за українську науку. *О. Улювиченко* (за Голову), *І. Косенко* (Генеральний Секретар).

Від Гетьманської Управи Об'єднаних Хліборобських та ін. Класових Організацій — «Гетьманська Управа... шле поздоровлення за десятию річницею заснування Академії і подяку всім тим, що активною ініціативою, матеріальними жертвами і персональною працею допомогли створенню і розвою цього огнища української культури на еміграції. Учасниками же цього діла, котрих немає вже між нами — Вічна Память. Гетьманська Управа хотіла би вірити, що будуть знайдені сили і засоби продовжити працю Академії далі аж до перенесення її діяльності на Українську Землю і створення там вікопомної пам'ятки жертвеної праці українських вштанців. За Голову Гетьманської Управи *Данило Скоропадський*. Реферуючий Співробітник *Сергій Шемет*.

Від Європейського Об'єднання Українських Організацій на чужині — «Секретаріят Європейського Об'єднання Українських Організацій на чужині в імені афедерованих членів складає перед Вами з нагоди десятої річниці повстання Академії високу глибоку пошану й вдячність всім тим, хто потрудився над заснуванням, організацією і розвою Високої Школи.

Українсько громадство закордоном високо оцінює сам факт існування Академії, її наукову роботу, її велике вихованче значіння. Академія єсть не лише нашою науковою твердиною, але й також національною фортецею. Ми знаємо її жертви і ту відданість, з якою протягом десяти літ професори і студенти будували і плекали її, як пайдорожчий скарб нашої еміграції. Слава їм і довічна вдячність! Слава і Чехословацькому Народові, який в скрутну для України хвилину в велим мудрий і культурний спосіб прийшов на допомогу Українському народові. Хай наша вдячність до него не перебуде ніколи. За Секретаріят *Дм. Андрієвський* (Генер. Секретар), *М. Граб* (Секретар).

Від Українського Центрального Комітету в Польщі. — «Головна Управа У. Ц. К. просить прийняти найкращі побажання розвитку для вшановлення й добра Українського Народу». Голова Год. Упр. *М. Кошалський*, Член-керівник Культ.-осв. секції *В. Краснопільський*, Член-секретар полк. *В. Садовський*.

Від Українського Громадсько-Допомогового Комітету в Румунії — «Громадсько-Допомоговий Комітет в імені всієї організованої української еміграції в Румунії вітає всіх присутніх земляків своїх з урочистим святком *Української науки* — з десятою річницею заснування Української Господарської Академії в Чехословацькій Республіці. Українська професура не лише виховала анатні кадри національно свідомої, а науково високо-кваліфікованої інтелігенції, але й заманіфестувала перед чужиною незвичайні організаційні здібности представників Української Науки.

В знак найширшого признання та в знак глибокої пошани до них, Українська Еміграція в Румунії, не лише гаряче вітає їх в нинішній радісний святковий день, але й низько схилиє перед ними свої голови. З такою самою ширістю вітаємо ми також і тих, хто взяв шляхетну ініціативу щодо збереження й надалі цієї Української Високої Технічної Школи й звернувся до українського загалу з закликом підтримати цю ініціативу й вступати до Товариства Прихильників Української Господарської Академії в Чехословацькій Республіці, кинувши зпорующуче гасло: «Нарід-собі». Хочемо вірити, що заклик цей знайде відгук в свідомості Українського Народу і Господарька Академії — цей прекрасний смолоскип Української Науки на чужині — буде й далі виконувати свою жваву й корисну місію на добро і на славу України! *В. Тренке* (заГолову Комітету), *Дмитро Геродот* (Секретар)».

Від Союзу Українських Емігранських Організацій в ЧСР (на руки Ректора УГА) — «...Управа Союзу Українських Організацій в ЧСР складає на Ваші руки позовродлення професури та студентству Української Господарської Академії з приводу десятиліття цієї національно-української Високої Технічної Школи. Ми певні того, що ті фахові сили, що виїшли зі стін Української Господарської Академії, відіграють велику ролю в життві Українського Народу і відновленню його державної самостійности. За Управу Союзу *М. Галаган* (Голова), *Е. Омельчук* (Секретар)».

Від Української Громади в Гасані (Румунія) — «...Всім каменярам по будові нашої культурної фортеці — Української Господарської Академії — ачимо сили, здоровля та витривалости в їх невсипучій праці. Віримо, що вже недалеко час, коли ця будова буде довершена на нашій рідній землі. Слава будівничим нашої національної культури! *К. Антошко* (Голова). Підпис нечіткий (Секретар)».

Від Економічних організацій з Краю :

Від Красевого т-ва «Сільський Господар» у Львові — «...З нагоди Свята десятиліття з дня заснування Академії — Красево Господарське Т-во «Сільський Господар» у Львові заслугає найсердечніше привітання та ширі побажання, щоб Академія якнайкраще дочекалася кращих часів, які давали б їй можливість і далі підготовляти фахових працівників, так потрібних для піднесення добробуту нашого поневоленого українського народу, що в більшості живе під бідними селянськими стріхами. За т-во підписали др. *М. Холєвчук*, інж. *Євген Храпливий*, інж. *А. Романенко*».

Від Красевого Молочарського Союзу «Маслоюз» у Львові — «...Творчий праці над піднесенням хліборобської культури та економічного добробуту винищеного злиднями українського люду наша найближа пошана. Високо цінимо важку й серед найбільш невідрадних умовин працю одинокої нашої Української Господарської Академії та радіємо її надзвичайно цінними надбаннями на полі економічного відродження Українського Народу. Радіючи успіхами Академії та її Працівників, маємо шану в день великого Свята десятилітнього Ювілею Академії зложити від української молочарської кооперації наш вирій привіт і поклоні. За Союз підписали *А. Палій*, *А. Мудрик*».

Від Філії Красевого т-ва господарського «Сільський Господар» у Луцьку — «... Волинь відчула на собі примінювання виховно-наукової праці нашої першої Високої Господарської Школи, що знайшла собі притулок за межами рід-

*Проф. інж. І. Шовгенів,
перший Ректор Академії.*

*Проф. Б. Іванюцький,
зовнішній Ректор Академії.*

Проректор проф. Л. Біч.

ної землі, я глибоко вдячна Академії за вишкіл молодих агрономічних сил, що вже починають працювати на рідній ниві. Шана я дяка Робітникам щирим»
За Філію підписали *В. Остроський* (Голова), *С. Вишнівський* (Секретар).

Від Повітового Союзу Кооператив, Українського Кооперативного Банку та філії «Сільського Господаря» в Рогатині — «...В десятиліття існування Української Господарської Академії в Подєбрадах, однією Української Технічної Високої Школи, висловлюємо подяку для величезної праці Академії та щиро бажаємо, щоби Академія і надалі виховувала кадри фахових працівників — так потрібних Українській Нації. За «Сільський Господар» — *о. Д. Телішук* і підпис нечїтка, за Повітовий Союз Кооператив — *С. Кудик, В. Воробецький*, за Український Кооперативний Банк *др. С. Гладкий, І. Порайко*.

Від культурних та професійних організацій:

Від Союзу Українок у Львові — «...У Світаній День 10-літнього Ювілею Української Господарської Академії, єдиної Української Національної Політехніки, прохаємо прийняти від Українського зорганізованого жіноцтва найщиріший привіт та сердешні побажання найкращого розвитку цієї високозаслуженої Української Світаній Науки. Українська Господарська Академія в Подєбрадах, ця Станиця Української Науки на чужій землі, кладе рік-річно трівкіші підвалини під розбудову господарського життя Української Нації, підготовляє цілі кадри фахових високодійних піонерів, які вже тепер розсівають знання господарської освіти по цілій нашій країні, а у слухний мент візьмуться за господарську підбудову Українських Земель, щоби наш Майбутній Будинок трівким став, щоби не захитався під подихом нових завержх! Українське жіноцтво зорганізоване в «Союзі Українок» з повною вірою глядять у недалеку майбутність, бо знає, що Народ, якого свідомі — цінні одиниці в найтяжчі часи народнього лихоліття зуміли викресати із себе стільки сили та енергії, щоби переконати чужий уряд в доцільності оснування її пошпирання Української Господарської Академії, та мали відвагу взяти на себе важкий обов'язок кермування цєю Високою Школою, що такий Нарід ніколи не зачне, що перед ним Світле Соляшне Зантра! За Головний виділ Союзу *Олена Федак-Шеварович* (Містолова) і *Крукієна Єлисавета* (Секретарка)».

Від Українського Історичного Кабінету у Празі — «...Український Історичний Кабінет заслає Хвальний Господарській Академії щире привітання з нагоди десятиліття з дня заснування та бажає дальших успіхів в її цінній праці. Керovníк Кабінету та Уповноважений Міністерства Закорд. Справ ЧСР *др. Ян Славік*».

Від Українського Лікарського Т-ва у Львові — «...З приводу десятиліття існування Української Господарської Академії в Подєбрадах прохаємо прийняти щирі привітання і висловити великої подяки за так знамениту і нову посвяту працю для розвитку української науки й культури. За Виділ *др. Максимонько* (Містолова), *др. Корджак* (Секретар)».

Від Української бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. — «...Рада Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі щирим серцем вітає Українську Господарську Академію зі славним днем десятиліття її існування. Цесть основоположним її та всім тим, хто дбає та допомагає її життю та розвитку. Слана братньому народній чеському, що в трудний час нашого життя допоміг створити на своїй землі першу Українську Високу Школу. Нехай же й далі живе Академія та сповз працюю наблизує день визволення Батьківщини — України. Віват Академії! *Троїмичов* (Голова Ради), *Рудичів* (бібліотекар)».

Від Українського Т-ва Допомоги Емігрантам з України у Львові — «...Україна Укр. т-ва допомоги емігрантам з України прилучає й свій скромний голос до гучної хвалі, що звідусіль несеться до Академії з нагоди її десятиліття. Єдина нільва, справді українська висока технічна школа на цілу Соборну Україну, що

в тяжких еміграційних умовах десять літ із честю несла прапор української науки, створила перші високошкільні технічні підручники й виховала сотні власних українських інженерів — це подія епохальна в історії української культури, що займає почесне місце в історії вивольних змагань, як найкращий твір українського генія. Горді Вашою діяльністю, дорогі Земляки, щиро вітаємо Вас із заслуженим ювілеєм та разом із Вами бажаємо якнайшвидше бачити славу Українську Господарську Академію на вільній Батьківщині. Честь і Слава Основникам і Робітникам Академії та шира дяка братньому чеському народові за дотенерінню їй допомогу! За Управу Т-ва *Юр. Магалецький* (Голова), *Вол. Дорошенко* та *А. Петряко* (Заступники Голови), *Ф. Дудко* (Секретар).

Від Українського Товариства «Просвіта» в Харбині — «...Філія Т-ва Просвіта в м. Харбині (Маньчжуго) з почуттям справжньої радості й гордості сердечно вітає з десятилітнім ювілеєм славного існування Української Господарської Академії та бажає їй дальшого найкращого розвитку на славу Соборної України. Усім основоположникам Академії, професурі, студентам та усім, усім, хто стільки трудів і жертв понесення для здичинення на чужині УГА — складаємо низький земний поклін. Хай же УГА процвітає надалі та хай, вступуючи в друге десятиліття, ширить славу української науки зі столиці Суверенної Української Держави! Слава Українській Господарській Академії! За Філію т-ва Просвіта в Харбині *І. Паславський* (Голова), інж. *Олена Рейтер* (за секретаря)».

Від Варшавського Комітету Т-ва Прихильників Української Господарської Академії — «...Подібні урочисті дні, навіть у народів, що посідають всі елементи для вільного свого життя, що живуть та плачуть свою науку в рамках свого власного національного державного апарату, викликають почуття гордців, радості та захоптів до дальньої праці на добро та користь своїх народів. Для нашого народу доля судила цей ювілей обходити на чужині. Мало того — навіть і саме існування Академії відбулося на чужині. І все ж це все це зменшує нашої радості. Радості, що творчі сили Української Нації, навіть на чужині, навіть в часи найтяжчої господарської кризи, яку коли-будь зазнало людство, навіть у найнеприятливіших умовах, змогли виявитися, змогли зміцити, змогли розвинути. Десять літ життя школи не малий час. Десять літ життя школи на чужині ще більший час. І тому Президія Комітету, відчувуючи повну радість з приводу ювілейного дня Академії, твердо вірить у переможну, скору й величано-прекрасну перемогу Українського Народу на всіх ділянках його творчого життя. Минуть дні великих болів України. Минуть дні еміграції. Український Нарід з колючою необхідністю розкує путя й скине ярмо чужої неволі. І тоді вся осілина, у пурпур свободи убрала, Українська Народна Республіка з честю прийме, привітає й шанує всю ту величезну працю, що її переведено в Академії під Вашим, Пане Ректоре, провідом. Бажаємо дальших успіхів у праці. Генштабу ген.-хорунжий *В. Сальський* (Голова), ген.-хорунжий *П. Шандрук* (Скарбник), інж. *Л. Панащенко* (Секретар)».

Від наукових установ, шкіл та студентства :

Від Українського Наукового Інституту в Берліні — «... Вважаємо для себе за честь і особливо приємний обов'язок просити Вас передати всій Високошановній Українській Академічній Громаді в Подєбрадах наше сердечне привітання й найширші побажання на свято десятиліття з дня заснування Української Господарської Академії, яка в найтяжчі хвилини нашого національного життя збирала й виховала широкі кадри культурних робітників і тим поможала підняти для розвитку української науки на полі техніки й економіки й економі. Маємо тверду надію, що зусилля Високошановної Громади вдержати непероручно це українське культурне опинилося повним успіхом і просимо Вашу Магіфіценцію прийняти вислів нашої найглибшої поваги. За Кураторію Українського Наукового Інституту *О. Скоропис-Волгузовський*, *І. Мірчук*, Директор Інституту».

Від Українського Наукового Інституту в Варшаві — «...Міняє десять літ існування Господарської Академії в Подєбрадах — десять літ невпинної наукової та педагогічної праці професури, що приготувала Україні кількохсот фахівців інженерів, десять літ пильної праці слухачів Академії. Ся річниця єсть святом не тільки Академії, але й усіх наукових установ української еміграції. Дирекція Українського Наукового Інституту в Варшаві пересилає за цієї нагоди нашої національній політехніці сердешний привіт та глибокий поклон і з широї душі бажає, щоб організовані сили українського громадянства запевнили продовження її творчої праці аж до повороту на рідну землю. Проф. О. Лотоцький (Директор Інституту), проф. Р. Смаль-Стоцький (Секретар)».

Від Деканату Філософічного Факультету Українського Університету в Празі — «...Філософічний факультет Українського Університету в Празі вітає Українську Господарську Академію в ЧСР в день десятиліття її славної і великокорисної праці і щиро бажає, щоб ця праця не переринилася і далі провадилася, як необхідно корисна праця єдиної Української Політехніки. За Факультет Декан проф. Д. Антонович».

Від Деканату Факультету Права і Суспільних наук Укр. Університету в Празі — «...Деканат Факультету Права і Суспільних наук Укр. Університету в Празі має честь привітати Українську Господарську Академію в ЧСР з днем її десятиліття з дня заснування і висловити свій жаль, що це свято омрачається сумними часами, та побажання, щоб ці часи перемінїлися на світло радості й добрих надій, як це було в дні заснування Академії й роки її блискучої роботи на ґрунті науки для добра й слави соборної української слов'янської нації. Декан проф. С. Шелухин».

Від Деканату Історично-Літературного Відділу Укр. Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі — «...Хочемо вірити, що Українська Господарська Академія, яка так багато зробила для української науки протягом десятка років свого існування, і надалі буде провадити свою висококорисну працю на добро української культури й всього українського народу. Нехай збудеться наша спільна мрія працювати для українського народу на вільній Українській Землі. Декан Факультету др. П. Феденко».

Від Деканату Музично-Педагогічного Відділу Укр. Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі — «...Деканат Музично-Педагогічного Відділу Укр. Вис. Педаг. Інституту ім. М. Драгоманова у Празі вітає професорську колегію та студентство Української Господарської Академії зі святом 10-річчя існування Академії й надсилає своє побажання, щоб та корисна для українського народу праця, що її 10 років провадила Академія, ще довго залишалася розсадником так потрібних Україні культурних робітників. Декан Ф. Стежко».

Від Деканату Математично-Природничого Відділу Українського Вис. Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі. — «...Деканат з радістю дивиться на таку багату в десятилітню діяльність Української Господарської Академії та бажає її дальшого плідного розвитку на добро української культури. Декан др. Мирон Дольницький, Прорекан доц. Ст. Ринків».

Від Українського Історично-Філологічного Т-ва в Празі — «... Українська Господарська Академія в ЧСР за порівняючи короткий час свого існування досягла своєю працею подивудливих результатів. Сотні людей з усіх земель українських здобули в ній фахову освіту й кваліфікацію та вправилися в організованому громадському житті. Її професори опрацювали за цей час велику силу різних наукових творів — завдяки цьому Академія здобула собі загальне признание й становить дуже поважного національно-культурного огнища загально-українського значіння. Українське Історично-Філологічне Т-во з подивом оглядає десятилітню діяльність Української Господарської Академії, признає її славною в історії української еміграції й дуже заслуженою в ділі нашого національного відродження. Припинення цієї діяльності було б тепер ненаградя-

мов втратов для української культури. Віримо, що труднощі в дальшому розвитку Академії будуть поборені, що українське громадянство прийде на допомогу нашій єдиній Політехніці. Слава Українській Господарській Академії, її керівникам і діячам! За Т-во Д. Антонович (Голова), Паріжний (Секретар).

Від Центрального Союзу Українського Студентства — «...Управа Цесуса дозволяє собі заслати Хвалному Ректоратові якнайкращі побажання свої та усього організованого українського студентства по цей бік ризької лінії. Віримо, що наша важка культурна станція в Подєбралдах й надалі зможе провадити свою так велику та хосену наукову працю, поки не зможе перенестися до Рідного Краю. Ми тішимся, що можемо ствердити, що Академія виховала найкращих синів свого народу, бо студенти Подєбралдської Академії були цілий час гордістю Цесуса... За Управу Цесуса В. Орелєцький (Голова), В. Колодій (Секретар).

Від Українського Студентського Союзу в Німеччині — «...В свято Десятиліття заснування Академії Українське Студентство в Німеччині має шану виявити своє признання — високого рівня наукової праці, яку провадила Українська Господарська Академія протягом десятка літ. Різночасно Високому Ректоратові Української Господарської Академії бажаємо сил та зкупчення енергії в праці для дальшого розвою отесі — так важко в будові українського державного життя наукової установи. За Управу Стрєлю (Голова), Власов (Секретар).

Від Українсько-Литовського Студентського Т-ва в Празі — «...З нагоди десятилітньої річниці заснування Української Господарської Академії в ЧСР наше Т-во має честь заслати Вам свої найширші подороження та побажання в найближчому майбутньому мати змогу перенестися на українську землю, увільнену від жорстоких окупантів. За Управу Дм. Равич (Голова), Г. Войшкєвичєс (Секретар).

Від Учительського Збору укр. прив. гімназії «Рідної Школи» в Рогатині — «...З нагоди Свята десятиліття з дня заснування Укр. Господарської Академії в Подєбралдах — Учительський Збір української прив. коедж. гімназії «Рідної Школи» в Рогатині вітає Творців і Робітників славної і цінної укр. інституції усім добрим і горячим бажанням в недалекий будучинні вітати її на вільних широких степах козацьких, при акомпоніменті Дніпрових хвиль й Українського Чорного Моря! Омєлян Бачинський (Управитель школи) й підпис педагогічного персоналу школи.

Молодь української приватної гімназії «Рідної Школи» в Рогатині — «Посилає Українській Господарській Академії в Подєбралдах з нагоди десятилітнього виплеву найщиріші привітання й бажає найкращих успіхів у оповненню високої культурної місії для добра українського народу. Гордістю наповинються наші серця, коли читаємо про це велике огнище науки й знання, що працює для добра й кращої долі нашого народу! Рівночасно огоргає нас великий жаль, що не можемо привітати цієї Святині науки на рідній землі, а далеко на чужині. Дай Боже, щоб ми могли на слідуєче ювілейне свято привітати Академію на своїй рідній, вільній землі! Виділ Шкільної Громади. (Підписи).

Від українських інженерських організацій:

І Конгрес Українських Інженерів у Львові — «...Вітає Українську Господарську Академію в десятиліття її існування на гостинній землі братнього хословачького народу. Президія Конгрєсу».

Союз Організації Українських Інженерів на еміграції (на руки Ректора УГА) — «...Головна Управа Союзу Організацій Інженерів Українців на Еміграції має честь вітати у Вашій особі Слангу Українську Господарську Академію з нагоди її десятилітнього існування. Праця Академії проходила в тяжких умовах, у відірваності від Рідного Краю, але керівники академічного життя непохитно стояли на ґрунті інтересів національної культури й науки. Десять ро-

ків інтенсивної праці, сферованої на творення культурних цінностей та на фахову вихову української інтелігенції високо піднесли ім'я Академії та зробили її відомою серед культурного світу. Посерх 500 українських інженерів, вихованців Академії, що перебувають по різних землях, виявили себе як високо кваліфіковані робітники, що ще більше зміцнює авторитет Академії й підносять її славу. Велика кількість вихованців Академії знаходиться нині в складі Союзу. В їх імені та в імені всіх членів Союзу висловлюємо гарячу подяку працівникам Академії за те, що зуміли підняти високо стят Академії. *В. Іоанис (Голова), М. Сочинський (Секретар)*.

Спілка Інженерів і Техніків при т-ві «Руська Бесіда» в Чернівцях — «...Ми, інженери українці Румунії, згуртовані в «Спілці Інженерів і Техніків» при тов. «Руська Бесіда» в Чернівцях, висловлюємо з нагоди вільного десятилітнього існування нам усім так дорогої культурної інституції на чужині наш ширший привіт і бажаємо всім невстигшим працівникам около цієї Академії витривалості на будуче. За Управу інж. *Ф. Горещький (Голова), інж. Н. Ісепенко (Містоголова), інж. М. Дугкевич (писар)*».

Спілка Інженерів і Техніків Українців Емігрантів у Польщі — «...Головна Управа Спілки інженерів і техніків українців емігрантів у Польщі сердечно вітає та бажає дальших успіхів Високодостойній Українській Господарській Академії в дню її славного десятилітнього ювілею. Просимо вірити, що лише злидні емігранського життя позбавляють нас можливості особисто скласти ці свої привітання спеціальним своїм делегатом. Віримо, що не далекої вже той час, коли славне своє діло Академії зможе продовжувати на звільнених від окупації теренах Українській Народній Республіці. *Андрій Лукашевич (Голова), інж. Л. Панасенко (Секретар)*».

Спілка Українських Інженерів у Франції. — «...Спілка українських інженерів у Франції дозволяє собі зложити на Ваші руки поздоровлення для Академії з приводу 10-тилітнього її існування та побажання дальшого її розвитку і розширті. За Управу Спілки інж. *Д. Юскевич (Голова) інж. С. Нечай (Секретар)*».

Спілка Закінчених Високих Школ в ЧСР. — «...В день десятиліття Української Господарської Академії, Спілка Закінчених Високих Школ в ЧСР разом з Вами відзначає величезну заслугу Академії в розвитку української культури. На майбутнє бажаємо широкого розвитку та скоршої можливості своєї цінної чинності перенести на вільну українську землю. За Спілку: інж. *Ф. Герман, інж. М. Скидан*.

Товариство Українських Інженерів в ЧСР в Празі. «Всі члени Товариства Українських Інженерів в ЧСР клонять сьогодні свої голови перед Святинцею Української Технічної Науки з нагоди святого десятиліття з дня заснування Академії. Віддаємо честь тим, яких заслугою повстала та існує Українська Висока Технічна Школа, в першу чергу ініціаторам і братньому чеському народові за його батьківське ошкі, неоціниму поміч і величавий дарунок для цілого Українського Народу, дальше тим, що своїм знанням і працею виконали велике діло для розвитку української технічної науки... Інж. *А. Галка* — голова, інж. *М. Білоус* — секретар.

Спілка Українських Інженерів на Словацькій. «...Вітаємо Високий Ректорат, професуру та студентство Академії в день десятих роковин існування організації української культури — Української Господарської Академії... Бажаємо й надалі успішної праці Академії на славу і культурний розвиток нашого Народу». Інж. *О. Яремко* — голова, інж. *Іоантисини* — секретар.

Від Українських пресових бюр та Редакцій українських часописів:

Преса на своїх сторінках дуже широко відгукнулася на ювілейне свято Академії (про це мова буде далі). Але деякі органи преси та Українські бюра, крім того, надіслали окремі привітання. Зокрема:

Українське Бюро в Лондоні пише: «...Вірно, що весь український загаль в день 16 травня згадає Українську Господарську Академію не тільки словами, але й ділом, вступуючи громадно в члени Товариства Прихильників Академії. *В. Кисілевський*.

Українське Бюро в Берліні — «...Сподіємся що за допомогою українського суспільства вдасться вдержати Академію й надалі при житті та дати їй змогу працювати так, як це вона й досі робила на користь українського народу. Хай живе Українська Господарська Академія! За Бюро інж. *М. Селешко*.

Редакція часопису «Жіноча Доля» — «...В десяту річницю існування Славної Української Господарської Академії в Подєбрадах редакція «Жіночої Доля» в імені своїм і своїх читачок-господиць, заслав свої сердечні привітання цьому Джерелу Знання й бажає йому й надалі розвивати зерно науки на нашому рідному ґрунті... Слава організаторам Академії! Слава професорському Зборю! Слава вихованцям Академії — інженерам, що несуть своє знання в рідний наріччя! — *Редакція*».

Від поодиноких українських громадян.

«Захоплені переведеною справою. Байліпші побажання для майбутньої праці». *Ольга й Леся Петлюра*.

Перший Ректор Академії пише: «З вгледі десятиліття існування Української Господарської Академії прошу прийняти моє гаряче сердечне привітання. Душею своєю я завжди з Академією, в ці ж дні з особливим інтересом пригадую перші наші кроки при утворенню на еміграції рідної вищої школи і почувую себе щасливим, що в такій важливій національній праці судилося мені взяти близьку участь. Дайже Боже, щоб Академія й надалі залишилася вогнищем і розсадником української культури. Проф. інж. *І. Шовеніо*».

«Безперечно, десять літ — є порівняюче короткий термін. Однак сума викладеної праці, а головне — величезні цілі досягнень праці є безмірно великі. За цей короткий час зреалізувалася наша давня мрія — утворилася традиція Вищою Технічною Шкілниця, зміцнена реальними доказами в формі як многих соток технічних та експериментально-господарських наукових праць, так і чисельних кадрів молодих дипломованих фахівців. При цій нагоді дозволяю собі висловити глибоку щирість, що Українська Господарська Академія утримає неперервність традиції Української Технічної Вищою-Шкілної Освіти. Слава Господарській Академії — нашій єдиній національній Політехнічній Вищій Школі! Др. інж. *І. Феценко-Чопівський*».

«Дуже радую що не можу праз з вами сьнякувати наш вівієль. Прийміть найкращий прояв найгиріших побажань. Проф. *Ст. Смалъ-Стоцький*».

«Дуже радісно мені було одержати вістку, що наша школа дежила до цього першого вівієля. Зокрема приязно було мені одержати це заохочення, бо от уже чотири роки, як я відірваний від безпосередньої праці в рідній школі. Але повірте, що я завжди дуже уважно стежу за життя наших культурних установ на чужині й сподіваюся того часу, коли їм вдатися розгорнути активну діяльність в оточенні свого народу. Сподіваюся, що й мені доведеться це повернутися до праці серед свого народу. Прошу передати цей завітаний заа далекости привіт всім моїм колегам і студентам Академії, як є ще такі що пам'ятають мене. Проф. *Волод. Тимошенко*».

«Минуло десять літ тихої, уперто-інтенсивної наукової праці нашої Академії, що з'єднала коло себе десятки викладачів і сотні слухачів... Поступово зростадалася продуктивна наукова робота, яка зараз почала звертати на себе увагу та будити зацікавлення з боку українського громадянства. Вітаю всіх з десятиліттям існування нашої Господарської Академії й бажаю їй дальшого розвитку, а всій Викладачій Колегії — здоровля, спокійного життя та повної

можливості провадити свою наукову діяльність для арсту нашої культури й зміцнення української національної справи. Проф. В. Білюс».

«...Хай розвивається Академія й далі та стане рівноправним членом поміж європейських Високих шкіл! Проф. Д. Рейзінштейн».

«...Ювілей Академії — велике свято української культури, свято всієї України! Слава Академії, слава всім її працівникам! Евг. Вировий».

«...Щільний інтелігентський світ мусить подивляти величезні здібності і невичерпану енергію, які проявила Українська інтелігенція, створивши таку пональну наукову інституцію на чужині, серед тяжких і несприятливих обставин. Хай живе Українська Господарська Академія на користь рідному народові, на многія літа! А. Лукашевич».

«...З нагоди десятиліття шлю щирий привіт. Августин Волошин».

«...Хай ювілейний день буде для Академії лише солодким відпочинком на важкій, але й тепер уже славішній дорозі. Віват Академія, віват професори! О. Олесь».

«В десятиліття існування першої Української Господарської Академії пересилаю на Ваші руки, Високошановний Пане Ректоре, привіт Піонірам та першим Кермантам цієї Інституції. Велика подяка і признання за Вашу працю і труд при поставленню Академії на цій престижу, на якому вона опинилася! Честь Вам і слава за те, що Ви умілою рукою вхопили керму святих наук і дали українському народові зокрема, і культурному світові взагалі, кілька соток фахових працівників з європейською освітою, які по всіх закутних широкіх світа працюють і разом споняють певну місію для свого Народу! Пересилаю для Вас, усіх Аностолів Української науки і слова на зуктині — нязький поклон і остаю з повною пошаною до Вас і глибоким переконанням, що непертриваєте хвилеве недомогання химерного життя і не випустите керми свого човна, яку Ви потрапили затримати й в найтяжшу бурю! У Вас Керманці — вірять мільйони! Ольга Олександра Дучимінська».

При цьому було надіслано вірші в прозі, присвячені Укр. Госп. Академії:

«Наступала червона орда з огнем, мечем і...

... і розлетілись сизі орли на всі сторони світа. Не було сили встояти, бо вналя темрява переконань, стремільн та безліч доріг життєвих замаячили... Всі йшли до одної мети, а ріжними дорогами...

І повстала вежа вапняковська не мєв, але переконань... І всі хотіли йти згідно, суцільним фронтом, а кожде йшло своєю дорогою, у своїм напрямку...

У цій метушні, хаосі наступила червона хмара й все правдила...

І розсіпались молоді орли по білому світу... Липили рідні гнізда, широкі лани, які їх учили любити волю, та вишневі сади, які квітачили їхні серця любов'ю великої Ідеї.

Летіли на незнане. Кожне у своїй душі несло велику любов Ідеї та надію здійснення її. Йшли з твердою постановою вернути пообідникам...

І анайшлися Керманці молодих орлі — повели їх дорогою праці і обов'язків та вказали їм напрям, яким можуть зайти у світ, а там і рідну Землю!

А там чекають їх широкі стени, вишневі сади і матери з тугою в душі... Чекають могилы, які взяли в обійми тих, які ждали й не діждалися... Чекає Іх Земля-Мати, яка виростила їх і викормила, з якої труди вносали віру й завітність...

Жди! — Вони вернуться!

Хай в Тобі буде стільки віри, що у Них!».

16. V. 1932.

В ювілейний день Орлів.

«...Слово науки, це лішня зброя в боротьбі за ідею. І десять років Академія міцно тримала в своїх руках цю зброю і ділала нев в напрямку досягнення нашої найвищої Ідеї — вільної і незалежної України. Вірою, що недалекий вже

час П адійшення. Пошли ж Вам Бог сил і здоров'я в Вашій тяжкій, але почесній праці на користь нашої Батьківщини. Полк. *Б. Цибулеский*.

«Десятиріччя безперервного національно-наукової праці Української Господарської Академії в Подєбрадах навіть довела не тільки своєму народові, а й ворогам його, що в жилах цього народу ховається кров — криця, а в нервово-духовній істоті його виявляються джерела споконвічної упертості й духовної витривалості разом з силою духовної творчості, як властиві цім українського народу. Не тільки наукові скарби, створені професорами Академії, високо цінують її, а й те національне завдання, національне виховування й зміцнення молоді, як майбутніх захистників національної ідеї й державності України. Україна мусить перейти стадію, поруч з іншими, не тільки культурно-державного відродження, але й виявити ту приховану й придушену історичними обставинами силу генія в його творчості, як частину вселюдського поступу й всевітньої культури. У виконанню цього завдання полягала сила й значіння Академії, й вона виконала його з честю, а тому їй належить слава й дяка. Хай же живуть достойні представники й працівники Академії, хай живуть молоді зважувачі сили, створені тими працівниками науки. А Чехословацькому народові й його урядові вічна подяка. Ген. др. *М. Галин*. Письменник *І. Гаурилюк*, інж. *В. Гетьманченко*, проф. *К. Ребик*, учитель *Чернуга*.

«...Надсилаю гариче привітання персоналу Академії й шире побажання сил фізичних і душевних в згоді пережити тяжку світову кризу і врятувати від ліквідації єдиний український розсадник політехнічних наук. Мав приємність в минулому році ознайомитись з Академією і переконатись, що все зроблене в ній за короткий термін свідчить про великий організаторський хист, зібраність і завзятість української інтелігенції. Хай же живе й процвітає Академія на користь і славу Української Нації і вічна вдячність братньому Чеському народові за його великодушність і мудре зрозуміння взаємної користі, приязні і співпраці нації. За це, дасть Бог, сторицею йому відплатити в короткому часі Український Нарід! Инж. *Е. Ялиць*».

«В цей урочистий день пригадую незабутню осінь 1922 р. коли ми, студенти Академії, тільки що приїхали з Польщі, з таборів інтернованих. Обідрані, виснажені фізично, пригнічені морально. Гірше почуття після поразки у збройній боротьбі за визволення, почуття збільшене жахливими умовами таборового сидіння, робило з нас, ще молодих тоді людей, духовних калік, що передчасно зістарілися. Академія відродила нас до життя. Дала нам нові сили до боротьби. Наповнила наше життя новим і глибоким змістом. Пригадую велике піднесення, з яким тоді всі бралися до роботи: і професура і студентство. Пригадую офірність, запізатість, відданість, що виявляли всі, хто зв'язаний був з Академією, у служенню цьому Подєбралському огнищеві української культури. В день звищолю, в день, коли робляться відсумки і коли оглядаються на пережитий шлях, хочу смердити, що наслідки праці Академії виявляються не тільки в кількості випущених інженерів, у числі видрукованих сторінок... Академія в найтяжчі часи емігрантського лихоліття відновила, відбудувала національну енергію, створила національне піднесення і завзятість, врятувавши від загубові духовної кількості молодих українських сил. Академія цю національну енергію розповсюджувала далеко поза свої межі. І поруч з оцінкою діяльності Академії, як національного політехнічної школи, що давала освіту українським інженерам і творила підвалини для української науки, поруч з цією оцінкою треба оцінювати її і як джерело національного піднесення, як той відтінок національного фронту, де в певний момент вступив був прийнятий і почала нова офензива за нашу національну справу. Инж. *Б. Гловінський*».

«...Лише залишаючи стіни її — Матері нашої — Академії, пізнаємо всю вартість її для нас, її вихованців. Не ми винні, що життя нао немилосердно топче і в жахливій боротьбі з нуждою не в силі ми — діти Академії — підтримати її матеріально. Але всеж таки з останнього хочу дати Академії свій пай

в 10 доларів річно, які почав складати. Дай Боже, щоб жила наша Слава Академія на чужині так довго, доки триумфально не в'їде вона до Столиці України. *Інж. С. Радзівський*.

«...Від душі бажаю, щоб всі скарги духові і матеріальні, яких здобули ми, дякуючи шляхетній допомозі наших братів Чехословаків, за всяку ціну були збережені на користь Українського народу й на славу Подєбрядської Академії! Доля нашої Alma Mater перейшла тепер до наших власних рук. З метою удержання академії при житті ми взяли гасло: «Нарід собі!» Сподієм же свій патріотичний обов'язок перед Народом і перед собою. Най ніхто не останеться глухим до цього великого історичного порятку. Докажемо світові, що вже й ми ємо дозрілими, що вже й ми научилися любити й жертвувати.

В гору ж серця і до нової праці!

Ставайте, шикуйтеся дружньо в ряди
ві, як один — професори й хованці,
сійте насіння: Нарід собі!

Інж. В. Зазимко.

«З приводу десятилітнього ювілею Першої і на сьогодні єдиної української політехніки, ширю вітаю Світлий професорський склад моєї Alma Mater — Української Господарської Академії — я складаю глибоку подяку за ту віддану й дбайливу наукову працю, якою Високостаїнна й од ніній Славетина Професура поставила нашу високу школу на такий рівень, що її диплом і титул інженера є гордістю й честю для кожного абсолютента, знання якого шанують і визнають чужинці. В цей історичний визначний день, як у життю Академії, так і в боротьбі цілого українського Народу, в глибокій пошані і з безмірною вдячністю нинію склону голову перед пам'ятю передчасно померлих і. п. професорів і студентів Академії, що всю свою працю, навіть на шкоду своєму здоров'ю, віддали Славі Академії — гордошам українського народу. Хай живе, процвітає і славить українське ім'я Наша Висока Школа! Vivat Akademia! Vivat professores! *Інж. В. Бибик*.

«В день десятилітнього ювілею існування нашої «Alma Mater», шлю найсердечніші привітання з гарячим бажанням, щоб вдалося перемоти всі труднощі на шляху до дальшого існування і розквіту української національної *Політехніки*. Слава героям, що високо підняли й витривало несуть прекрасний прапор української культури! Для облегчення їх важкого змагання за удержання національної технічної школи складаю на conto Т-ва Прихильників У. Г. А. (по-за нормальним членським внеском) 25 кч. *Інж. М. Литвицький*.

«З нагоди ювілейного існування Української Господарської Академії складаю онім шляхом свої найщиріші побажання для будущиости цієї нашої олімпічної Високої Технічної Школи. Я сам, як вихованець Академії, маю змогу в житті пізнати, скільки користі принесла Академія для українського народу, а зокрема для української справи за кордоном. Сьогодні сотки вишколених в Академії інженерів працюють на всіх ділянках української дієвности з успіхом. Затяжна господарська криза не дає всім можливости розвинути той дієвности, що вони б хотіли розвинути. Так само й Академія не має змоги розвиватись так, як це було б бажанням для українського народу. Сподіємось одначе, що українському суспільству вдасться перебороти ті всі матеріальні труднощі, що загрожують Академії, і... вдасться цю нашу олімпічну Високу Технічну Школу вдержати... *Інж. М. Селешко*.

«...Я певен, що в цей великий день ми всі, що виїшли з стін дорогої нам Академії для праці на нашій народній ніші, хоч розкидали по цілому світу, все ж духово між Вами. Українська Господарська Академія дала нам знання, навчила нас самостійно працювати і національно загартовувати й зливати в національну єдність, вимустила ората й засівати народню цілну. Врожай буде, й великий многостраждальний український народ оцінить Вашу велику роботу й жертвенність для нього й віддачить. *Інж. С. Панця*».

Лекторський склад Академії та Матуральних курсів при УГА в 1922 р.

Лекторський склад Академії з р. 1932.

III. ВІДГУКИ ПРЕСИ.

На ювілейне свято Академії широко відгукнулася не тільки українська, але також і чеська преса. Багато великих чеських часописів, а також місцеві пресові органи, вмістили низку інформаційних статей про чинність Академії та перебіг ювілейного свята. Щодо української преси, то за даними Українського Історичного Кабінету в Празі, лише протягом трьох місяців, в українських пресових органах вищено про Академію 30 статей. Цей реєстр далеко неповний, бо в ньому взяті під увагу не всі місячники та фахові часописи з Краю.

Буде цікавим навести хочаб декілька уривків зі статей вміщених в пресі. Аграрницький «*Večer*», описуючи перебіг святочної академії, констатує, що «ювілейне свято пройшло дуже добре й було справді *славянським святом*, яке також було висловом визнання поступового руху чехословацького хліборобства».

«*Poděbradské Noviny*» докладно описуючи досягнення Академії, між іншим кажуть: «Академія з вдячності за гостинність, яку вона має на теренах Чехословацької республіки, уділила особливу увагу зближенню народів чеського та українського, намагаючись покласти підвалини для майбутніх їхніх господарських стиків... Без пересадки можна сказати, що Академія як з боку педагогічного, так і з боку наукового тішиться доброю славою в Чехословацькій й на чужині».

«*Polabské Noviny*» зазначають, що між іншим українська еміграція дала чеському громадянству можливість етнографічно пізнати Україну. Мистецтво музичне, драматичне, народні типові танці та національні крої тішилися завжди великою увагою і вказували завжди й красу й інтелігентність емігрантів.

Не тільки з боку наукового, але й з цього боку Академія репрезентувала себе понайліше. Належить також сказати, що члени Академії залозили в Подєбрадах відділ місцевої соціальної єдноти, а пізніше утворили самостійну громаду «Український Сокіл».

«Оглядаючись на цілу чинність Академії, ми гадуємо, що той зоологізм, який штучно був виключуваний ворогами української еміграції, розвіявся й мусів, дякуючи шляхетним виступам професорського складу та більшості студентства, уступити місце найширшим почуванням. ...Те, що Академією було виконано — закінчуєть «*Polabské Noviny*» — з наукового й національного боку мусить принести найбільші овочі квітній Україні. Обов'язком чеського суспільства є якнайширше взяти участь в ювілейному святі Академії».

«*Лазне Полебради*» (курортний часопис) зазначає, що «для українського народу Академія набуває великого значіння, поскільки вона є єдиною *візною* науковим трибуною для української національної технічної науки».

«*Діло*» вмістило декілька статей про Академію. В одній з них (4. VI. 1932. ч. 122) цей часопис пише: «У нас, на західних землях, абсолютенти Української Господарської Академії добре відомі. Найбільше працює тут агрономів та економістів-кооператорів, хоч не бракує теж абсолютентів інших відділів Академії. Всі вони працюють вже декілька літ та виказали не тільки рівносартну працю з абсолютентами інших подібних високих шкіл, але до того показалися добрими громадянами та організаторами. Майже в кожній з наших установ працюють абсолютенти Академії, є вони так у краю, як теж і в центральних установах. «Сільський Господар», Маслосоюз, Репіційний Союз Укр. Кооператив мають цих абсолютентів при праці на визначних місцях, Повітові Союзи Кооператив та Філії «Сільського Господаря» і відділи Маслосоюзу бачать цих абсолютентів при щоденній праці на периферії. І люди вони співняють свої завдання в кожному разі не гірше, ніж інші, які покінчили чужі високі технічні школи за кордоном. Так то Академія поповнила ряди наших фахівців у краю новими силами та цим дала можливість розвинути невідній діялнці нашій крайній праці».

...Тому теж треба повітати ініціативу «Сільського Господаря» та інших

наших установ, що рішило створити Комітет для допомоги Академії, який зайнявся би збиранням потрібних фондів через вербовання членів до цього Товариства (Прихильників УГА. *Ред.*) на західних землях. Ми обов'язані тим більше до того, щоби помогти Академії, бо її абсолютна працездатність являється для нас великою перевагою, а майбутні наші праці так у ділянці техніки, як і економіки, вимагатимуть на будуче нових сил, яких нам не дасть ні одна чужа школа. Тому підтримка краю у цій справі необхідна. А вона буде великою моральною підтримкою для творців і працівників Академії, які серед небувало важких матеріальних умови творять українську техніку науку, користуючись сприятливими умовами праці в Чехословацькій Республіці.

«Новий Час» (Львів з 18. V. 1932 р. ч. 106) в статті під заголовком «Шляхом духовної соборності» між іншим пише: «Ця заслужена Висока Школа (Українська Господарська Академія. *Ред.*) як в складі своїх професорів, так і в лавах студентства, зосередила Українців із Великої України і з Галичини, Воллині, Зеленої Буковини далекої Кубані і навіть почасті з Зеленого Кліну. В тісній співпраці ця наша національно свідомо інтелігенція, переборюючи всі перешкоди, розвинувла широку акцію підготовки до відбудови українського господарства та знань».

Американська «Свобода» (Дж. Сіті 7. VI. 32 р. ч. 131), описуючи перебіг ювілейного свята Академії між іншим зауважує: «Цей ювілей мав далеко ширше значіння, ніж свято в нормальних умовах існуючої будівлі, хоч би й занадто владареної, високої школи. Це було передосяг національного свято глобальної й дискусійної ворогості української культури. Це був один з доказів нашої дозрілості — доказ, що культурно ми наріз стог на західно-європейському рівні. Це було свято нашої придатності власними інтелектуальними силами, без оспекунів, будувати теоретичні підвалини технічного й господарського розвитку українського народу».

Та ж сама газета в передовій статті з дня 13 червня 1932, ч. 136, під заголовком: «Своя школа на своїй землі», пише: — «Вже багато писалося про десятилітній вивілей Української Господарської Академії в Подєбрадах. Бо якжеж не писати? Це ж перша того роду українська школа, створена в важких умовах емігрантського життя. А до того існуюча на чужій землі. Коли в таких обставинах ота Академія могла повстати, розвиватись і дістати від чужих учених призначення дівсної наукової інституції, то це неабиякий культурний наш здобуток».

І воли з тої Академії вийшли вже понад 500 українських інженерів, то це теж великий плюс, коли думаємо про тім от хочби про господарську розбудову нашої країни і про власні сили. Тому вже навіть ті аргументи промовляють за те, щоб доложити всіх зусиль, щоб Українську Господарську Академію вдержати при житті, навіть у тім випадку, колиб титар цього вдержання цілком виваз на плечі українського народу. І тому завив знайти три тисячі сілдоміх грошани, котрі годувались б платити річно по 10 дол. на вдержання Академії, повинен знайти якнайширший відгомін.

...Ми не сміємо допустити до ліквідації Української Господарської Академії в Чехословацькій, але разом з тим ми маємо ставити справу так, як її вже поставили наші браття на Закарпатській Україні коли проголосим: «Українська Господарська Академія має бути на Закарпатті».

«Народня Воля» (Скреттон, 14 червня 1932, ч. 67) пише: «...На всіх окупованих чужинцями українських землях, українські високі школи й поодинокі катедри в університетах знищено (у Чернівцях і Львові), а на Вошкій Україні в тлімних школах ще й досі панує російська мова. В цей час українські імігранти у Чехословацькій створили свої високі школи і між ними найважачишою — Подєбрядську Академію».

...УГА уже десять років виконає велике завдання — готув будівничих українського народного господарства.. Сотки інженерів-українців покінчили цю

школу і багато з них виявили себе добрими працівниками... На жаль, дальша праця Академії стоїть під загрозою... Коли б українцям удалося удержати свою єдину технічну школу, то це була б найбільша заслуга у нашій еміграції перед українським народом на довгі десятки років».

«*Канадійський Фермер*» (Вінніпег Ман. 1. VI. 1932., ч. 22), пишучи про 10-літню чинність Академії, так пояснює причини її розвитку: «...Жадна заборча рука чужих сил не в стані припинити того органічного потягу до соборності нашої нації, який є логічним висновком поступу національної свідомості серед народніх мас. Позбавлена можливості об'єднано працювати на будь-якій частині своєї рідної землі, українська еліта зі всіх українських земель відбравлася за кордон для того, щоб там започаткувати відразу декілька огнищ української науки та високої освіти»...

Канадійський «*Український Голос*» (ч. 23) умістив дуже гарну статтю — «*Нарід — собі*», в якій незвичайно цікаво споларизовано цю засаду, маючи на увазі дальшу долю подбродської політехніки. Автор слушно запитує й відповідає: «Коли Академія впаде, — хто буде винний: ми самі, чи хтось інший? — *Ясно, що ми самі!*» Тому він заклинає всіх до праці, щоб У. Г. А була врятована, доки це не пізно. «Ми мусимо швидко рухатися, мусимо зібрати найменший грінш, але від усіх і приг всіх нагодах, а тоді ми не лише одну свою Академію збережемо, а ще й десять нових поставимо»...

Європейський кореспондент шікагської газети «*Січ*» (ч. 14) в цікавій статті «*Свято і Будні*», трактує це саме питання, ясно конкретизуючи його. Отже про збереження У. Г. А. каже він, «має... думати не абстрактний «український народ», а конкретно кожний з нас: професор і хлібороб, священник і робітник, лікар і адвокат, фермер і кооператор, урядовець і кунець». «Сирвака подбродської Академії — читавмо далі — одна із сирав, що стоїть на великому історичному шляху, котрий стелиться перед Українським народом». Стаття кінчається заклик до заокеанських побратимів: «Тепер черга за нашими українськими американськими організаціями»...

З великим захопленням про У. Г. А. пише в «*Америці*» (ч. 83) молодий американський земляк, п. *Антін Логович*, що недавно відвідав її. Ось кілька уривків з його незвичайно цікавих спостережень:

«Сьогодні пишу з одушевленням. Я найшов українців ідеалістів. Не таких ідеалістів, що сидять і сподіваються найкращого, але таких що лдуть і виконують діло. Сьогодні я відвідав рештки Української Господарської Академії в Подєбрадах. Це дійсно може зачудувати, що українці можуть мати таке вносадження в чужій державі. Там бачив я доволі матеріалу, щоб уладити університет навіть в Америці».

Найцікавіші результати праці *студентів*. Я бачив там архітектуральні рисунки, виконані у таких подробицях і з такою наймонірною терпеливістю, що таких праць годі подібати в Америці. *Я в Америці мав нагоду оглядати подібні праці, але ці в Українській Господарській Академії без перешкоди треба поставити висше.*

А всі ті праці виконані у відношенні до України, її території, рік, лісів і т. д. Праці ведуть в такий спосіб що коли *студенти покінчать науки, вони не тільки добрі інженери, але також українці з добрим і потрібним знанням*. Цей вишкіл має на меті створити спеціалістів, коли Україна стане самостійною державою і буде їх потребувати.

Хочу зазначити, що тамошні українські студенти стоять вшесте від чехів. Там є кількох чеських професорів, котрі це заявляють, додаючи, що українці-студенти працюють з одушевленням, бо мають перед собою до здійснення великий ідеал»...

Я радий би американським українцям, що лдуть до Європи, поступити до Подєбрад, оглянути Академію, то може більше чульсь би українцями і бути гідні своїм національним іменем»...

До цієї статті редакція «Америки» долучила отаку примітку: «Від себе додамо до цього листа, що перше кожний повинен його прочитати».

А друге, слід би дійсно американським Українцям пригадуватися і ближше зацікавитися тією високою культурною установою, яку створили українські патріоти діла, праці і труду, на еміграції в чужому краю, не для себе і не для слави, але для України».

Ужгородська «Свобода» (22. V. 1932 р., ч. 20) в передовій статті під заголовком «Українська Господарська Академія має бути на Підкарпатті», пише: «Академія власне не є вже школою еміграційною, пужною метою якої було — обслужити в першу чергу еміграцію, а є *яке школою асенаціонального значіння*... Лиш один логічний і єдиною доцільний вихід видимо з того положення, в якому зараз знаходиться Українська Академія — *се перенесення її на нашу країну, з замку короля Юрія в Подєбрадах до замку Корятєвича на Подкарі. Руси. Чи не була б сія історична подія записана золотими літерами до книжки чесько-українських зносин?* Ми жадаємо переселення до нас Української Господарської Академії».

«Сільський Господар» (Львів, 15. V. 1932 р., ч. 10) пише: «Академія припиняє до значного поширення наукової та фахової літератури в мові українській. Вона, наперстї, зробилає може найбільшим організуючим центром укр. інтелігенції закордоном. Вона задовольнює потреби не лише еміграції — своєю діяльністю, вона обслуговує цілу націю українську. Співпрацюючи з різного роду чужинцями науковими установами, вона причиняєє до широкої пропаганди нашої національної ідеї. Для чужинців вона є живим свідком культурної дозрілості нашого народу та його національної окремішности».

«Кооперативне Молодечество» (Львів, в ч. 6, з 1. черня 1932 р.), інформуючи про чинність Академії, констатує: «Академія розвинула продуктивну діяльність, даючи цінні надбання всьому укр. народові та створюючи культурний осередок фахової освіти... Завданням Української Господарської Академії висколотити теоретично й практично абсолютентів, які зуміли би самостійно працювати на полі економічного відродження. Це завдання виконує Академія з повним успіхом».

«За цей величезний і успішний вклад праці належить Академії повне признание. І це признание висказала українська Нація Академії з нагоди святкування першого її десятиліття».

«Тризуб», шукаючи причин успіху й внутрішньої сили Академії, констатує: «...громадський підхід до справи, рішучий розрив з так зниклим для старих, «спражних» високим шкільно-формально-байбужним відношенням до студента, був, є і буде тією питомою рисою, що ставить Академію, як шкільний заклад, на цілком особнє місце... В ідеологічній та практичній силі цих принципів, в них і лише в них, лежить головна причина успіху Академії, як школи, секрет її життєвих досягнєнь. Правдивий патріотизм, патріотизм бундєної праці, скерований до однієї мети й підготовки досвідчених старшинських кадрів тієї армії, що вийшовуватиме господарсько-технічну відбудову України, — ось той етизмуд, що ніколи не зраджував проводирям Академії, що надавав усім цим працівникам сили і охоти до дальшої праці».

«Літ. Наук. Вістник» (Червень 1932 р.) в статті «Подєбрядська Академія» за підписом *Бунєний студєнт*, характеризуючи постання УГА та її окремішности, каже: «Академія повстала дуже хутко зі своїми лабораторіями, кабінетами, приладдям... Ми завалто були «матеріал», щоб побачити десять літ Академії — «з боку», очима обсерватора. Але навіть і нас часами вражало виняткове видонисько того, як росла по лабораторіях, по аудиторіях, по креслірах — *людська особистість*: як з шореткого, часом примітивного «чорнозозного» матеріялу з кожним викладом, іспитом все виразніше формувалась *посість*, з'являлись нові граї, нові риси. Кажу, звичайно, не про старих студентів, що

потрапили до Академії після вимушеної перерви — закінчити освіту. Кажу про той чималий відсоток студентства, що форсував матуру часом рівнобіжно зі студіями на першій курсі (вільними слухачами) Академії.

Окептики скажуть, що ця досвідна стация, якою була Академія, часами може набирала теплярного характеру. Розуміється, що Академія виросла на спеціально обробленому ґрунті. Але все ж на цій ґрунті виріс міцно насичений культурою осередок справжньої (може й лабораторійної виформованої) національної інтелігенції, що ним була разом з подебрадською українською кількістю, Академія.

«Кооперативна Республіка» (Червень 1932 р.) з приводу десятиліття Академії пише: «...В Академії, як і в інших вищих школах на чужині, аналізує можливість розвитку вільна й незалежна українська наука. Тут виховалися нові кадри укр. інтелігенції — після того, як не знайшлося для них місця на рідних землях. ...Заслуги Академії на полі української науки і перед українською нацією такі великі, що їх не можна ані докладно представити, ані належно оцінити в коротких ає конечности журнальних чи газетних статтях. Вони чекають вже свого дослідника, який з повною компетенцією вярє б за цю працю. ...Лєя заснування рідної української високої політехнічної школи на чужині повстала, мабуть не випадково, в найбільшому і найкраще зорганізованому осередку української соборницької еміґрації з усіх земель України — там, де були всі дані, а передовсім політичні умови для її розвитку: повна свобода в правдивій демократії, — в Празі. ...Не будемо на цьому місці зупинятися хочби й над самими вислідами десятилітньої праці УГА, тобто повторювати б. м. те, про що писала вже піла наша преса. Зі свого обов'язку не можемо одначе без особливого підкреслення поминути того факту, що Укр. Госп. Академія була тією школою, що до осені 1931 р. дала нашому народові 148 молодих інженерів-економістів, з котрих не мале число працює на зах.-укр. землях, асібно ж в кооперативі, — та не аґадати поважного ріжностороннього наукового доробку Української Господарської Академії, а зокрема в ділянці кооперативного знання».

Той же самий журнал в незвичайно гарній статті *Д-ра К. Коберського* — «Подебрадська Політехніка» (VII—VIII, 1932), яскраво змальовуючи *всенациональне значіння У. Г. А.*, робить такий висновок:

«Зроблено за 10 літ величезне діло після програми, наміченої в перших роках по розгромі. Воно, це діло, ще далеко не докінчене і тому булоб надзвичайною шкодою для української справи, якщо сталося те, у що не хочеться й вірити, щоб Укр. Господ. Академія малаб підлягти ліквідації! Не хочеться вірити тому, бо вона така потрібна, не хочеться й допустити, щоб ці культурні надбання і той моральний капітал могли впасти жертвою господарської кризи. Чи не найдеється можливости перенести Академії туди, де вона тепер найбільш потрібна — на етноґрафічну українську територію?»

Академія — це нині *всукраїнська* культурна цінність. Щоб там не було колось і десь — *своєдня вона — це добро Соборної України*. Ми мусимо її піддержати. Віримо, що її учительський склад, якщо вдасться Академію удержати, виховуватиме й далі нашу молодь на свідомих українських громадян-соборників, вірних українським незалежницьким і демократичним традиціям, так, як вони й досі одушевляли Академію у мурашній праці».

НЕКРОЛОГИ.

Евген Голіцинський.

(† 17 березня 1932 р.).

В ніч з 16 на 17 березня 1932 р. помер в Празькій клініці від септичного запалення серця інж. Евген Миколайович Голіцинський, доцент Української Господарської Академії, український вчений, громадський і політичний діяч, активний член Союзу організацій інженерів українців на еміграції.

Е. Голіцинський народився 20 жовтня 1878 р. в м. Кишиневі, де його батько займав високу військову посаду. Вже з малих років, призначений батьками для військової кар'єри, середню освіту набуває він в Київському кадетському корпусі. Але, наперекір бажанням батьків, пориває він з військовою кар'єрою і вступає до Московської Вищої Технічної Школи, звідкіль скоро (1910 р.) переводиться до Київського Політехнічного Інституту. З студентськими роками Е. Голіцинського зв'язана і перша його діяльність громадсько-політична, як члена РУП. Політичні моменти примушують його емігрувати за кордон, де на чеській Техніці в Празі набуває він р. 1907 знання інженера-хіміка. Амністія 1905 року дозволяє йому вернути на Батьківщину, де в роках 1908—1917 він працює як хімік та як помічник директора на різних цукроварнях, засновує при Волинському земстві земську хімічну лабораторію та насінницьку контрольну станцію і стає першим її керівником. Роки 1917—1920 високують Е. Голіцинського на чільні ролі в відбудові Української Державності. За часів Центральної Ради він поступово займає посади: Звенигородського повітового Комісара, Директора Загального Департаменту Генерального Секретаріату Торгу і Промисловості, в. о. Начальника Експедиції заготовок державних паперів. За часів Директорії він є головою Надзвичайної Дипломатичної Місії до Спол. Штатів Півн. Америки, а потім головою такої же Місії до Естонії й Литви.

В роках 1922—23 Е. Голіцинський викладає, яко доцент, хімію на Українській Політехніці у Львові, а в році 1924 переходить до Української Господарської Академії в ЧСР, де керує катедрою ферментаційної хімічної технології на хемічному відділі. Не обмежуючись одною лише педагогічною діяльністю, він прикладає багато сили і енергії до розбудови цієї першої Укр. Політехніки. Зокрема хемічний відділ Академії завдячує йому улаштування і урядження своїх технологічних лабораторій та організацію т. зв. хемічної бібліотеки.

Многочітні попередні фабрична діяльність Е. М. в певній мірі знайшла свій відбиток і в його педагогічній діяльності. Кожну теоретичну проблему він в першу чергу оцінював з погляду важливості її в практичній хемії, а головну вагу у вихові інженера-хіміка покладав в набуттю ним уміння практично роз-

в'язати кожне завдання, що може повставати перед ним в фабричній діяльності. Мало знати, потрібно уміти практично приміняти свої знання, — так формулював він цей свій погляд і відповідно цьому була скерована його педагогічна діяльність. Студентство для нього не було безлічною масою, якій *ex cathedra* передаються потрібні знання. До кожного зі своїх вихованців він підходив з окремою міркою, тонко, як психолог, углядаючи в кожному його властивості, його знання, його наданість і відповідно до цього ставив до нього вимоги, наділяв певними порадами щодо дальших його кроків по закінченню школи. Навіть по закінченню ними школи, Е. М. не перестав цікавитися долею його вихованців: він стежить за дальшими їхніми кроками, помагає улаштуватися на посади, а більш наданих улаштовує по чужих школах для більшого удосконалення в їхньому фаху.

Практицизм в знанню в рівні мірі відбився і на його наукових працях. Широко і ґрунтовно засвідчений в теоретичні підвалини хемії, навіть і в ті, що здавалось би мало мали відношення до його фаху, — вибрав він для своїх досліджень проблеми практичного характеру, і в першу чергу ті, що мали безпосереднє відношення до розвитку промисловости на Україні. Декілька років він практично працює над проблемою овочевих гни та над проблемою мальтозових гни, а останні два роки його життя були присвячені мікологічним дослідженням над сітотомусеями. Сировий матеріал з цих його праць вичікує фахівця для упорядкування і видання в друку. Самим Е. М. було опубліковано тільки одну деталь цих його останніх досліджень під заголовком: «*Die Bekämpfung der Schimmelpilze auf dem Watterpfropfen*» (Centralblatt f. Bakteriologie. B. 77. 1929).

Розуміючи значіння і потребу для еміґрації організованого життя, Е. М. брав активну участь в багатьох організаціях громадського і фахового характеру на еміґрації: він був основоположником «Рідної школи» на еміґрації в Чехії, сеновоположником і першим головою хемічно-технологічного гуртка при УГА, членом Опіаки техніків сільського гос-ва і інших товариств.

Особливо близько брав до серця Е. М. долю Союзу організацій інженерів українців на еміґрації. Він працював в організаційній комісії по підготовці Установчого З'їзду Союзу; брав участь, як представник УГА, на цьому З'їзді; стоячи близько до Управи Союзу, помагав останній в розробленню певних завдань, що ставило життя перед молодого організацією; був делегований від Союзу на Конгрес Славянських інженерів в Парижі восени 1931 р.; своїми впливами і персонально помагав в праці Бюро Праці при Управі Союзу; на 1 річницю а'їзді представників організацій Союзу в році 1931 його обрано головою З'їзду, а на біжучий 1932 р. він був обраний до Ревізійної Комісії Союзу.

Несподівана, невилічима хвороба назавжди відірвала від нас Е. М. ще повного сил і енергії. Але його думки, його досвід, який він увесь час прагнув нам передати, вплив його світлої особи надовго ще залишаться між нами.

Инж. В. Кучеренко.

Олександр Михайловський.

(† 16 березня 1932 р.).

16 березня 1932 р. безжалісна смерть вибила з рядів українських фахівців одного з тих, що належать до тої генерації наших інженерів, які кладуть початок традиції українського інженера-суспільника ще з довоєнно-передреволюційної доби. Инж. О. П. Михайловський пройшов ціле своє життя як раз по тому шляху, який в'яже роботу фахівця-техніка з суспільно-національною роботою. О. П. Михайловський не уявляв собі інакше своєї фахової роботи як в зв'язку з суспільно-національною потребою української вільвольної боротьби. Від студентських років як до кінця свого життя він ішов по цьому шляху.

Олександр Павлович Михайловський народився 17 травня 1882 р. в селі Солонцях Кобеляцького повіту на Полтавщині. В 1901 р. закінчив Полтавську

Реальну Школу. В 1902 р. вступає до Харківського Технологічного Інституту. В 1904 р. переживає долю всіх тих студентів, що беруть участь в громадсько-політичному життві, — за участь в політичних демонстраціях його звільнено з Інституту з повбавленням права вступу до інших вишніх шкіл. В наслідок цього звільнення він мусить відбувати військову службу і лише після війська в 1906 році йому вдається поновити свої студії в Харківському Технологічному Інституті, який він закінчив в 1912 р. по механічному відділу з титулом інженера-технолога.

Ще будучи студентом Технологічного Інституту, О. П. працював в Полтавському Губерніальному Земстві у відділі по оцінці фабрик і заводів. В цім часі під його керівництвом було переведено дослідження і оцінку дрібної сільсько-господарської промисловости Полтавщини.

По закінченні Інституту, О. П. працює спочатку в приватній млино-будівельній конторі Ерлінгера в Ростові н./Д. З 1914 р. переходить на працю до Полтавського Губерніального Земства, як фахівець по млинарству і переробці продуктів для постачання армії і міст. Кількалітній досвід в земській роботі, знання народніх потреб і розуміння земського комунального господарства висувують О. П. в 1918 р., за часів демократичного земства, на становище заступника голови Полтавської Губерніальної Земської Управи і одночасно керівника технічним відділом Земства.

Після окупення Полтави, в зв'язку з наступом большевиків, О. П. переходить в 1919 р. на працю до українського міністерства земельних справ на становище директора Департаменту земельної реформи, на якому він пробує аж до 1922 року.

В 1922 році в часі заснування Української Господарської Академії в Чехословаччині Професорська Рада Академії образа О. П. 7 травня 1922 р. доцентом по кафедрі механічної технології. Керуючи кафедрою механічної технології, О. П. викладав, крім того, графостатику, проєктування, креслення, технологію будівельних матеріалів, під'ємники.

Як в перші організаційні роки Академії, так і пізніше через увесь час О. П. брав живу активну участь у всіх педагогічних й організаційних справах його фаху. Діяльність О. П. на науково-педагогічному полі була завжди проінята основною думкою — потреби української національної технічно-господарської освіти і підготовки національних фахових кадрів як основної передумови в піднесенню сусільно-господарського розвитку українського народу. Всю свою технічно-фахову працю в своїй професорській діяльності Академії він тісно сполучав з потребою підготовки і вихови національного фахівця — українського інженера-сусільника і активного громадянина, вихованого в своїй Українській Високій Технічній Школі і пристосованого до його науково-фаховий підготовці до рідних українських умов і потреб. Це була основна ідея в праці покійного на становищі доцента Академії. Цю ідею він вкладав і в душу своїх студентів. Для цієї ідеї він працював до останнього дня свого життя.

Покійний був тою індивідуальністю, яка характеризується простотою, одвергістю, щирістю, добротою і сердечною товарищиством, з гумором української

вдачі та упертістю в праці. Ці риси його характеру відбивались у всій його поведінці, фаховій роботі і в громадській праці.

По своїх суспільно-політичних переконаннях О. П. змолоду належав до ГУП. Еволюціонуєчи в сторону українського народництва, пізніше він вступив в ряди українських соціалістів-революціонерів.

В особі О. П. Михайловського Академія втратила не тільки свого доцента, але й видатного фахівця й доброго педагога, українські інженери втратили в ньому колегу, як видатну фахову силу, його товариші й приятелі втратили щирого друга, а українське суспільство і український нарід — втратили щирого громадянина і патріота своєї батьківщини, для якої він жив і працював.

Хто знав покойного О. П. Михайловського, в серцях тих будуть залишені про нього найкращі спогади і почуття жалю й болю з приводу передчасної його смерті.

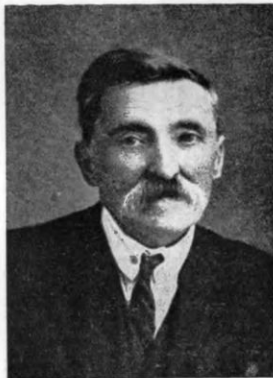
Інж. Гр. Денисенко.

Модест Левицький.

(† 16 червня 1932 р.).

12 червня ц. р. заслаб, а 16 червня, після тяжких мук, помер на 66-му році життя бувший лектор української мови та лікар Української Господарської Академії М. П. Левицький.

В особі М. П. Левицького українське громадянство втратило не тільки письменника й державника та громадянина, невтомного і до останніх днів своїх видданого працівника на ниві народній, але й людину, що морально впливала на ближче людське оточення своїм добрим серцем, лагідністю владі та глибокою внутрішньою правдивістю, своїм народолюбством та тим патріотизмом, що ніколи не був словесно-голосним, але завжди й у вельми чинним. Людина скромної владі і доброго серця, покійний був проте завжди безкомпромісним в питаннях людської і громадської чесності та непохитним що до питань національної справи і гідності.

Людина вдумчива з природи, лікар і письменник з фаху, М. П. був добрим знавцем людської владі і серця. І оцінюючи людей з погляду ділового, він у своїй ставленні до людей завжди брав на увагу і глибоко відчував серцем цілу моральну істоту їх, що виявлялася не тільки в основних етичних прикметах людських, але й в тих рисах людської природи, що їх часто вважають цілковитою приналежністю персонального життя людини.

Сам М. П. ніколи не знав утоми при виконанні своїх обов'язків. Чи був він земським, залізничним чи шкільним лікарем, чи лектором мови, чи керівником тої чи іншої інституції — завжди, цілком віддаючи своїм прямим обов'язкам, він знаходив ще час і для літературної, і для громадської праці, заохочуючи до такої чинності і інших.

І нині ще бачу його постать, з уважливою задумливістю в очах, що старе-

чим кроком поспішає з одного кінця міста Подєбрад у другий, щоб віділати когось із хорих студентів Академії. Ані нічна доба, ані злимовий холод, ані дощ і грізюка не затримували М. П. Перевтомлений і з мокрим погамом М. П. переходить ціле місто, щоб дати фізичну допомогу, а часто і заспокоїти морально когось з хорих. І не завжди хорі знали міру в невчасних турботах шкільного лікаря, що мусів опікуватися 500—600 студентами та лекторським персоналом з жінками та дітьми.

Покійний був глибоко переконаним і активним українцем і демократом, але по істоті своєї вдачі і соціально-політичних поглядів вузько-партійною людиною не був, основне завдання сучасної доби української історії вбачав у створенні української державності. По своїх ближчих знайомицях і симпатіях, а також формально М. П. належав до поміркованих українських угруповань але в свій час не відмовлявся і від участі в праці ліній українських течій. Пригадую тут про його участь у нарадах київського гуртка української соціалістичної партії (1903) та в співробітничстві в нелегальному органі цієї партії «Добра Новина».

Перебіг життя небіжчика до 1922 р. подаємо коротко за його власним вказом.

Народився 25 липня 1866 р. в с. Вихнявіні Проскурівського повіту, на Поділлі. Вступив у Кам'янецьку гімназію восени р. 1876, скінчив курс П р. 1884, вступив на історико-філологічний факультет Київського університету, по скінченні якого р. 1888 перейшов на медичний факультет тогож університету. Року 1893, по вислуханні 10 семестрів, пішов працювати на посаду холери і держав ісант по скінченні командіровки р. 1894. З того часу служив сільським і повітовим лікарем послідовно: у м. Ковелі на Волині, у Балтському повіті на Поділлі і в с. Боярці на Київщині до р. 1905, коли з'явив посаду ординатора Кирилівського лікарні в Києві з обов'язками директора Земської фельдшерської школи і лікаря шпиталю для підкавалів. Р. 1907, збільшений наказом Київського ген.-губернатора за політичну неблагонадійність, стан на службу залізничним лікарем на ст. Радивилів, а р. 1912 перейшов на такуж посаду в Білу Церкву. Після революції 1917 був обраний Педагогічною радою Білоцерківської гімназії, де викладав українську мову, на посаду директора цієї гімназії. З весни р. 1918 перейшов на посаду завідувачого санітарним і шкільно-просвітним відділом Міністерства Шляхів у Києві. У січні р. 1919, перед другим наступом більшовиків, і з огляду на тяжку хворобу дружини, взяв посаду радника дипломатичної місії УНР у Греції, де побув 1¹/₂ роки, виконуючи обов'язки Голови місії (Chargé d'affaires). З осені р. 1920 був Товаришем Міністра Здоров'я УНР — до 1 квітня 1921, а потім головою українського Червоного Хреста.

Від 4 червня 1922 до 22 жовтня 1927 р. М. П. був лектором української мови, членом термінологічної комісії та лікарем Академії. У р. 1927 М. П. переїздить на Волинь до української гімназії в Луцьк, як учитель української мови і лікар. Але року 1931 за своє становище правдиного українського педагога-громадянина він втратив тут посаду і заробіток.

Літературну чинність М. П. почав з р. 1898; вона виявлялася в оповіданнях, переважно з народнього життя, гуморесках, пєсах, публіцистці, перекладах, статтях на теми української мови та в підручниках української граматики. Небіжчик писав як під власним іменем, так і під псевдонімами — М. Пилинович, Виборний Макогоненко, Дід Молест. Багате його перекладів залишилося в рукописах. Він написав і декілька невеличких музичних композицій.

Залишивши Академію та переїздивши до Луцька, М. П. цілком віддався місцевим громадським справам. Але він не міг «пристосуватися» до тамонніх обставин та людей. До 1930 року М. П. пробував робити усе, що можна, але «перенісся, що нічого з усіх гарних обіцянок не буде, таї відійшов». В останні роки і фізичний, і моральний стан М. П. був дуже тяжкий, він скаржився, що «очі майже відмовляються служити», що він дуже втомився, і про його настрої та стан свідчить лист від 9. І. 1930, що він його починає і кінчає словами: «Дай, Боже, витримати».

До останнього часу М. П. турбувався долею Академії та її персоналу. Коли тільки довідувався про яку-небудь посаду на Волині — вчителя гімназії, лікаря чи навіть диригента хору на поміч дякові в селі («за неблизькими умовами!») — писав про це. Ще на початку цього року, приславши заяву про вступ до Т-ва прихильників Академії, М. П. обіцяв робити для Академії усе, що можна.

До кінця життя свого залишився М. П. вірним взятому на себе обов'язку — певотної праці для так великої і ще мало зробленої народньої справи... І мимоволі пригадуються вірші:

Стени мої неорані, щільно одвічна!

Хто з'орє нас та засіє — слава тому вічна.

Хай же буде Модестові Пилипівичу за його щирю й чесну працю на народній ниві — Слава Вічна.

Б. Іваницький.

† Посмертні згадки.

Спілка Українських Лісівників в ЧСР втратила чотирьох чільних членів, що відійшли у вічність.

Восени минулого року на Поліссі помер *інж. Довбня Мефодій*. В грудні місяці помер в Празі абсолювент УГА *Кокунько Олександр*, а в Братиславі *інж. Таранович Борис*. 1-го червня ц. р. в Ужгороді помер *інж. Яценко Володимир*.

Всі покійні товариші пройшли за свого життя тяжкі умови національної боротьби в армії; пізніше, нужденне життя на еміграції підточило їхнє здоров'я і вони в молодих роках відійшли на той світ, заповівши нам боротися за визволення свого народу. Вічна їм пам'ять!

К. П.

ХРОНІКА.

Технічна освіта.

Засади громадської акції до збереження Української Господарської Академії.

Минув вже рік, як автором цих рядків була вперше піднесена думка про широку національно-громадську акцію на підтримку Української Господарської Академії. В своїм практичній здійсненні сама та акція вступила у друге пір'яччя. Нанеко невеличкої групи ініціаторів, які вперто та невпинно посповують у глибокій українського громадянства ідею *утримання національної політехніки національними коштами*, зібралась за цей час поважна громада понад 300 щирих друзів, між ними п'ятдесяті колективні, товариств та організацій, що самі нараховують десятки та сотки своїх членів. Між тими друзями ПТУГА найшлося три десятки, що взяли на себе тягар *уповноважених* на місяць і які активно піднірають нашу акцію в своїм ближчій оточенні. Між колективними прихильниками Української Політехніки маються і ті наймолодші, майбутні і нині яші — українські середньошкітальники, що в кількості майже сотні, згуртувались по класах, збирають на удержання нашої Академії з кожного по короні у місяць і складають всі громадою чотири членських внески до ПТУГА. Маються між тими колективними членами українські наукові інституції, інженерські спілки, студентські організації і спілки робітничі; майже усі культурні, господарські, кооперативні та технічні центральні організації в Краю. Люди та організації з усіх українських земель, усіх напрямків і відтінків української політичної думки та самих ріжних суспільних верств є представлені в членстві ПТУГА. Так само різноманітним і всебічним є склад тих активніших співробітників наших — уповноважених на місяць та членів місцевих Комітетів Підтримки

УГА. Ледви чи під сучасну добу мається яка-будь інша українська організація, яка б в такій мірі втілювала в собі ідею *української соборності*, як ТПУГА.

Думка про всенациональний, соборницький та ладпартійний характер акції забезпечення існування одиноїк високої техніки української була тою першою організаційною засадою, на якій будувалось ТПУГА. Успіх цього будівництва, національне піднесення, яке ця акція викликала в українським громадянстві, приток матеріальних засобів, що уможливили продовження навчальним апаратом Академії, тимчасом у формі позаочних господарсько-технічних курсів, своєї педагогічної чинності, стверджують, що обраний шлях є правильний. Українська Господарська Академія не зникне!

Досвід національної боротьби останнього п'ятнадцятиліття, П часових блискучих успіхів і пізніших зовнішніх поразок, мусів витворити в українським громадянстві, в Краю і поза його межами, значну верству свідомих одиниць, національну еліту, яка не лише вміє цінити засадничі значіння здобутків творчої будівничої праці на тлі господарським, технічним, та культурним, але колючої підвалини для наступного етапу боротьби за національну волю, але яка готова також на жертвенну співучасть в цьому будівництві, навіть в найменших його провалах, як особою активною, так і своїм тяжко запроцьований грошем.

Виступаючи з ідеєю удержання власними коштами високої технічно-господарської школи, ми можемо розраховувати тимчасом на відгук і підтримку лише у цієї еліти, як у поодиноких осіб, а неї, так ще більше у тої її частини, що згуртована у спілки, кооперативи, Провісти та под. організовані колективні одиниці, що самі своєю суспільною чинністю втілюють думку створення вказаних вгорі підвалин майбутньої національної свободи.

Лише від цієї організованої, суспільно-активної частини українського громадянства, власне незалежно від матеріальних спроможностей кожного до неї приналежного, можна було сподіватись дістати реальну підтримку, готовність на значні жертви. Тому ініціатори ТПУГА висунули вимогу внеску порівнююче дуже високого розміру — *десяти доларів річно*, але обмежили кількість тих, до котрих ТПУГА за тим високим внеском звертається: їх має знайтися на мільйон українців по цілмі світі, лише *три тисячі*. ТПУГА хоче згуртувати навколо Національної Української Політехніки три тисячі певних, сталих, відданих її прихильників, індивідів та громад, готових дати на її удержання тяжко запроцьований свій гріш, у свідомості великого конструктивного значіння для відродження народу власної високої, особливо технічної та господарської школи. *Орієнтація на суспільно-активне*, свідоме свого національного обов'язку, *громадянство*, яке є готове нести добровільно тягар національного податку, — ось друга організаційна засада акції до збереження УГА.

Керувала нами у виборі цієї засади ще одна думка. Це стремління не робити конкуренції іншим збіркам на культурні, шкільні і т. п. цілі. З подібними збірками звертаються, значайно, до найширших верств за порівнююче малою даткою. Гадаємо, що хто дасть на нашу акцію десять доларів, не відмовить і іншим в меншій сумі, хто ж не спроможеться з яких-будь мотивів на ту велику жертву, яку ми від нього вимагаємо, хай дасть принаймні меншу на іншу добру ціль.

Досвід перших місяців чинності ТПУГА показав, що також ця засада себе виправдала. Між прихильниками УГА, що до цього часу приступили до Т-ва, мається десятки людей, для котрих внесок у десять доларів, як рівняти на їх доходи, є великим тягарем, але вони його несуть. В цьому відношенню свідомі одиниці дали приклад громадам. Нині черга за останнім. Коли б усі громадські об'єднання в Краю пристали до нашої акції — а з матеріального боку це їм куди легше, ніж одиниці — Український нарід мав би свою Політехніку, забезпечену бюджетово виключно власними коштами раз і назавжди!

Українське суспільство перебуває нині ще на самих початках засвоєння здобутків модерної технічної й господарської культури. Українських інженерів на тисячі ще не начисляємо. Установ освітніх та закладів прикладних, виразно українських, цілком поставлених і працюючих відповідно до потреб та умов

українського життя, ніби немає ще зовсім. В цій пустелі висить самотньо одиноким баштою Українська Господарська Академія з її за десятиліття нагородженим досвідом, її початковим персоналом, що разом з молодого генерацією, яка виросла в Академії, начевола до ста осіб, нарешті з тима 500 інженерями, яких вона дала народові. Тимчасом Академія стоїть самотньо. Але навколо неї мають згуртуватись всі ті суспільні групи, які є найтісніше зв'язані з технічним і господарським будівництвом в українськйм житті. Між нашою Політехнікою і українським громадянством має створитись живий і постійний контакт. У першу чергу це відноситься до інженерських організацій та кооперативних централів українських. На місцях має бути в галузі технічно-господарської культури викликана самочинність. Для того ТПУГА стремить до створення на місцях, в Краї та по всіх значних осередках українських закордоном *Comitets підтримки УГА*, яко автономних в своїй чинності колективів, в яких представлені дотичні громадські організації, але які відкриті також до участі активних одиноків, і які мають у зв'язку з акцією підтримки Академії зацікавляти справу технічно-господарської освіти в ширшій її обсязі. *Громадська самочинність* є дальшою організаційною засадою ТПУГА.

Всенаціональний, соборницький характер ідеї, цілі і методи цієї акції, спідомість національної конечности приносимої жертви у всіх її співучасників, активна їх самодіяльність на тлі організації технічно-господарської освіти — тими засадами керується ТПУГА в своїй праці. *Ними переможемо!*

Липень 1932 р.

Проф. С. Гольдельман.

Краї на допомогу УГА.

Дня 18. травня ц. р. у Львові відбулася скликана «Сільським Господарем» парада краєвих установ у справі допомоги Українській Господарській Академії в Подєбрадах. Нараду провадив о. мітраг д-р г. к. *Тит Войнаросекский*, реферат про працю Української Господарської Академії та спробі допомоги до цієї високої школи вголосив декан *інж. В. Іванис*.

У нараді взяли участь: делегати Української Господарської Академії *інж. В. Іванис* та лектор В. Саницький — Секретар Товариства Прихильників УГА, Голова Наукового Товариства *ім. Шевченка* д-р В. Левитський, від Товариства Прихильників Освіти — д-р В. Старосольський, від Товариства «Провіта» — ред. М. Таранько, від Т-ва «Рідна Школа» — *інж. І. Луцишин*, від Ревізіійного Союзу Українських Кооператив — *інж. Ю. Павликовський*, пос. О. Луцький, дир. І. Філіпович, М. Корчинський, від Центросоюзу — дир. І. Марчук і дир. О. Радловський, від «Маслосоюзу» — дир. А. Мудрик, від Центробанку — дир. Ласоський, від Українського Технічного Товариства — дир. І. Фелін, від Українського Лікарського Т-ва — д-р Ю. Кордюк, від Товариства «Дністер» — д-р Л. Макарушка, поза ними д-р І. Раковський, делегати студентства — Е. Струк, Д. Штикало і В. Калинович, від «Діла» — ред. О. Кузьма, від «Нового Часу» — ред. д-р Ковалець та від «Сільського Господаря» — д-р М. Холєвчук, *інж. А. Романенко* й *інж. Е. Храпливий*.

Після детального обговорення і одностороннього визнання великого всенаціонального значення УГА, прийнято односторонньо внесок *інж. Е. Храпливого* про створення Краєвого Комітету допомоги Українській Господарській Академії, який склався б з таких установ: 1) Сільський Господар, 2) Наукове Товариство *ім. Шевченка*, 3) Т-во Прихильників Освіти, 4) Провіта, 5) Рідна Школа, 6) Ревізіійний Союз Українських Кооператив, 7) Центросоюз, 8) Маслосоюз, 9) Центробанк, 10) Народна Торговля, 11) Українське Технічне Т-во, 12) Українське Лікарське Т-во, 13) Союз Українських Адвокатів, 14) Союз Українок, 15) Центральна Студенська Організація, 16) «Дністер», 17) Земельний Банк Гіпотечний, 18) «Карпатія». Рівночасно делегати заступлених установ заявили, що їх установи вступають дієвими членами до Т-ва Прихильників Української Господарської Академії. Також прийнято односторонньо рішення про те, що хвилево передається агенди цього Комітету та ініціативу його скликання для уконстатування Товариству «Сільський Господар».

Життя українських інженерів на еміграції.

Навколо творення Федерації Українських Інженерів.

Делегати Союзу, після повороту з Конгресу 26. V. ц. р., на поширеному засіданні ГУС з присутністю всіх членів Союзу, що перебували в Подєбрадах, доповіли про працю Конгресу. Представники Організації, які були присутніми на цьому засіданні, визнали поступовання делегатів на Конгресі слухним.

20. VI. 1932 Гол. Управа Союзу з участю голів організації — членів Союзу, що мають місце осідку в Подєбрадах, та Ревізійної Комісії Союзу намітила своїми представниками до керуючих органів Федерації Укр. Інженерів наступних осіб: голову ГУС *інж. В. Іваниса* на заступника президента Ради Ф-ції, *лект. В. Саницького* членом Контрольної Комісії, *А-ра А. Лукшешевича* членом Мирowego Суду, представника Спілки у Франції та *проф. І. Шереметинського* — кандидатами до Ради Ф-ції.

Фонд безробітних.

На цьому ж засіданні ухвалено утворити при ГУС фонд безробітних, до якого всі члени Союзу, що мають працю, закликаються вносити 1% свого заробітку.

Зголошення Т-вом Українських Інженерів в ЧОР свого виступу із Союзу.

В наслідок попереднього листування з приводу формування представництва на Конгрес Укр. Инж. у Львові, Управа Т-на листом з дня 9. IV. 1932 поідомила Гол. Упр. Союзу, що «покино нема ніяких передумов і можливостей для вступу ТУІ в ЧОР до СОІУ» та що «з огляду на це, що статут СОІУ не передбачає постійного провізоричного (?) членства організації, не яляється ТУІ в ЧОР правно ані членом, ані членом фундатором СОІУ».

В листі тієї ж Управи з дня 4. V. 6. р. долається ще один мотив, а саме: «ТУІ в ЧОР є легалізованою краввою організацією, яка на основі § 2 в 3 своїх статутів (?) і не може бути членом Союзу».

Отже на цьому закінчується дове листування з Управою ТУІ в ЧОР з приводу здалалося би такого простого питання: є чи не є Т-во членом Союзу.

Листом з 22. IV. 6. р. на імя Управи ТУІ (якого, на жаль, не можемо тут за браком місця навести текстуально), ГУС документально доводить, що ТУІ на протязі майже 1½ року знавало себе фундатором і членом Союзу, брало участь через своїх делегатів, серед яких були голова та секретар вищої Управи ТУІ, у двох З'їздах Союзу та у всіх комісіях З'їзду з правом рішачого голосу, що, без сумніву, впливало на винесення цілого ряду зобов'язуючих ухвал З'їзду; делегати ТУІ лічі ухвалювали бюджет Союзу і таким чином покладали на Т-во обов'язок певної матеріальної відповідальності за його вивонання; що делегати ТУІ затверджували Звіт Головної Управи Союзу за перший рік чинности Союзу.

На останньому З'їзду Союзу делегати ТУІ «пофидли» свої мандати лише після прямого запитання, до них поставленого, чи вважають делегати Т-на обов'язком і для їхнього Т-на, як члена Союзу, платити членські внески (2 кч. за члена місячно). І лише після того Т-во прийшло до висновку, що воно «не є і не може бути членом Союзу».

Спілка Інженерів та Техніків українців емігрантів у Польщі.

Спілка відбула 20. V. 6. р. збори, на яких голова Союзу *інж. В. Іванис*, прибувши з Конгресу із Львова, по уповноваженню Ректора УГА, яко член Сенату і декан інж. ф-ту П, повідомив Голову спілки *п. А. В. Лукшешевича* про надання йому титула доктора honoris causa технічних наук. Після цього *інж. В. Іванис* доповів про працю Конгресу Українських Інженерів у Львові.

13. VI. 6. р. відбулися сходили Спілки «з участю запрошених гостей для вшанування голови спілки *А. В. Лукшешевича* з нагоди надання йому УГА в ЧОР титула доктора технічних наук honoris causa. Після членених привітань і відповіді на них *л-ра А. Лукшешевича*, було заслухано доклад проф.

дра інж. *І. Феценко-Чопівського* на тему: «Шлях, їх праця та новітній хемічний склад шнатової сталі».

Хеміко-Технологічний Гурток.

Гурток урядив і перевів курс фотографії під керівництвом спеціаліста інж. *Іваницького*.

На пресовий фонд Союзу до Головної Управи надійшло:

	Кч.
Із справоздання в мин. числі	3.814.45
Від Спілки У. Інж. в Бельгії	23.35
Від інж. Подолька	15.—
	3.852.80

На фонд допомоги безробітним інженерам до Головної Управи надійшло:

	Кч.
Від УСІМ	50.—
Зібрано по підписному листу ч. 1 серед професорського персоналу УГА	135.—
	185.—

Нова українська інженерська організація.

24 квітня б. р. заклалися «Спілка Інженерів і Техніків при Т-ві «Руська

Бесіда» в Чернівцях. З об'їзду на спеціфичні админістративні обставини в Румунії, ця Спілка не мала змоги утворитися як самостійна організація і мусіла задовольнитися становищем секції при заслуженому і найстарішому українському культурному товаристві на Буковині.

На установчих зборах була обрана Управа Спілки в такому складі: голова — інж. *Фердинанд Горецький*, місто голова і скарбник — інж. *Нестор Ісупенко*, писар — інж. *Михайло Дуткевич*, контролор — інж. *Дмитро Бендик*, заст. контр. — інж. *Дмитро Воевідка*.

Спілка складається з 25 членів (сього в межах Румунії перебуває біля 50 інженерів українців). Через свого делегата інж. *С. Левінського* вона брала участь в 1-му Конгресі Українських Інженерів у Львові та увійшла в склад фундаторів Федерації Українських Інженерів.

До складу органів Федерації від Спілки намічені: членом Ради — інж. *Г. Вублик*, до Контрольної Комісії — інж. *С. Левінський*, до Мирового Суду — інж. *Є. Вурочинський*.

Адреса Спілки: Ing. M. Dutchevici, Cernauti, str. Molnietz № 49.

Бажаємо новій організації якнайбільшого успіху та поширення.

В справі допомоги безробітним інженерам.

Відозва Бюро Праці при Головній Управі Союзу.

Унаслідок уєім відомих причин, велике число українських інженерів змушене шукати собі праці поза межами своєї батьківщини. Зокрема в такому стані перебуває величезна частина членів організацій, об'єднаних в нашому Союзі.

Завдяки своїм знанням, енергії та шильності, вони донедавна успішно витримували конкуренцію з місцевими фахівцями. Але з поглибленням загальної господарської кризи, внаслідок скорочення товарної продукції та планової державної політики по всіх країнах, ескерованої на обмеження ринку праці для чужинців, сотні наших інженерів поабавилися праці, а разом з тим і заробітку. Багато з них опинилося на бруку, абсолютно без жадних засобів до Існування, і перебувають в жахливому стані перманентного голодування в справжньому розумінні цього слова.

В кожній цивілізованій країні, громадянин, що опинився без праці, має право на підтримку з боку публічних союзів. Емігранти ніі поабанені на чужині цих елементарних прав на працю та суєспільну допомогу. Вони відказані тепер виключно на свої сили та на сили своїх професійних організацій.

Це примушує нас піднести гасло організованої допомоги безробітним інженерам з боку передовієім їхніх шцасливіших товаришів — українського Інженерства, що ще не втратило праці, а потім також і з боку цілого українського громадянства. Віримо що громадянство нііні уже добре розуміє значіння наці-

онально-свідомих технічних сил не лиш для господарського розвитку, але також і взагалі для вправного руху нашої нації. Стоючи на цій засаді, Бюро Праці при Головному Управі Союзу звертається одим в першу чергу до всіх українських інженерів, а далі і до всього громадянства з закликом прийти йому на допомогу в справі врятування від фізичного винищення так необхідних для національної справи, часто молодих і талановитих наших інженерів.

Бюро Праці поставило собі два основних завдання. Першим нашим завданням є забезпечення безробітних інженерів хоча б будь-якою працею, навіть некваліфікованою фізичною. Тому звертаємося до всіх, кому близька наша справа, з проханням зголошувати до Бюро Праці великі вільні посади в будь-якій країні, які можна було б обсадити безробітними нашими товаришами.

Другим нашим завданням є організація матеріальної підтримки безробітних до часу, коли вони знайдуть собі ту чи іншу працю. Треба улантувати переходні станції для тих, хто не в стані оплатити собі помешкання, організувати харчування голодаючих, розвинути позичковку акцію на подорож до місця втраченої праці. На все це потрібно гроші, і всім!

Обов'язок зложення фонду на згадані вище потреби в першу чергу падає, звичайно, на членів інженерської родини. Головна Управа започаткувала збирання цього фонду накладенням на всіх членів організації, об'єднаних в Союзі, морально обов'язуючого податку в розмірі 1% від заробітку. Деякі товариші вже почали вносити цей податок. Сподіваємося, що між нами не буде ні одного, хто відмовився б від виконання цього свого морального обов'язку.

Надійшли також пожертви від деяких організацій. Але зібраних коштів ще замало мало. І Бюро Праці звертається з закликом до всього громадянства надіслати поодинокі внески на розпочату допомогову акцію.

Вірно, що українське громадянство не залишить цього заклику без належного відгуку і не стане байдуже дивитися, як внаслідок невинної катастрофи гинуть ті національні сили, яких у нас так мало і на нагромадження яких так довго довелося чекати. За велику найменшу допомогу Бюро Праці висловлює наперед свою щирю глибоку подяку.

Всі пропозиції праці та інформації про ринок праці просимо надсилати по адресі: Svaz ukrajinských inženýrů, Poděbrady, Žátek, Tchecoslovaquie, а грошові частки: Občanská záložna v Poděbradech, Účet Svazu ukrajinských inženýrů.

За Бюро Праці: Голова про ф. С. Комарецький (в. р.)

БІБЛІОГРАФІЯ.

Записки Української Господарської Академії. Факультет Інженерний. Т. I, стор. 302—362; т. II, вип. 2; т. III, вип. 2. Подєбрати.

Записки УГА по факультету інженерному містять 15 праць, які належать 10 авторам, а до того — цінний протокол засідання комісії хемічної номенклатури з дня 4. I. 1928 р.

Після змісту праці діляться на такі групи: 1) хемії та хемічної технології 4 праці — доц. *Казарецького*, лектора *Зайцева*, асист. *фон Рейтера*, та Протокол Номенклат. Комісії; 2) прикладної фізики та математики 4 — доц. *Лисянського*, стип. *Маргунова* і доц. *Романовського*; 3) технології палива 2 — доц. *Ісанича*; 4) комунікації 2 — доц. *Соковича*; 5) гідротехніки 1 — проф. *Шогенова* і 6) геодезії 3 — проф. *Грабичи*.

Деякі праці, цілком природно, носять історичний характер і є цінним вкладом в технічну літературу вже бодай з тих мотивів, що вносять певне упорядкування в історію поодиноких ділянок української національної техніки та підводять під ці дисципліни історичний фундамент. До таких праць належать: проф. *Л. Грабичи* — «Геодезійні фрагменти на Україні та їх упорядкування»

(т. I, 302—317); його ж — «Еволюція стародавньої техніки межування на Україні» (т. II, 1—36), та його ж — «Межова справа на Україні за Козаччини» (т. III, 2; 1—16).

Праця доц. *Е. Соковича* — «До проблеми залізничної тарифікації» (т. III, 2, 59—82) носить характер економічно-технічний; інша праця того ж автора: — «Сполучення кривих» (т. II, 2, 75—82) пробує розв'язати теоретично одне з питань техніки залізничної наверхи; автор подає спосіб підрахунку підвишень в залежності від радіуса (проміня?) кривизни і звітти робить певні практичні висновки для української залізничної практики.

Праця доц. *В. Іваниса* — «До питання про рідке паливо на Північному Кавказі та Україні» (т. III, 2, 17—58) посідає рідко ж мішаний зміст — економічно-технічний та є скорше літературною працею. Автор виходить з відносин і праць СРСР та України і цілком обминає праці того ж характеру з періоду Української Державности. Інша праця того ж автора: — «Процес кракування в хемічній промисловості» (т. II, 2, 47—59), уявляє з себе літературно-технологічний етюд на один з новочесних проблематів технічної хемії та висновок як дорогого кракування (розщеплення!) переходиться від вуглеводнів з великою молекулою до вуглеводнів з дрібною молекулою, а зосібно — складника бензину, та поширює джерело добування ароматичних та ненасичених вуглеводнів.

Проф. *І. Шоугенія* в праці «Механічна подібність в гідротехніці» (т. I, 333—363) піддає аналізі подібність в русі твердих тіл і течі, а зосібно умови механічної подібности для усталення руху ідеальної течі, далі — чинкої течі, а наприкінці подає таблицю шершавости різних будівельних матеріалів.

До праць фізико-технологічного напрямку належить віднести праці: доц. *Б. Лисинського* — «Характеристика різних систем електричних ліній з точки погляду економії електропровідного матеріалу» (т. I, 323—328); його ж — «Основні моменти селективного радіоприймання» (т. II, 2, 60—65); стип. *О. Маргулова* — «Частковий випадок живлення трьох нартісних точок в номограмах зпичіного вирівнювання» (т. II, 2, 66—68) та доц. *С. Романоського* — «Замкнуті криві без подвійної точки» (т. I, 329—232).

Серед праць хеміко-технологічного напрямку зустрічається вже досвідний матеріал — цінний набір синтетичної праці. В I томі зустрічаємо працю доц. *С. Кожарецького* — «До окисації станойона» (318—322); в II томі — *М. Зайцева* — «До питання про розділення твердих масних кислоти од рідких» (37—46), потім асист. *В. Ф. Рейтера* — «Уживання ареометрії при виготовленні альбумінових клеїв» (69—74).

Є загально відомою аксіомою, що Високошкільні Установи є покликані не тільки вчити високошкільну молоддь. Високі школи мають піклуватися розповом і станом науки, а передовім — науки сутонаціональної. Є різні методи наукової праці; передовім — праця кабинетна, праця глибокого аналізу і наступно — синтезу, на підставі переробленого, продуманого матеріалу. Науки технічні — поза новиним — потребують дослідів, зідки винилявся синтез, який потім віддається на добро народові, на ужиток промислові. Гасло науково-технічної праці — аналіз натуральних процесів, синтез штучних процесів в малім лабораторійнім розмірі, а звітти природний перехід до системи фабричної в промисловому масштабі.

Наша єдина українська Політехніка тільки що започаткувала цю сторінку нашої української культури. Три чепурних томи «Записок» дають підстави до твердження, що вона опанувала ситуацію і вже дістала ґрунт під ногами. Правда, в цих трьох томах технічних праць порівнюєче не багато, а деякі з них носять характер лише спроби. Однак ми знаємо, що організаційна праця забрала величезну скількість колективної праці і енергії; одночасно нормальному розвиткові наукової праці стояла на перешкоді хронічний брак матеріальних засобів, почасті відірваність від рідного ґрунту, та інші «еміграційні» труднощі, а передовім — брак традиції, брак добре виробленої термінології. Наукова традиція і науково-технічна термінологія тільки тепер започаткувалися

і тільки тепер виробляються — а це є головною заслугою «Записок». А що в цій оцінці є глибока правда, то доводом тому най буде те високе чуття радості і вдовolenня, з яким нижчепідписаний, та думаю й кожний науково працуючий, відірваний від рідних ґрунтів і не зв'язаний органічно з нашою єдиною Високою Політехнічною Школою, зустрічає вихід у світ нових зшиттів «Записок Укр. Госп. Академії!».

На тім місці побажаємо «Запискам» розвою, а Технічному Факультету Господарської Академії — консолідації, зміцнення, поширення і поглиблення науково-технічної діяльності.

Краків, червень 1932.

Др. інж. І. А. Феценко-Чопієвський.

Записки Української Господарської Академії в Ч. С. Р., т. III, випуск 3. Факультет Агрономічно-лісовий. Подєбради. 1931 р.

Не вважаючи себе компетентним дати рецензію на цілий збірник Агрономічно-лісового факультету УГА, реферую тут лише праці, що належать до галузі суто агрономічних наук.

Проф. К. Мацієвич дає в цьому збірникові розвідку на тему: «Один з головних елементів сучасної хліборобської кризи».

Про сучасну кризу і її причини є вже чимало цікавих праць і в українській літературі.

Праця проф. К. Мацієвича є між ними оригінальною тим, що автор, поспираючись на відомі наукові авторитети та ілюструючи свою працю цифровими даними, говорить лише про кризу в сільському господарстві та про вплив кризи на його розвиток.

Ілюстрації зміни, що відбуваються в хліборобстві, причини, що ці зміни викликають, та фактичного стану хліборобства, подані дуже наглядно.

Автор порівнюючи дуже коротко торкається вини самої наукової системи світової господарки, що кризу викликає та її поглиблює.

Поза цим праця проф. К. Мацієвича цікава і для тих, для кого хліборобство є професією і для тих, хто його належно не оцінює, бо кожний з них знайде в ній цінний матеріал для правдивої оцінки ваги хліборобства в світовому господарському житті.

В широкий й основний темі з ґрунтознавства, під назвою: «Родючість ґрунту, його багатство та потенція», проф. В. Черейіа стисло подає нову картину тих різнородних факторів і процесів, що творять собою те, що називаємо багатством ґрунту, родючістю та його потенцією. Одночасно дуже майстерно й доступно зв'язує їх взаємочинність в систему цілості.

Посилаючись на спеціальну літературу, автор коротко, але пірачно подає дефініції понять: багатства, родючості і потенції, як їх висловлюють окремі автори спеціалісти.

Визначно і в строгій послідовності вводить всі фактори, що собою складають це поняття; джерело їх походження та причини енергетики, їхню взаємочинність, залежність один від одного, значіння кожного з них зосібна і в ґрунах.

При кінці автор приходять до висновку, що теперешні дефініції згаданих понять вже застаріли і радить «родючість ґрунту розуміти лише як явище витворення рослиною врожаю на даному ґрунті, а всі фактори, що обумовлюють цю родючість є тієї частини, в якій вони впливають з ґрунту та від нього залежать, трактувати як елементи багатства ґрунту, виключивши в це поняття матеріальні, енергетичні та динамічні умови ґрунту».

Такий висновок, очевидно, є дуже спірний. Причини родючості — «явища витворення рослиною врожаю на даному ґрунті» — не в самій рослині, а в ґрунті і цілковито від його діючих сил залежать. Одже дефініція родючості ґрунту мусить випливати з того, що родючість є явище ґрунту, а не рослини. Нарешті не можна задовольнитись і тим, щоби багатством вважати лише фактори, що родючість обумовлюють і впливають та залежать від ґрунту, бо може статись і воно так буває, що поодинокі фактори багатства, з різних причин, на родючість зовсім не впливають, її не обумовлюють, а в той же час належать до факторів, що

творюють собою багатство, бо при певних умовах можуть на родючість ґрунту впливати.

Але поза цими спірними висновками, що Іх сам автор вважає спробою дати іншу інтерпретацію цим поняттям, які варті солідної уваги з боку дослідників, праця проф. Чередиєва, є одною з найсолідніших праць в українській науково-агрономічній літературі, що її можна радити прочитати кожному фаховому читачеві.

Проф. Ір. Шереметинський, в своїй праці: «Чеські силосові комори системи «Моравія», вчасно звертає увагу фахового читача на проблему силосовання кормів.

На одному поважному зібранні людей с.-г. науки і практики, в дебатах над питанням оскільки сучасна Висока Школа відповідає вимогам практики, було кинуте закид на адресу інженерів агрономів, що вони, бачучи перед собою силосові вежі, запитують, що це за вежі дивляться в небо, а про те, як Іх вживати і не доводиться говорити.

Праця проф. Шереметинського нещачебо є заготовленою відповіддю і для наших молодих агрономів і для практичних господарів.

Автор своєю працю починає не з опису силосів «Моравія», що Іх проєктантами є чеські вчені prof. V. Paulak та agr. Dr. Ing. M. Bauer, а з значіння скотарства в господарському життю взагалі. Говорячи загально про корми, способи Іх збереження, автор спиняється докладно над процесом силосовання кормів.

Полаючи коротко історію силосів, автор одночасно подає опис тих біохімічних процесів, що взагалі можуть мати місце при силосованні, спиняючись основно над тими, що є корисними.

Свою працю автор закінчує описом силосів «Моравія», що є дуже практичними, та тих біохімічних процесів, що в них відбуваються при силосованні кормів.

Треба сподіватись, що праця проф. Ір. Шереметинського залишиться не тільки цінним теоретичним вкладом в нашої фахові літератури, але буде використана і в практиці на українських землях.

Інж. М. Скидан.

Доц. д-р Ю. Русов: «До вивчення оселедців (Clupeidae) Чорного моря». Відбиток з Записок Української Господарської Академії. Т. III, випуск 3. Подєбради. 1931 р.

Автор описує піямані ним тридцять п'ять екземплярів Clupeidae на косі коло Волчка, Жебрия та Вялкова в Румунії. Порівнюючи поміри знайдених екземплярів з відомими дотепер видами й варіантами (Бер, Антіпа), автор приходить до висновку, що для Чорного моря вони є новою формою досі не описаною. Найбільше наближаються до *Alosa pontica* var. *Russak* та відрізняються від неї розміром ока (півтора рази більший діаметр). З оселедців Каспійського моря наближаються до групи *Clupeonella Sapochnikovi*, але ними також не ідентична ні в пропорціях тіла, ні в розмірі (загальна довжина 86—158), ні в барві. Автор нової назви для описаної варіації не дає, хоч підкреслює сталість пропорцій тіла та те, що поміж піяманними екземплярами було багато двоклітніх. Зловлені вони були в літі і через те полових продуктів не мали.

Обережність автора виявлена тим, що він не дав нової назви, на нашу думку, цілком виправдана, бо, можливо, що ми маємо лишень бастардну несталу форму.

Д-р Б. Малик.

Українська людність С. С. Р. Розвідки Т. Олесевича, О. Пителя, В. Савдовського і О. Чубенка. Праці українського наукового Інституту, т. I. Серія статистична, кн. I. Варшава 1931.

Наукова демографічна література українська, порівнюючи зі станом її в інших культурних країнах, надзвичайно бідна. Добрий почин академіка А. Птухи та Всеукраїнської Академії Наук, яка приступила до систематичної наукової обробки демографічних даних України і в своїх виданнях Демографічного Інституту опублікувала декілька цінних наукових праць, здається, й залишаться по-

чином; для дальшого поступу й розвитку праці українських наукових інституцій і окремих наукових працівників немає необхідних умов життя під совітською владою.

Через те мусимо вітати кожную спробу на еміграції, що в своїх виданнях науково освітлює стан українського суспільства в його статистичному й динамічному аспекті. Такою спробою, й на наш погляд доброю, є збірник розвідок доц. В. Садовського, інж. О. Чубенка, інж. О. Пятеля та Т. Олесевича під назвою: «Українська людність СРСР».

Автори поставили собі метою подати основні критично перевірені й освітлені дані про населення У. С. С. Р. і про розселення українців у межах совітського союзу поза кордоном У. С. С. Р.

Базою для цих праць послужив переведений в 1926 р. загальний перепис населення, а також матеріали для чисельних адміністративно-територіальних поділів України та статистичні публікації Центр. Статист. Управління України.

Збірник починається статтею доц. В. Садовського під назвою «Огляд літератури про українську демографію». Назва ця ширша внутрішнього змісту статті, бо дотикається лише літератури про демографію тих українських земель, які обіймає перепис 1926 р. Огляд цей не можна назвати, як каже автор, «лише загальним», навнеки, в ньому подається чимало спеціальних джерел по українській демографії, безперечно цінних для кожного, хто хотів би ближче й ширше ознайомитися з важливою галузю українського суспільствознавства, а через те заслуговує й уваги спеціаліста. На наш погляд, треба б було додати до матеріалу, поданого автором, працю О. Русова: «Описаніє Черниговської губернії», видану Черн. губ. земством, дуже цінну і для демографа. Заслуговує уміщення в огляді і праця буншого земського статистика П. А. Червонякєвича: «Національний состав Советской Украины», вид. 1925 р.; на неї між іншим указує й один з авторів збірника (Т. Олесевиц) в статті «Розселення народностей У. С. С. Р.». Дуже загально вказані матеріали земської статистики, — особливо важливо тут було б відмітити т. зв. «земські подворні переписи», що уявляють та себе цінний матеріал для демографа, хоч би в тім обсязі, як це зроблено автором надісно міських переписів. Зазначаючи це з академічних лише мотивів, не ставимо вимог авторові, бо добре свідомі того, з якими великими труднощами приходиться виконувати ці завдання науковому робітникові на еміграції.

В кінці огляду автор критично освітлює як ставився при переведенні перенесу питання про народність, рідну мову і грамотність та які вимоги ставився в інструкційному об'язнику до виконавців перепису. Критичні зауваження автора дають можливість читачеві зробити належну оцінку важливої частини основного матеріалу перепису.

Далі, Т. Олесевиц подає загальний нарис території України та населення У. С. С. Р. В цій статті нас незадовольняє частина, що характеризує населення України. Так, в порівнюючій таблиці III на стор. 35 кількість населення України за 1926 р. порівнюється з населенням багатьох європейських країн за 1920 р., Німеччини навіть за 1919 р. Не кажучи про те, що в частині їх (Румунія, Португалія, Швейцарія та інші) відбулись переписи в 1930 р. і ці роки вже ліпше було б взяти для порівняння, — взагалі треба сказати, що порівняння різних країн з таким розділом в часі переведення переписів — малодієльний й не досягають своєї мети. Через те саме «ріже око», що населення Англії з Ірландією подається разом, між тим, як вже довший час у літературі Ірландія виділяється як окрема держава. Сам автор цілком правильно порівнює дані кількості населення України за 1926 р. з населенням Польщі на 1 січня 1927 р.

Пояснюючи таблиці, автор інколи робить освітлення або твердження надто примітивно. Напр., на стор. 38, вказуючи на те, що загальна густота всієї людності деяких держав (Англії, Німеччини, Бельгії і т. д.) значно перевищує густоту населення України, автор твердить: «одначе тіснота там так боліше не відчувається, що пояснюється сильним розвитком промисловості в цих країнах». А хіба наявність у Бельгії колоній, що мають вдвічі більше населення ніж метрополія, не впливає на те, що бельгійська густота населення «так боліше не

відчувається? Оцінка того, через що й як боляче відчуває та чи інша країна певний коефіцієнт густоти населення не може робитись примітивно, бо втрачає наукове значіння.

Далі в збірнику уміщено більшу розвідку *інж. О. Пигеля*: «Національні відносини на Україні в світі статистики».

В коротенькому вступі до своєї розвідки автор пробує зробити оцінку перепису 1926 р.; він каже, що *не може сказати* чи дані перепису 1926 р., на які він спирається, більш тенденційні ніж дані, що їх публікують статистичні уряди інших держав про національний склад свого населення і взагалі національні відносини. На наш погляд, важливо б було, не торкаючись тенденційності, просто під науковим оглядом оцінити матеріал публікацій перепису 1926 р. в частині, що є важливою для праці автора. Не маючи тут можливості довше зупинятись на цьому, мушу все таки зазначити, що в порівнянні з публікаціями статистичних урядів держав зі значною кількістю українського населення, як напр. Польня й Чехословаччина, дані перепису 1926 р. заслуговують більшого наукового признання. Для цього досить ознайомитися з працею *доц. В. Садовського*, надрукованою в Записках Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові про польський перепис та звернути увагу на те, що в статистичних публікаціях Чехословаччини населення Підкарпаття фігурує як *група ruské velkoruské, ukrajinské, podkarpatorské*, себто мішанця, з якою науково оперувати неможливо. Це не значить, що перепис 1926 ідеальний і що оцінка його не вимагає наукової критики, яку між іншим і зробили автори збірника, а почати зроблено і самим автором в освітленні табличного матеріалу своєї розвідки.

В дальшому автор подає великий матеріал в цілій низці таблиць, що освітлюють національний склад населення України, населення зайшло на Україну, рідну мову населення по відношенню до кількості душ даної національності, вікову групування, національний склад міського населення УССР на основі соціального стану та галузей праці, соціально-професійну структуру самодіяльного населення поодиноких національностей України, розподіл самодіяльних господарств по національності та галузі господарювання, національний склад самодіяльного робітництва і т. п. Як бачимо, матеріал автором поданий і великий і цікавий. Доброю рисою праці є, що табличні дані освітлюються в тексті, робляться до них критичні зауваження й висновки. Не маючи можливості зупинитись на характеристиці висновків автора детально, мушу зазначити, що в більшості вони обґрунтовані. При розгляді питання про денационалізацію рідних народностей, що складають населення України, автор цілком правильно відмічає ймовірність даних перепису про польську національну меншість, по яким, на перший погляд, ця меншість є в більшості зденационалізована; цілком влучно автор пояснює, що хвіба перепису очевидно полягає в віднесенні українців римо-католиків до польської національності. Взагалі щодо багатства матеріалу і цікавості його освітлення розвідка має для читача не малий інтерес.

Розвідка *інж. О. Чубенка*: «Регстрація мовної та національної ознаки в перепису 1926 року» є на нашу думку найцікавішою та ціннішою в збірнику. Наукова трактовка питання, наукова критика матеріалу, використання лише серйозних джерел перепису, використання для роз'яснення поставленої проблеми способів сучасної наукової статистичної методології — основні риси цієї праці. Розвідка бездоганно кажує, що сирій статистичний матеріал у руках цілком кваліфікованого статистика перетворюється в живе ясне слово. Особливо хочу відмітити тут прекрасне використання автором способу інтерпретування (очевидячки через недогляд коректора спосіб цей названо інтерпретациєю — див. стор. 97). Для виявлення залежності між втратою мови етнічної національності, як рідної мови, та письменністю в чужій мові, автор, крім логічних міркувань, використовує спосіб кореляції; перевірка своїх логічних заключень за допомогою виведення коефіцієнта залежності, свідчить про високу добросовістність автора в своїх наукових висновках. Розвідка написана гарною мовою й читається з великим інтересом.

Останні дві статті збірника — *Т. Олександровича*: «Розселення народності в УСРСР» і *доц. В. Садовського*: «Українці поза межами УСРСР на основі перепису 1926 р.» дають ясний образ розселення народностей та району України та розселення українців в межах цілого Радянського Союзу. Треба зазначити, що стаття доц. В. Садовського дає не тільки територіальне розселення українців у Союзі, але й дає характеристику їх культурно-національного рівня. Особливо цікаві міркування автора, як методологічного характеру, так і по суті речі при розгляді питання про наявність асиміляції серед української національної групи.

Не ставлячи собі завдання подати повний критичний огляд багатого змістом і цікавого збірника «Українська людність С. С. С. Р.», вважаємо, що сказаного досить, щоб викликати серед широкого українського суспільства той інтерес до згаданої публікації, якого вона справді й дійсно заслуговує.

Доц. Л. Штрайченко.

«Праці Українського Наукового Інституту. Т. III. Серія економічна. Кн. 1. Е. Іповітський, К. Мацісевич, В. Садівський. Сучасні проблеми економіки України». Варшава, 1931.

Самий факт з'явлення на українському книжковому ринку збірника праць на теми з царини економіки України є дуже втішним явищем. Ця книжка до того ще вабить дуже вдалим підбором тем для трьох основних статей збірника. Вона вводить читача до трьох актуальних проблем української економіки.

Збірник починається статтею *інж. Е. Іповітського* — «Проблема розрахункового балансу України», де автор констатує, що основною позицією українського розрахункового балансу до світової війни було активне сальдо торговельного балансу. З огляду на те, що Україна була і є країною сільсько-господарською, експорт продуктів сільсько-господарства має відігравати пріоритетну роль в українському торговельному балансі й надалі. Однак, внаслідок всебічного погіршення ринку с.-г. продуктів, в сучасний момент активне сальдо торг. балансу України знижується. Для поліпшення ситуації автор вважає необхідною перебудову українського господарства в напрямі інтенсифікації с.-господарства, індустріалізації країни та розвитку позицій невидимого експорту. Автор, однак, докладніше не висвітлює над способами та напрямками базисної господарської реконструкції. Зокрема не робить хоча б необхідної спроби аналізу можливостей згармонізування суспільного розподілу праці в тій мірі, щоб скорочення експорту знаходило урівноваження в напрямі зменшення імпорту за рахунок поширення та організації національної продукції імпортованих товарів, і це є проблемою праці.

Далі йде розвідка проф. *К. Мацісевича* — «Сільсько-господарська політика СССР у світлі аграрної кризи». З думками автора, висловленими в першій частині цієї розвідки, що торкаються характеристики сучасної с.-г. кризи, наші читачі позачасті вже знайомі з його праці «Один з головних елементів сучасної хліборобської кризи» (Завіски Укр. Госп. Академії, т. III, вип. 3, Подєбрди 1931*). В другій частині автор розглядає с.-г. політику радянської влади на Україні і доводить, що ця політика йде в розрив з життєвими потребами українського господарства. Вона стоїть на перешкоді еволюції с.-г. України в бік уніфікації його з світовим господарством і, крім того, не сприяє позитивному подоланню аграрного перенаселення країни. Радянська політика веде до «поглиблення економічної залежності від північного сусіда», бо Росія при цій політиці стає «єдиним ринком збуту для продуктів пшенично-булгарської господарки» України.

Стаття *В. Садовського* — «П'ятилітка й народно-господарські інтереси України» показує, що стремління тримати Україну в стані російської колонії відносно переодвигнуто і в промисловій політиці радянського Союзу. Політика радянської влади в цьому відношенні нічим не різниться від поглядів і намі-

*) Про цю статтю див. бібліографічну замітку інж. Скидана в цьому ж числі «Укр. Інж.».

рів дореволюційних ідеологів російського економічного централізму (Гриневецького, Д. Менделєєва, С. Вітте).

П'ятилітній план побудований в той спосіб, щоб навіть всупереч економічній доцільності розвинути на суто російських землях ті роди промисловості, в яку Україна досі займала домінуюче становище (кам'яновугільна, металургічна, цукрова). Разом з тим творці п'ятилітньої заяви рішучу позицію проти розвитку на Україні легкої індустрії, продуктами якої Україна і надалі має по-стачатися з російських районів. Україна Правобережжя впливом індустріалізації особливо обійдена ніби в наслідок свого прикордонного положення. Крім того, навіть ті релятивно малі інвестиції, що передбачаються «п'ятиліткою», призначені здебільшого не на будівництво нових підприємств, а лише на відбудову та розширення вже існуючих.

В цілі, загалом цікавій і опертій на численні літературні джерела розвідки, автор, нажаль, не торкається проблеми фінансування промислового будівництва Радянського Союзу, а через це в ній лишається невідкреслений той важливий факт, що Україна терить не лише від зменшення темпів цього будівництва в порівнянні з російськими районами, але до того ще мусить нести фінансовий тягар розбудови промисловості на російських землях. Праця також багато виграє б на реальності, яби автор уявляв в ній питання промислового будівництва з проблемою транспорту, як вона поставлена в «п'ятилітці». Без зв'язку з транспортом критична оцінка плану індустріалізації країни взагалі не може вважатися всебічною.

Крім трьох загальних розвідок збірник містить також бібліографічний відділ з критичними замітками та покажчиком економічної літератури, що з'явився в СРСР протягом 1930 р.

Немало вражає довшиня сторона видання. Книжка видана печатурно, місцями трапляються прикриті коректурні помилки і має взагалі пропущений вигляд.

М. Добриловський.

M. Lorenzo Parde: La Confederación del Ebro. (Nueva política hidráulica). Madrid, 1930. C. I. A. P. Precio: 5 pesetas. 214 pag. 80 figuras.

Хоча ця праця спеціально призначена для єспанського загалу з метою привертати гідротехнічну увагу в басейні Ебра, проте, вона, безумовно, цікавить кожного гідротехніка, як дивно написаний докладний звіт про один з найбільших гідротехнічних проєктів нашого часу. Багатий статистичний матеріал, 80 фотографій та діаграм полегшують користування нею навіть тим спеціалістам, що не знають єспанської мови. Подемічно закрива, вона написана дуже живо й читається легко. Автором її є головний керівник цього монументального гідротехнічного проєкту, що офіційно називається: «Конфедерація Ебра» та є сферою «*своєї гідралічної політики*» в північно-східній частині Іспанії. Отже людина найбільше полюблена до з'ясування та захвату цієї акції, яка з політичних причин стала об'єктом гострої критики з боку радикально-республіканських елементів і преси. Невідомість це тим, що режим диктатури, який головну увагу звертає на справи господарств та суєспільні, хочючи так реваншувати свої невдачі на фронті зовнішньої політики, дуже фаворизував також і гідротехнічну акцію в басейні Ебра. Звідси недовіра та напад на неї в колах ворожих до диктатури. Відповідно на них є ця назагал дуже цікава праця. Крім рекомендуємої передмови Х. Волесуєла-Ла-Рола, що підкреслює загально-державне значіння «Конфедерації Ебра», як здійснення ідеалу, до якого Іспанія примушувалась протягом століть, ця книга має чотири частини. В I розд. II: «Дуг конфедерації», автор особливо підкреслює момент *соціальної солідарності та витривалого звитиння*, як характерні позначки цієї акції, наглаголює головні ідеїні засади, що було покладено в його основу. Для спеціаліста більший інтерес, безумовно, викликає II розд. цієї книги: «Зачин конфедерації на Загальних Зборах» (у березні 1930 р.) з вичерпуючими поясненнями та сиростовуваннями закладів і конкретними відповідями з приводу критики фінансової господарств (перевитрат, нерациональних витратків, тощо) в деяких часописах. Не менш цікавий також III

розд. цієї праці: *До Нової Іспанії*. (Навчання засобів продукції конфедерацією Ебра). Це зміст викладу, виготовленого Лоренсом Бардо в мадрідським «Т-ті торговельного об'єднання». В цьому автор, нагадавши коротенько початки цього проєкту ще у 1906 р., відтак докладно знайомить з його організацією, планами, досягненнями, ілюструючи свій виклад картетами та діаграмами та, також: фотографіями гомоземляк праць, що долучені як прилога до цієї книги. Проєкт цей справді монументальний. Політично він охоплює чотири провінції Іспанії: Каталонію, Арагонію, Баскю та Басетію. Наюга землі, що підлягає гідротехнічним працям цього проєкту (меліорація, регуляція, водна комунікація, електрофікація, тощо) — кругом рівниться 1.560.000 гектарів. Дуже інтенсивно ці акції передбачає саме в міжчасі 1926/30 р. р., коли регуляційні та меліораційні роботи припади 181.298 гектарів нових висотних ґрунтів. Статистичними даними та фотографіями автор ілюстрував агрикультурні досягнення виступи цієї гідротехнічної акції, слушно відкреслюючи народо-господарське її значіння. Для фахівця найціннішою буде останній IV розд. цієї студії про «Організацію та плани, праці й службу конфедерації Ебро», де систематично з'ясована технічна та адміністративна організація цього великого підприємства до найменших суттєвих подробиць, а відтак подається вичерпуючий реєстр передведених і на найближчий час запроєнтованих до виконання робіт з зазначеним їх коштами. Особро тут з'ясовуються аграрні ініціативи досягнення цієї гідротехнічної акції, як і те, що було нею зроблено для розвитку місцевої промисловости. Оцінюється далі суцільне її значіння та наукова діяльність (видання спеціальних публікацій та монографій). Книга кінчається захистом не лише цієї, безумовно, дуже корисної акції, але й автономії її керування та передвезення. Для стороннього читача вона матиме не тільки фаховий інтерес, як свого роду підручник прикладної гідротехніки, але й ціна сесіми фактичними даними з народо-господарського та соціотехнічного боку.

П. В.

Elemér Hantos, Prof.: «Die Kooperation der Notenbanken als Mittel zur Rationalisierung der Weltwirtschaft». S. C. E. Mohr (Paul Siebeck). Tübingen, 1931. S. VIII + 116.

Видатний угорський економіст Елемер Гантос в цій невеличкій книжці торкається надзвичайно актуальної в наші дні проблеми. Виходячи з засади, що центральні емісійні банки в післявоєнну добу перестали бути лише пасивними органами постачання грошей народним господарствам і змушені взятися до активної господарської політики, автор вважає, що така політика центральних банків може мати добрі наслідки лише в випадку тісної кооперації між усіма емісійними банками. Основним завданням співробітництва центральних емісійних банків автор вважає опанування стійкими світовим ринку та планове упорядкування світового господарства. Зокрема він великі сподіванки покладає на кооперацію емісійних банків в сферах стабілізації цінности золота, дисконтної політики та кон'юнктурної політики.

Через це автор надає велике значіння запропонованому в 1930 р. Банком Міжнародній Платіжні. Він докладно намічає ті проблеми, успішне вирішення яких міг би зняти на себе цей банк. Він показує також, що уже зроблено Б. М. П. за коротший час його існування, особливо в царині допомоги поодиноким банкам в момент тяжкої фінансової кризи. Автор не закриває очей на те, що в близькому часі Б. М. П. навряд чи зможе поширити свою чинність в повних розмірах автором межах, але перенє того, що в майбутньому цей банк займе належне йому становище.

Читачи по книжечку, тяжко не запідозрити автора майже в знанню великим оптимізм, зокрема щодо перспектив регулювання за допомогою співробітництва емісійних банків різнотипних товарних цін і т. под. Але сама ідея планового регулювання світового господарства через упорядкування кредитних та валютних відносин є здоровою думкою. Праця Е. Гантоса є цінним внеском в літературу, що трактує питання світового економічного замирення та одностайного поборення властивої гаситалістичному режиму анархічності, хоч рекомендації в ній засоби і є подекуди палітивними.

М. Добриловський.

Trimborn Wilhelm, Dr., Diplom-Kaufmann. «Der Weltwährungs-gedanke. Eine historisch-kritische Untersuchung». Verl. v. G. Fischer. Jena. 1931. S. 122 + IX.

Ще три роки назад здавалося, що світ остаточно зліквідував панеро-грошисну інфляцію повних та півповних часів та що валюти всіх країн земної кулі увійшли в фазу стабілізації. Вирлося, що обережна політика, научена прямим досвідом недавніх років, в твердую заповукою здорового грошового господарства.

Але світова господарська криза знов потягла за собою гостру фінансову кризу, і ось ми знов опинилися перед фактом, що лише невеличка кількість країн твердить за себе стрім долової валюти посеред цілого моря панероших грошей. Припинення розміну банків на золото, суворі принципи девізного контролю і т. под. розхитали міжнародній товаробіг, змінили психологію невирія і тим же погіршили й без того ненормальну диспропорцію капіталів на міжнародному ринку.

Сироби Ліги Націй знайти шляхи до оздоровлення інтервалютарних відносин відомого і досі не пришели. Навпаки, останній рапорт т. зв. «Золотої Делегації» при Л. Н. свідчить про повну капітуляцію світової слави учених, що складають цю «Делегацію», однодушно розв'язати поставлене перед ними завдання.

Ось чому тепер частіше можна чути голоси за корінну перебудову грошового господарства в міжнародному масштабі шляхом переходу до єдиної світової валюти.

Під цим зглядом книжка В. Трімборна у всякого економіста муєть викликати особливо велике до себе зацікавлення.

Автор починає з негативної оцінки сучасного інтервалютарного хаосу. Далі переходить до історії ідеї світових грошей, починаючи з часів античного імперіалізму, власне не з часів Дарія та Олександра Македонського і через середньовіччя та добу раннього капіталізму доводити цю історію аж до наших днів. Він старанно поляє в стилній формі увесь багатий калейдоскоп думок і проєктів щодо здійснення загальної ідеї, не минаючи також і конкретних міжнародних згодів в цьому напрямі.

Проблему світової валюти він розділяє на дві проблеми: проблему зломантєвизації валюти (Währungsvereinheitlichung) та проблему валютної єдності (Währungsgemeinschaft). В критичній частині своєї праці він доводить, що валютного зломантєвизація для вирішення цілої проблеми вистачає б лише в добу товарних грошей. В нашу добу функціональних грошей вельо само по собі не може дати жадних позитивних наслідків, як то й доведено на практиці історією Латинського монетного союзу. Лише з втворенням валютної єдності може бути розв'язана грошова проблема в світовому масштабі.

Закінчуючи свою працю, Трімбори критикує дотеперішні проєкти світових грошей і дає свій проєкт, який знайдеться в головних рисах до слідуючих думок. Муєть бути утворений спеціальний інтернаціональний емісійний банк. Функціональні гроші цього банку «мали б стояти не біля національних валют, а над ними». Всі національні валюти мали б бути залежними від волі центрального інтернаціонального фінансового органу. На думку Трімборна, не може бути досягнуто тим, що кожен національний банк буде зобов'язаний розмінювати свої банкноти на банкноти інтернаціонального банку, або на випускати на нього чеки, телеграфічні перекази і т. под. Тоді злике проляза національних валют під паркурсом. Коаний може проляти чужу валюту або до банку, що цю валюту випустив, або безпосередньо до інтернаціонального банку. Але національні банки фактично втратять свою незалежність і процес творення кредиту череводитимуть оглядаючись на стан своїх розрахунків у інтернаціональному банку, як не роблять комерційні банки, оглядаючись на національний емісійний банк.

Сам Трімбори в принципі сізьме схильється до надання інтернаціональному банку повної монополії в регулюванні грошового обігу по цілому світі. Його складний проєкт є лише вступною дівенесті, муканням шляху, на якому

ідея світової валюти зустріне найменше опору. Але саме через це його проєкт остаточно не вирішує проблеми.

Спиралі, найменше господарське чи політичне потрясання в країні може зрушити нормальний хід грошового господарства і тим самим похитнути кредит надійливого банку в інтернаціональному банку. А одне лише припущення такої можливості є перешкодою до раціональної дистрибуції капіталів в міжнародньому масштабі, бо залишає багато простору для виникнення страху за цілість вміщеної в тій чи іншій країні капіталою маси, т. т. багато приводів до утворення психології недовіря та спричиненого нею утікання капіталів з країни.

Через це проєкт Трімберга не гарантує грошового обігу від можливих порух, а тим самим не цілком задовольняє головній вимозі, яка має бути поставлена до світової валюти.

Отже проєкт Трімберга, хоч і має багато переваг перед проєктами його попередників, проте не є досконалим, що сталося в наслідок стремління автора знайти компроміс між необхідністю радикальної реформи в грошовій сфері і стародавньою традицією, що випуск грошових знаків є прерогативою держави, як носія суверенітету.

Але від цього праця його мало втрачає на своїй цінності. Вона, як і в заголовку зазначено, є історично-критичною розвідкою і в цьому відношенні блискучо досягає своєї мети.

М. Добрилюський.

О. І. Бочковський: «Боротьба народів за національне визволення. Націоналістичні нариси». Видавництво «Обрій». Подєбради. 1932. Стор. 256 з 6 мапами. Ц. 50 кч. або 1,50 ам. дол.

Ця книжка є першим випуском задуманої і почати написаної вже автором серії нарисів про національно-визвольні примування серед народів різного расового походження та культурного розвитку.

Завданням цих нарисів є «визування більш яскравими прикладами тріумфального походу національного процесу, як типового суспільного явища сучасної фази культурно-політичної історії людства».

По власному признанню автора, «ця праця писана не методом *sine ira et studio*. Навпаки, автор скрізь виявляє та підкреслює свої симпатії до визвольних примувань і боротьби поневолених народів та рас». Одним з мотів до своєї праці автор взяв слова В. Вільсона — «Немає народів ані великих, ані малих, як не може бути народів сердитих. Є лише народи: і всі вони мають однакове право на життя й на пошану до їхньої волі». Він переконаний, що «Світлою інтеграція людська — це дальший і вищий ступінь попередньої національної його диференціації». «Людство майбутнього, як культурно-суспільний колектив, не буде якомсь аморфною безнаціональною масою, але органічною синтезою національно-самоозначених і свідомих, культурно-розвинених та політично незалежних народів, без огляду на числову їх силу, територіальне поширення або расове походження».

Автор свідомо зупиняється в своїх нарисах тільки на національному пробудженні й відродженні, не лише історією але й громадською опінією *забутих* чи свідомо нехтуваних народів, над якими офіційна політика проходить байдуже до дешого порядку», бо «примування до самоозначення саме серед цих народів-покидьків яскраво підкреслюють етихійність сучасного національного ренесансу»...

Зокрема в цій книзі автор спиняється на боротьбі за національне буття лужицьких сербів, на ісландській історії, на фляндському питанню та на каталанському русі й баскійському питанні в Еспанії. Стисло, але докладно автор прослідковує тут початки й цілу історію національних рухів серед згаданих народів. Дає огляд їхніх культурних, економічних, політичних досягнень. Знайомить з їхніми, часом дуже повчальними для нас, методами боротьби за національну волю. Яскраво й живо розгортає перед очима читача увесь тернистий

шах, пройдений «народами-покидьками», що насміялися прагнути до забороненого їм долею ідеалу національної свободи.

Читач з кожною сторінкою все з більшим і більшим захопленням заглиблюється в історію героїчних змагань народів, про яких раніше часто нічого не чув, крім їхнього імені, і на своє пресвяте здивування знаходить чимало аналогічного з історією українського визвольного руху. Звідси він домідується, що навіть аргументація народів-пробителів за подолання національних рухів скрізь і завжди одна й та сама, і ніколи ще наууча нація не відступала до-броніально зі своїх полодарських позицій.

Ця книжка дає багатий матеріал для фахівців учених і політиків. Але вона по формі викладу легко приступна і кожному інтелектуальному читачеві.

Автор для своєї праці використав сотки літературних джерел в різних мовах, часто невідомих нашому громадянству навіть вищого ступеня інтелектуальності, і вже одним цим зробив чималу послугу читачеві.

Молоде видавництво «Обрій» не могло зробити лішого вибору для свого першого дебюту. Зі свого боку воно з технічної сторони зробила все, щоб книжка і назовні була гідною свого блискучого змісту.

Д. М.

Надіслані до редакції книжки та журнали.

1. *Publications de l'Association des ingénieurs de l'école des mines de mons.* Louvière. 1931, № 39; 1932, № 40.
2. *Bulletin Technique de l'Association des Ingénieurs sortis de l'École Polytechnique de Bruxelles.* 1931, №№ 4—6.
3. *La Technique Agricole Internationale.* Rome. 1931, №№ 3—4; 1931, № 1.
4. *Bibliographie des Sciences et de l'Industrie.* Paris. 1931, № 316; 1932, № 317.
5. *Agricultura.* Louvain. 1932, №№ 1—2.
6. *L'Ingénieur Technicien.* Charleroi. 1931, № 4; 1932, № 1.
7. *La Sucrerie Belge.* Bruxelles. 1932, №№ 10—20.
8. *Annales de Gembloux.* Bruxelles. 1932, №№ 1—6.
9. *Revue universelle des Mines, de la Métallurgie des Travaux Publics.* Liège. 1932, tome VII, №№ 3—12.
10. *Société Belge des Ingénieurs et des Industriels.* Bruxelles. 1931, tome, XI, № 7.
11. *Recueil pédagogique.* Genève. 1932, volume III, № 1.
12. *Dr. L. Delattre, Mangeons du sucre!* Bruxelles.
13. *Henry Ickx, La Fabrication du sucre.* Bruxelles.
14. *Camille Joset et Edmond Vrancken. La «Question du sucre» au point de vue belge.* Bruxelles.
15. *Prof. V. Tchérédijew, L'action des rayons Roentgen sur les végétaux.* Bruxelles.
16. *Věstník Československé akademie zemědělské. Praha.* 1932, č. 2—3.
17. *Inżynier kolejowy.* Warszawa. 1932, № 5.
18. «Табір». *Воєнно-літературний журнал.* Варшава. 1931, ч. 16.
19. *Шляхом незалежності.* Варшава. 1931, ч. 3.
20. *Кубанський край.* Прага. 1932, X.
21. *Інж. Євген Храпливий, Як віднести наше хліборобство.* Львів. 1932.
22. «Воєні». Львів. 1932, ч. 8.
23. *Др. Константин Чехович, Олександр Потебня — український мислитель-лінгвіст.* Варшава. 1931.
24. *Праці Українського Наукового Інституту. Проф. О. Лотоцький, Українські джерела церковного права.* Варшава. 1931.
25. *Теж. С. Глоїнський, К. Маїсевич, В. Садовський, Сучасні проблеми економіки України.* Варшава. 1931.
26. *Теж. Українська згодність С. С. С. Р. Розвідки Т. Олессевича, О. Пателя, В. Садовського і О. Чубика.* Варшава. 1931.

Видавництво «ОБРІЙ».

Нова книжка!

ДОЦ. О. І. БОЧНОВСЬКИЙ

БОРОТЬБА НАРОДІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНЕ ВИЗВОЛЕННЯ

Розмір книги 256 стор. формату велик. 8° стислого друку з 6 малюнками.

Ціна 50 коп. чес. або \$ 1.50.

Набувати книжку можна по всіх українських кнотарнях, або
безпосередньо на складі видавництва по адресі:

**Viktor Sapický, Ukrajinská hospodářská akademie,
Poděbrady, ČSR.**

KESTNER

ÉVAPORATEURS

pour CONCENTRATION de toutes solutions
ACIDES-ALCALINES-NEUTRES
avec ou sans séparation de sels

Récupération des EAUX RÉSIDUAIRES
de Parcheminage, de Décapage, de Soies Arti-
ficielles, etc.

Installations de Fabrication de
NITRATE DE CHAUX, D'AMMONIAQUE

Production économique, sûre, continue
D'EAU DISTILLÉE

pour tous Usages Industriels.

APPAREILS & ÉVAPORATEURS

KESTNER

7, Rue de Toul. LILLE (France).

ÉVAPORATEURS KESTNER
produisant 10.000 kg/H d'EAU
DISTILLÉE.

ÉTABLISSEMENTS EDOUARD MATERNE
JAMBES (BELGIQUE) BOUÉ (AISNE, FRANCE)

PECTINE

Agent gélifiant, émulsifiant et adhésif par excellence

S'emploie avec grands avantages en :

CONFISERIE	CRÈMERIE
CONFITURERIE	PÂTISSERIE
SIROPERIE	CRÈMES-GLACÉES
LIMONADERIE	PANIFICATION
INDUSTRIE LAITIÈRE	EMULSIFICATIONS DIVERSES

Adhésif et émulsifiant de haute valeur pour les préparations
insecticides

„ANNALES DE GEMBOUX“

Organe mensuel de l'Association des Ingénieurs sortis de
l'Institut Agronomique de l'Etat (Belgique).

Abonnement annuel 55 Kc (11 Belgas).

Echange de revues. Annonces.

Secrétariat: R. Berce, Ingénieur, 35 Avenue des Volontaires,
Anderghem-Bruxelles.

Нова книжка (літотр.): проф. інж. Л. ГРАБІНА:

КАТАСТРАЛЬНІ І ТЕХНІЧНІ ТРІАНГУЛЯЦІЇ

Стр. VI — 404, 196 рис. і фотогр. в тексті. Ціна 125 кор. чех. При випису
безпосередньо зі складу 20% знижки.

Склад видання: Poděbrady, CSR, prof. L. HRABYNA.

Увага: після успішної відписки залишилося мало число примірників.

Vydavatel Viktor Sapický, Poděbrady.

Редарже Колегія.

Головний Редактор доп. інж. В. Іваніс.

Адреса: «Ukrajinskýj Ingenet». Zámek, Poděbrady, CSR.

Друкарня «Legiografie», Praha-Vršovice 665.

Table des matières.

	Page
Trois fêtes de la culture ukrainienne	1
V. <i>Ivanys</i> . Fabrication de la benzine de l'huile lourde	4
V. <i>Sapicky</i> . A propos du 1 ^{er} congrès des ingénieurs ukrainiens	18
M. <i>Dobrylovsky</i> . Activité de l'École Polytechnique Ukrainienne dans le domaine de la littérature spéciale	21
Le premier Congrès des Ingénieurs Ukrainiens à Leopold	31
Sciences techniques et économiques au II ^e Congrès Scientifique Ukrainien à Prague	42
Jubilé de dix ans de l'École Polytechnique Ukrainienne en Tchécoslovaquie	65
Necrologues:	
V. <i>Koutcherenko</i> . Eugène Holitsinsky	97
H. <i>Denysenko</i> . Alexandr Mychailovsky	98
B. <i>Ivanicky</i> . Modeste Levitsky	100
Nos pertes	102
Chronique:	
<i>Enseignement technique:</i>	
Principes de l'activité publique pour la protection de l'École Polytechnique Ukrainienne en Tchécoslovaquie. Par S. <i>Goldelman</i>	102
La patrie au secours de l'École Polytechnique Ukrainienne en Tchécoslovaquie	104
<i>La vie des ingénieurs ukrainiens à l'étranger</i>	105
<i>Au secours des ingénieurs sans travail</i>	106
Bibliographie	
Livres et journaux envoyés à la Rédaction	118

ЧИТАЙТЕ

„УКРАЇНСЬКИЙ ІНЖЕНЕР“

ОРГАН СОЮЗУ ОРГАНІЗАЦІЙ ІНЖЕНЕРІВ УКРАЇНЦІВ
НА ЕМІГРАЦІЇ.

Виходить під редакцією колегії в складі:
доц. інж. В. Іваниса, доц. М. Добриловського, лект. В. Саліцького.

Журнал присвячений питанням техніки й економіки та професійним справам інженерів українців на еміграції.

В журналі до сього часу взяли участь: інж. Д. Андрієвський, проф. Л. Бич, проф. С. Бородавський, доц. О. І. Бочковський, інж. Н. Гнатюк, проф. Л. Грабина, проф. Я. В. Граський, проф. С. Гольдельман, інж. Г. Денисенко, доц. М. Добриловський, проф. Т. Єждік, доц. В. Іванис, проф. Б. Іваницький, доц. І. Кабачків, інж. С. Колубаїв, інж. В. Кучеренко, доц. Б. Лісянський, інж. М. Литвицький, др. Є. Малик, проф. Б. Мартос, др. інж. Л. Мосендз, інж. О. Нестеренко, др. інж. К. Осауленко, інж. Л. Панасенко, інж. М. Пелехатюк, др. інж. О. Питель, інж. К. Подоляк, інж. В. Прохода, інж. В. ф.-Рейтер, лект. В. Саліцький, інж. М. Селешко, доц. В. Січинський, інж. М. Скидан, доц. Е. Сокович, інж. М. Трепет, проф. І. Фещенко-Чопівський, інж. І. Хмелюк, проф. В. Чередіів, проф. І. Шовгенів, доц. Л. Шрамченко, інж. Ю. Яковлів, інж. П. Яценко і ін.

Ціна окремого числа 15 кч.

Адреса редакції й адміністрації: «Ukrajinskyj Ingener». Zámek. Po-
děbrady. CSR.

НА УВАГУ П. П. ІНЖЕНЕРАМ АБС. УГА!

Значок в пам'ять 10-ліття УГА (див. стор. 81) можна набувати
в канцелярії Академії.

Ціна з пересилкою: **бронзового — 15 кч., срібного — 25 кч.**